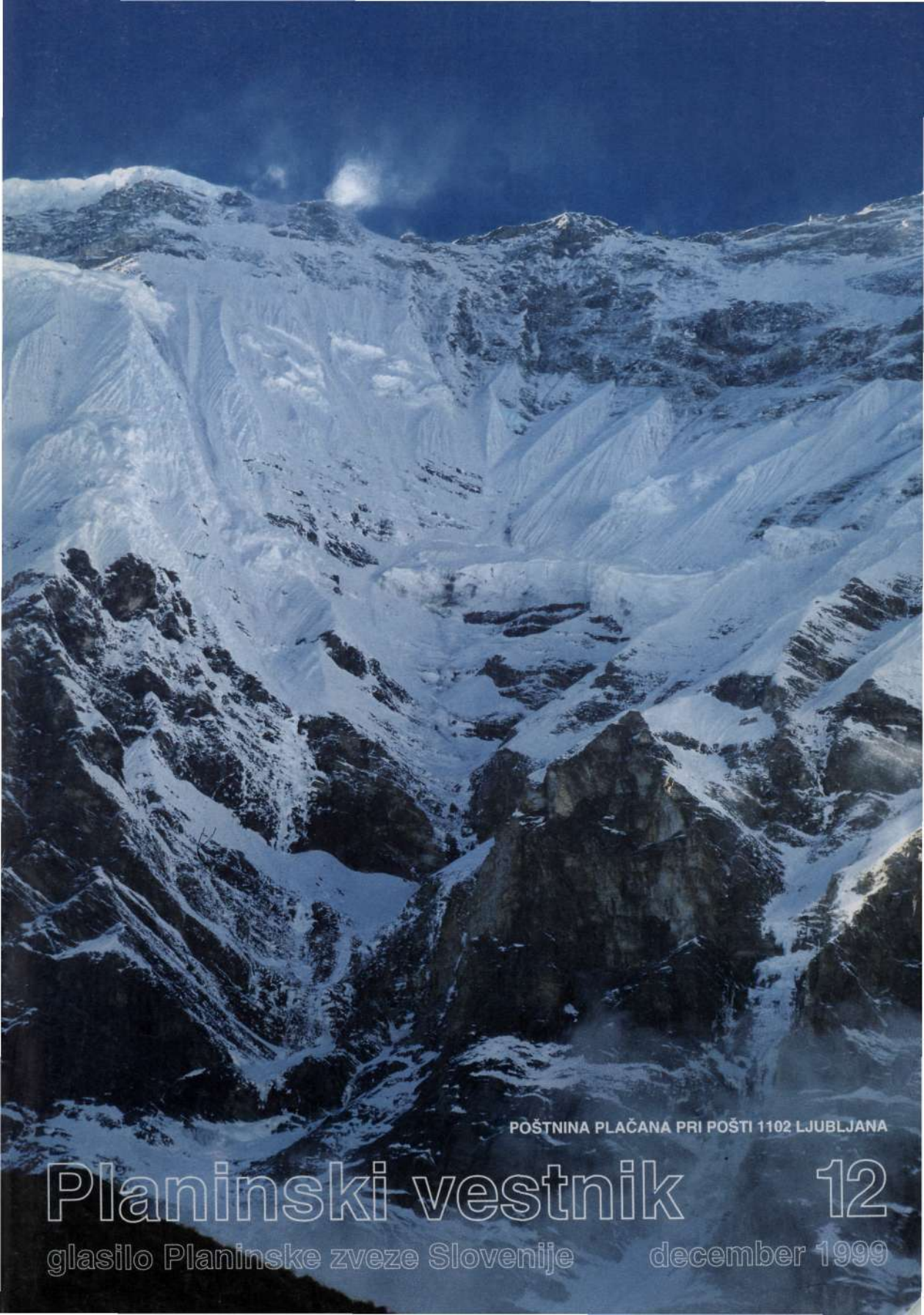

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 12

glasilo Planinske zveze Slovenije december 1999

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

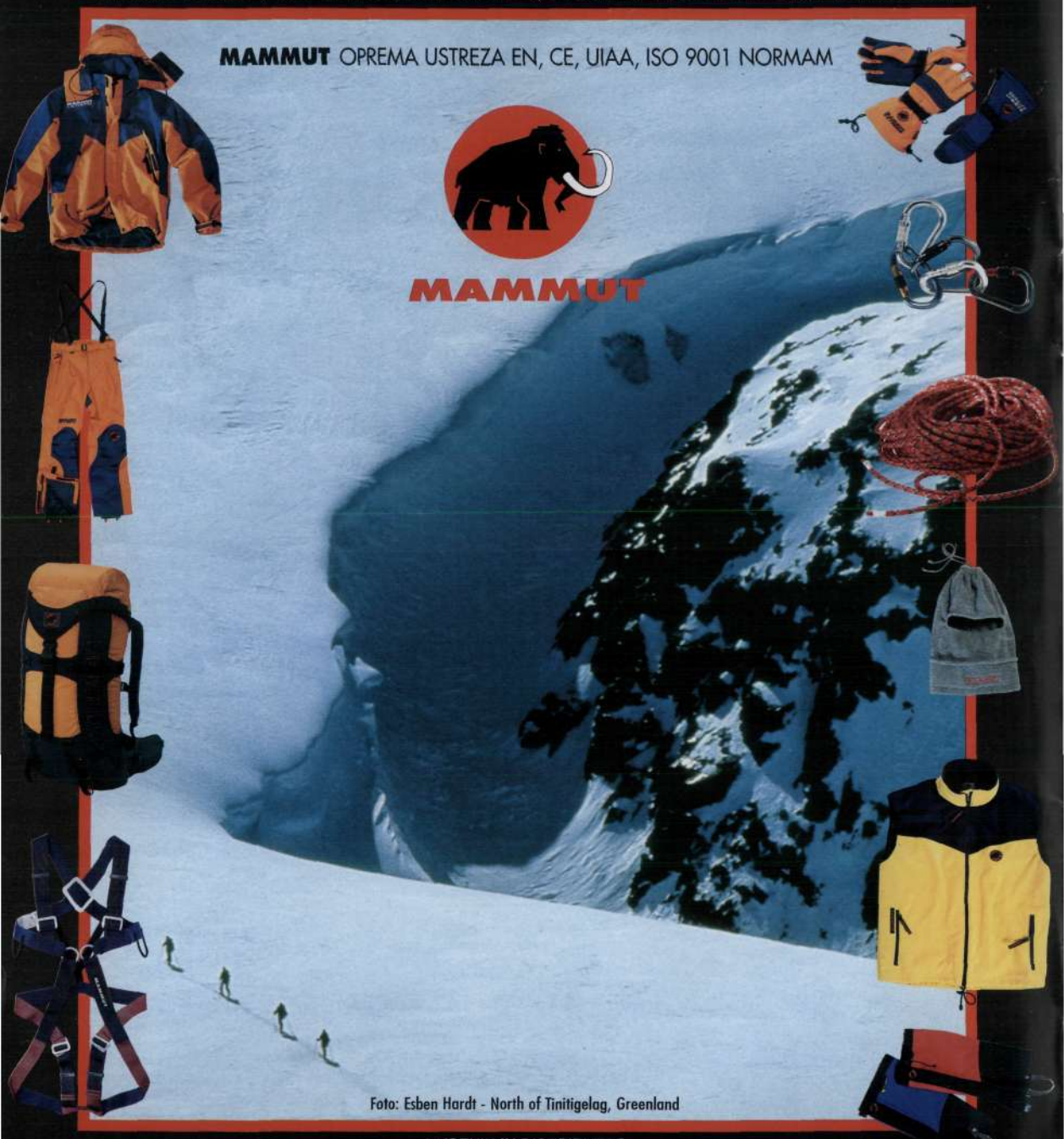

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

T.E.R.R.A.
GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT
SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija
Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20
Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1999 12

letnik XCIX izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Enajst dni v štirikilometrski steni	514
Franc Ekar	Gorski vodniki častitljivih let	515
	Čez deviško steno na Gjačung Kang	519
Mirko Kunšič, Aleksander Čičerov	Bližnjica na rob smrti	523
Borut Peršolja	Letošnje stanje triglavskega ledenika	526
Tomaž Vrhovec	Leto 2002 - leto gora	527
	Spomenik vrh Storžiča	528
Marjan Raztresen	*Odšla je zaslužna prleška planinka*	529
Aleš Tacer	Jesen v planinah	531
Viki Grošelj	Borge Ousland v Sloveniji	532
Tomaž Ovčak	Neznana kapela pod Vršičem	533
Janez Korošec, Urška Zupanc	Daleč je od Planice do Pokljuke	536
Tomaž Vrhovec	Ognjeniki med puščavo in nebom	541
	Odmevi	544
	Iz planinske literature	546
	Društvene novice	546
Slavica Štirn	Na Nanos	549
Julijana Hočevar	Počakaj, da pridem	550

Slika na naslovni strani: **Južna stena Daulagirija**

Foto: Gorazd Suhadolnik

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), *Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica* Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojin, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1999 znaša 3850 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1999, posamezna številka stane 400 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ODPRAVA ENEGA V JUŽNO STENO OSEMTISOČMETRSKE HIMALAJSKE GORE DAULAGIRI

ENAJST DNI V ŠTIRIKILOMETRSKI STENI

MARJAN RAZTRESEN

Nekaj sto prijateljev in znancev, predvsem iz planinskih in alpinističnih krogov, je sredi novembra na ljubljanskem letališču Brnik pričakalo alpinista **Tomaža Humarja**, ki se je po več kot dvomesečni odsotnosti vrnil iz Himalaje, potem ko je preplezal južno steno 8167 metrov visokega Daulagirija, ki ga ni izpustila celih 11 dni. Pol ure je trajal sprejem, ki mu je prisostvoval tudi slavni južnotirolski alpinist in prvi osvajalec vseh 14 osemtisočakov, kolikor jih je na našem planetu, **Reinhold Messner**, poldrugo uro tiskovna konferenca, po 17. uri so novega slovenskega narodnega junaka na Glavnem trgu v Kamniku sprejeli njegovi someščani z županom **Antonom Smolnikarjem** na čelu, šele precej pozneje se je alpinist lahko izvil množici in se doma - kot se spodobi - pozdravil s svojo mamo in očetom, ženo Sergejo, hčerko Urško in sinom Tomijem, ki so ga sicer tudi pričakali na letališču.

MESSNER JE BIL SPET ZRAVEN

Pretresljiva je bila že prva Humarjeva izpoved pred množico na letališču, potem ko ga je uradno pozdravil njegov alpinistični kolega **Viki Grošelj**, Slovenec z največ osemtisočaki »v žepu«, desetimi. Humar je pripovedoval o nekaterih najtežjih trenutkih v pošastni steni, v kateri je bil čisto sam, posebej poudaril, da se je odločil iz cone smrti na nadmorski višini okoli 8000 metrov umakniti, s čimer se je odločil za življenje, ob tem izvabil iz oči marsikatere prisotne mame solzico ali dve, in se zahvalil vsem, »ki ste mi želeli dobro in ki ste predvsem molili zame«. Seveda se ni pozabil zahvaliti v prvi vrsti Mobitelu, ki mu je ob drugih sponzorjih omogočil ta podvig, in slovitemu Messnerju, ki ga je počastil s prihodom v Slovenijo in temu njegovemu himalajskemu dejanju dal še posebno težo in razsežnost.
Reinhold Messner, zadnji čas tudi politik in član Evropskega parlamenta, je v daljšem nagovoru čestital 30-letnemu Slovencu, ki je bistveno premaknil mejo alpinizma v naslednje tisočletje, pri tem pa ni pozabil

Strmo, navpično, skalnato, ledeno, sneženo, krušljivo: Tomaž Humar v južni steni Daulagirija.

popihati na dušo Slovencem, izvrstnim in ta čas, kot je dejal takrat in potem še nekajkrat, najboljšim alpinistom na svetu. Take dosežke, je dejal, bi lahko izrabili v promocijske namene za Slovenijo, že samo njegov prihod na ta sprejem pa daje dogodku, kot je skromno omenil, širše razsežnosti.
Humarjeva odprava v južno steno Daulagirija je štela 11 članov, Tomaževa desna roka **Stipe Božič**, ki mu je

Lepe, prijetne, vesele božične praznike
in zdravo, zadovoljno, uspešno leto 2000
bralcem Planinskega vestnika,
privržencem planinske ideje
in obiskovalcem gorskega sveta
želita uredništvo in uprava Planinskega vestnika

v najtežjih trenutkih stal dobesedno ob strani, čeprav je bil globoko pod njim, je skupaj s snemalcem **Joškom Bojičem** posnel enajst ur filma, nekateri drugi člani so skrbeli za internetovske povezave s Slovenije in torej s svetom.

TISKOVNA KONFERENCA

Na tiskovni konferenci, ki jo je pripravil Mobitel, je Tomaž Humar kar podrobno opisal kronologijo odprave in pripovedoval o nekaterih prelomnih dogodkih in malone usodnih trenutkih, ki so se po vrsti končali srečno: kako težko je bilo slovo od Stipeta Božiča, ko je vstopil v steno, vedoč, da se morda iz nje ne bo vrnil, kako so ga zalivali slapovi vode, ki je tekla preko ledu in mu nakopala na srečo ne prehude omrzline po nogah, kako ga je zadel velik serak ter ga poškodoval po hrbtu, rokah in nogah, kako je bil zaradi neprestane kanonade kamenja in ledu čisto na koncu s sicer izredno trdnimi živci, kako je za 25 metrov prečenja delčka težavne stene potreboval debeli dve nočni uri, kako ga je v nogo zadel velik kamen in mu jo skorajda zlomil, tako da se je potem naslednje dni s težavo vlekel preko stene, kako je imel vsaj enkrat življenjsko srečo, ko je mimo njega zdrvel gigantski serak, ki bi ga zanesljivo pometel iz stene, da za njim ne bi ostalo sledu, kako je Stipeta prosil, naj ga opozarja na plazove, ki bi se sesuvali nad njegovo glavo.

In kako je z rokami do komolcev in do ramen ril po sneženi in ledeni brozgi, da se je obdržal v steni, kako je samo enkrat dnevno jedel, »kot pes«, kako hvaležen je bil Stipetu in drugim v baznem taboru, ki so mu v gluhih himalajskih nočeh v goro pošiljali številne internetovske pozdrave in novice – in kako se je vsaj dvakrat najbolj pravilno odločil: da je pod skalno steno malo pod 7000 metri začel plezati proti Japonskemu grebenu in da je pri 8000 metrih sklenil sestopiti, oboje pa mu je rešilo življenje.

Predvsem slednja izpoved je bila prav pretresljiva: v viharju, komaj 150 metrov pod vrhom gore, ko se je gora sesipala, so ga preko satelitskega telefona povezali z ženo v Kamniku in triletni sin Tomi mu je dejal: »Ati, če ne prideš takoj dol, bom sedel v avion in te snel z gore!« »Iz nahrbtnika sem vzel sinovo fotografijo in ko sem se zagledal v njegove oči, sem se odločil, da se moram tudi zaradi njega vrniti v življenje.«

VLOGA STIPETA BOŽIČA

»Ne, niti trenutek nisem premišljeval o tem, da bi se po tem plezanju na Daulagiri nehal ukvarjati s to dejavnostjo,« je dan ali dva po vrnitvi v Slovenijo dejal **Tomaž Humar**. »Ko me bo katerakoli gora poklicala, kot me je zdaj Daula, bom spet šel.«

Spraševali smo ga, kateri od enajstih samotnih dni na gori je bil najtežji.

»Najprej me je presenetil spodnji del, ko sem prva dva dni obtičal v prvem bivaku na 4600 metrih in nisem mogel preplezati tiste skalne stopnje. Preden sem tretji dan izplezal iz te stopnje, me je trikrat zadel serak in

namesto komentarja

GORSKI VODNIKI ČASTITLJIVIH LET

Ob novem zakonu o gorskem vodništvu se je razvnela razprava o odgovornosti vodnika do ljudi, ki jih vodi, pa tudi o starosti vodnikov. V Sloveniji so namreč registrirani gorski vodniki povprečno že kar precej v letih, ve pa se, da telesna moč z leti upada in jo pogosto nadomešča volja, kar je lahko enako tvegano kot v drugih primerljivih poklicih: pilotom in šoferjem, na primer, od katerih je odvisno življenje potnikov, po določeni starosti ugasne licenca. Zato verjetno ni znanosti, ki se ne bi strinjala s tem, da z leti usahne moč tudi gorskemu vodniku, čeprav je od nje v kritični situaciji včasih lahko odvisno življenje njegovega klienta.

Mnenja o tem so med slovenskimi gorskimi vodniki deljena. Gorski vodnik z mednarodno licenco ***Roman Robas*** *je prepričan, da gre za predsodke nepoznavalcev tega poklica: na mednarodnih tekmovanjih gorskih vodnikov v smučanju, tudi alpinističnem in turnem, starejši vodniki, tudi pri 70 in 80 letih, niso samo dosegali odličnih časov, ampak so bili nemalokrat boljši od svojih mlajših kolegov. To pomeni, da običajno preštevanje let v tem poklicu ne velja. Tudi predsednik Združenja gorskih vodnikov Slovenije* ***Marko Štremfelj*** *v starosti gorskih vodnikov ne vidi problemov; kot pravi, so v švicarskih Alpah najbolj zaposleni prav starejši, izkušeni vodniki, katerih imena so odlična tržna znamka določenega turističnega središča in zagotovilo za varnost ponudbe.*

Kar pa zadeva redno preverjanje psihične in telesne pripravljenosti, je v zakonu vsake države seveda posebej vse jasno določeno.

Ali torej na tem področju ne veljajo splošna pravila, ki jih predpisuje zakonodaja? Kako je mogoče, da nekomu ne bi podaljšali vozniškega dovoljenja, krovna planinska organizacija pa bi mu licenco za opravljanje poklica gorskega vodnika? Ali ne bodo nekega lepega dne zavarovalnice začenjale tretje osebe v spremstvu zelo starih vodnikov zavarovati po drugačnih zavarovalnih stopnjah?

Zato je še kako pomembno pomlajevanje v vrstah gorskih vodnikov ob vsestranski kritičnosti starejših vodnikov, da bi predvsem sami uvideli, kdaj velja na tem področju odnehati.

Franc Ekar

Bazni tabor pod steno Daulagirija

dvakrat plaz, kar me je dodobra dotolklo. Nad tretjim bivakom kakšnih 5200 metrov visoko me je zadel kamen, močno sem imel zatečeno stegno in poškodovan kolenski sklep, s temi poškodbami pa sem moral preplezati nekaj najtežjega v svojem življenju, ko je po meni več kot dve uri tekla voda in sproti zmrzovala, da sem bil kot v ledenem oklepu in se nisem mogel preko previsov premakniti ne naprej, ne nazaj. Tretjič mi je šlo močno za nohte na bivaku 7800 metrov visoko, kjer sem bil brez prave opreme in si nisem mogel ničesar skuhati, ker je odpovedal kuhalnik. Pravzaprav je bilo še najhuje, ko mi je zmrznila bivak vreča in sem se tako hudo dušil v lastni sapi, da mi je trgalo pljuča in sem bil trdno prepričan, da imam pljučni edem. Po radijski zvezi sem spraševal **Stipeta Božiča**, ki bi po mojem prepričanju moral že zdavnaj dobiti slovensko častno državljanstvo, če bi obstajalo, kako je zaradi pljučnega edema v Himalaji končal alpinist **Boštjan Kekec**. Če je to, sem mislil, je z menoj konec. Toda ko sem se premetaval, sem raztrgal zadrgo, zrak je planil vame in zadihal sem s polnimi pljuči.«

Kdaj se je odločil iti iz začrtane smeri po sredini stene v desno, proti Japonskemu grebenu?

»Ko sem bil na vrhu serakov, ki smo jih imenovali Bogomoljka, precej pod visokim skalnim skokom, nisem videl zgornjega dela, glede na razmere v spodnjem delu, ko je vse teklo, pa sem se bal, da je tam še huje. Dva do tri dni bi zanesljivo lezel preko tega skalnega skoka s samo tremi bombicami plina, ker sem za spodnji del potreboval tri dni namesto enega samega, kot sem računal, s tem pa bi projekt in seveda sebe postavil preveč na kocko in ne bi prišel niti do roba skal; če bi tedaj zaplezal proti tistim skalam, ni izključeno, da bi za vedno ostal v njih. Odločil sem se iti proti življenju, čeprav sem delal velik ovinek in s tem izgubljal čas.«

USODNA ODLOČITEV

Kdaj mu je šlo dobesedno tako za las, da je bilo življenje neposredno na nitki?

»Večkrat,« pravi. »V spodnjem delu je pokalo in bobnelo tik mimo mene in preko mene, v sredini je po meni tekla voda, ki se je spreminjala v led, po čemer sem bredel z golimi prsti. Niti iz literature ne poznam primera, da bi kdorkoli v Himalaji kadarkoli tako visoko plezal v tako navpični skali. V Ama Dablamu smo preplezali tri raztežaje približno take skale, pa je ves alpinistični svet pisal o tem in se temu čudil, v Daulagiriju pa sem čisto sam plezal 1600 višinskih metrov čiste skale od pete do sedme težavnostne stopnje, vse s 30-kilogramskim nahrbtnikom na ramenih.«

Kdaj se je pravzaprav odločil oditi z gore in se odpovedati vrhu?

»Ko sem čakal na grebenu, poslušal Stipetova poročila in gledal, kako vleče tibetanec, veter iz Tibeta – Reinhold Messner je napisal, da je Daulagiri kot v plamenih, ko potegne tibetanec z 200 kilometri na uro –, sem videl, da je po tleh tako, kot bi na hitro zapekel prašiča, vsak košček snega in ledu je bil dvignjen, in sem seveda vedel, da je nekaj v takem vremenu z veliko sreče priti na vrh, drugo pa se je vrniti z njega. Prav sem se odločil, saj se je vihar samo stopnjeval. Trikrat sem pred tem že dal denar in radijsko postajo v žep in hotel brez nahrbtnika iti na vrh ter se potem vrniti ponj, pa sem si vedno premislil. Naposled sem si dejal, da mi je Daula veliko dal, ker sem prišel preko njegove stene, s čimer moram biti zadovoljen, če pa bi zahteval še več, bi gotovo ostal tam zgoraj. Vendar sem hotel živeti.«

»ŠE SO DRUGE ANAPURNE!«

Ali je opravil tisto, zaradi česar je šel v štiri kilometre visoko južno steno Daulagirija in tvegal življenje? Ali je južna stena preplezana ali pa je to le tretji najresnejši poskus plezanja preko nje?

»Sam sem bil prvi, ki sem po srednjem delu priplezal do skalne bariere, jo obšel in v zgornjem delu nadaljeval po svoji smeri. Ko sem prišel do klina v Japon-

ski smeri, sem jokal od sreče, poklical Stipeta in mu rekel: Opravljeno je! Svoje delo sem opravil, preplezal sem več kot 3000 višinskih metrov stene. Da, preplezal sem južno steno, čeprav ne po idealni smeri po sredini, kot sem si začrtal pred odhodom, vendar sem s tem svojim delom izredno zadovoljen. Messner, ki pozna *razmere, je o* južni steni Lotseja, ko so jo preplezali Rusi, in o »moji« južni steni Daulagirija, ki sem jo zmogel na alpski način, dejal, da sta to projekta za prihodnje tisočletje.«

Cena za ta uspeh sploh ni bila tako visoka, kot bi lahko bila. »Mehurji na obeh palcih na nogah in na drugem prstu desne noge so se začeli predirati, v zdravilišču v Dobrni, kamor sem hodil na okrevanje, so mi zdravniki povedali, da bo treba operativno obrusiti vršičke kosti na štirih prstih nog, ki so od vseh mojih dosedanjih himalajskih odprav tako poškodovani, da me pogosto bolijo,« je Humar dejal kakšnih deset dni po prihodu domov.

Od ekstremnega plezanja pa se niti po srečni vrnitvi v domovino ne namerava posloviti. »Znameniti alpinist **Maurice Herzog** *je rekel, da so še druge Anapurne,* potem ko je kot prvi priplezal na to himalajsko goro, sam pravim, da so še drugi Daulagiriji. Po tem vzponu vidim mnogo dlje, kot sem videl doslej; vidim, da je mogoče doseči tisto, o čemer sem nekaj let sanjal, saj sem pravzaprav dosegel še mnogo več kot kdajkoli prej in se predvsem pravi čas pravilno odločil. Nikoli ne bom nehal hoditi po hribih; kar pa zadeva vrhunske podvige, se bom vedno odzval, ko me bosta katera od sten ali kateri od vrhov poklicala, kajti če me gora pokliče, je to že vnaprej blagoslovljeno, le verjeti je treba v to.«

ZASTRUPLJEN Z DAULAGIRIJEM

Tomaž Humar, 30-letni vrhunski alpinist iz Kamnika, se je 13. septembra odpravil v Himalajo, da bi tam po sredini preplezal gigantsko štiri kilometre visoko južno steno osemtisočaka Daulagirija, »alpinistični cilj za tretje tisočletje«, kot je ta drzni plezalski podvig imenoval prvi osvajalec vseh 14 osemtisočakov, kolikor jih je na svetu, Južnotirolec Reinhold Messner. Slovenski alpinist je

Messnerjevo mnenje: »Zgodovinski dogodek!«

Kjerkoli se na gorniškem področju zadnja leta dogaja kaj zares vrhunskega, nenavadnega ali prvenstvenega, se tam skoraj vedno znajde **Reinhold Messner**, južnotirolski alpinist, ki je prvi priplezal na vrhove *vseh 14 osemtisočakov, kolikor jih je na našem planetu.* Kako velikanski je uspeh slovenskega alpinista **Tomaža Humarja**, je mogoče ovrednotiti že s tem, da ga je na ljubljanskem letališču Brnik pozdravil ta graščak s Salzburškega, ki je bil poleg tudi takrat, ko sta nemška planinca med svojo planinsko turo po *Ötztalskih Alpah našla železnodobnega ali bronastodobnega* človeka-mumijo, ki je bil izredno arheološko, antropološko in etnološko odkritje.

Messner je na tiskovni konferenci na letališču na Brniku zapel hvalnico slovenskemu alpinizmu: kot so bili do sedemdesetih let na vrhu alpinističnih dogajanj *v Himalaji Angleži in v osemdesetih letih Poljaki, so* bili v devetdesetih nedvomno Slovenci, je dejal. Slovenski alpinisti so v Himalaji potegnili nekatere smeri, ki bodo za vse večne čase vrhunske, pri čemer je omenil predvsem prvenstveno slovensko (jugoslovansko) smer na Everest leta 1979.

Dejal je, da je Humarjevo solo plezanje na Daulagiri tako velik mejnik v svetovnem alpinizmu, kot so bili prvenstveni vzponi preko severne stene na Eiger in vzpon na himalajsko Anapurno, pri čemer je skromno zamolčal svoj vzpon, prvi v zgodovini himalajizma, brez dodatnega kisika na Everest.

Vprašali smo ga, zakaj je zamolčal in ni niti z besedico omenil prvenstvenega vzpona Slovenca **Toma Česna** preko južne stene na Lotse. Namesto Messnerja se je oglasil **Viki Grošelj**, Slovenec z največ osemtisočaki »v žepu«, desetimi. »Gospod Messner je privolil na prihod v Slovenijo samo pod pogojem, da o tem plezanju na Lotse ne bomo govorili,« je dejal, »zato prosim, da pri tem vprašanju ne vztrajate.«

Medtem je prevajalka novinarsko vprašanje Messnerju že prevedla in alpinist, ki se zdaj ukvarja z drugačnimi projekti, tudi s politiko, saj je član evropskega parlamenta, še vedno pa se ni odpovedal niti iskanju skrivnostnega jetija, je odgovoril približno takole:

Ko se je Tomo Česen vrnil iz južne stene Lotseja in tega svojega vzpona ni mogel materialno dokazati, saj ni predložil niti ene svoje fotografije iz smeri, o kateri je trdil, da jo je preplezal, sem zdaj natančno spremljal plezanje Tomaža Humarja v južni steni Daulagirija. V Ljubljano sem kot zgodovinar in tudi kronist vrhunskega alpinizma privolil priti šele potem, ko sem se osebno trdno prepričal, da je Humar v resnici preplezal tisto, o čemer je poročal, da je preplezal – vsak dan sem spremljal vsa poročila vključno s slikami na internetu. Tomo Česen se vsa leta doslej ni potrudil, da bi preskrbel dokaze o svojem prvenstvenem plezanju po južni steni Lotseja, kar pomeni, da to plezanje ni dokazano. Pozneje je to steno dokazano preplezala močna ruska odprava, solo plezanje Tomaža Humarja pa je v primerjavi s tem velik korak naprej v razvoju svetovnega alpinizma: en sam človek v tako mogočni steni.

Na dodatno vprašanje, ali vzpon preko stene brez vzpona na vrh gore kaj zmanjšuje to oceno, je Messner dejal, da je šlo v tem primeru za solo plezanje preko stene, ki je bilo opravljeno, uspeha pa ne zmanjšuje niti odstop iz začrtane smeri po sredini stene; južna stena Daulagirija je bila letošnjo jesen prvič preplezana v solo vzponu, kar pomeni mejnik v zgodovini svetovnega alpinizma.

Skopi podatki: največ so povedale fotografije, posnete iz baznega tabora, ki jih je plezalec pogosto natančno študiral.
Foto: Gorazd Suhadolnik

sklenil steno preplezati popolnoma sam, ker je to po njegovem prepričanju edina možnost, da načrt uspe; tam se namreč neprestano podirajo ogromni seraki, ki se jim lahko izogne le en sam hiter plezalec, saj je že naveza dveh prepočasna.

»Pravzaprav so bile vse moje dosedanje največje odprave priprava na to plezanje,« je pred odhodom dejal svetlolasi alpinist, ki je vse dni pred poletom letala z ljubljanskega letališča še iskal sponzorje, da bi denarno pokril ta logistično izjemno zahteven projekt (in glavnega naposled našel v Mobitelu). Te priprave pa so trajale od leta 1994, ko je skupaj z legendarnim **Stanetom Belakom-Šraufom** po prvenstveni smeri priplezal na vrh skoraj 7000 metrov visokega himalajskega Ganeša. Leto dni pozneje je Humar po treh dneh bivakiranja v »območju smrti« na nadmorski višini nad 7500 metrov sam priplezal na vrh Anapurne (8091 m), še leto pozneje je s pokojnim **Vanjom Furlanom** na alpski način preplezal severozahodno steno 6828 metrov visokega himalajskega lepotca Ama Dablam, za kar sta plezalca prejela svetovno najprestižnejšo alpinistično priznanje »zlati cepin«, jeseni istega leta je sam preplezal 2500 metrov visoko severozahodno steno deviške himalajske gore Bobaye (6808 m), leta 1997 je nekoliko za **Janezom Jegličem** po deviški zahodni steni priplezal na vrh himalajskega Nuptseja (7742 m), tam našel samo Jegličevo radijsko postajo, ker je nesrečnega plezalca orkanski veter odpihnil z gore, ter se sam vrnil v bazni tabor, lanskega oktobra pa je sam preplezal najtežjo tehnično smer na svetu v steni ameriškega El Capitana.

Vsa ta leta je bil – enako kot njegov alpinistični vzornik Šrauf – zasvojen z osemtisočakom Daulagirijem, v katerega južni steni sta doslej z delnim uspehom plezali le dve odpravi, poljska, ki je bila v levem delu kar 45 dni in je prišla do višine 7600 metrov, in slovenska (Stane Belak, **Cene Berčič, Emil Tratnik**), ki je bila v desnem delu 15 dni in je doslej priplezala najvišje, približno 7800 metrov visoko.

Tomaž Humar je po prihodu v Katmandu odletel v 4800 metrov visok bazni tabor pod severno steno Daulagirija in se v tej steni aklimatiziral do nadmorske višine 7500 metrov, od tod pa je s helikopterjem odletel pod južno steno gore in tam na nadmorski višini 3800 metrov začel svoje zgodovinsko plezanje. »Podvig je nadvse tvegan,« je pred odhodom dejal Tomaž Humar, »kajti ko bom v steni, vrnitev po tej steni ne bo možna.« Prvi del stene, do višine 7300 metrov, je načrtoval v lunini svečavi plezati tri noči, ker podnevi tod drvijo smrtonosni plazovi ledu in kamenja, četrti dan naj bi spremenil bioritem in poskusil preplezati kakšnih 400 višinskih metrov navpičnih in celo previsnih skal, ki so, kot je mislil takrat, najtežavnejši del stene, peti dan naj bi preplezal še dobrih 500 višinskih metrov vršnega dela stene, stal popoldne na vrhu gore, 8167 metrov visoko, in po severozahodnem grebenu takoj sestopil čim nižje, da bi prišel iz »cone smrti«, naslednji, šesti dan, pa naj bi ga nekje na severovzhodnem grebenu čakali tovariši, s katerimi naj bi se vrnil pod severno steno gore ter od tod v Katmandu in domov.

To je bil idealen scenarij, ki pa ga je bistveno spremenilo marsikaj: v petih dneh, ki jih je načrtoval do vrha gore, se je komajda izvil iz spodnjega dela morilske stene. Do potankosti je uresničil le delček načrta: s seboj v steno je vzel nahrbtnik s 30 kilogrami opreme in za 15 dni hrane – vse, kar je potreboval za preživetje v neusmiljeno kruti steni, je imel v njem za plezanje v štiri kilometre visoki skalnati in ledeni navpičnici, ki je dotlej tako, kot je nameraval on, še ni nihče preplezal.

ENAJST DNI V STENI

Dne 25. oktobra ob 7.30 po srednjeevropskem ali točno opolnoči po nepalskem času je Tomaž Humar stopil na strmo in nevarno enosmerno pot: iz baznega tabora pod južno steno 8167 metrov visokega himalajskega Daulagirija se je odpravil proti štiri kilometre visoki strmi steni, ki je zaradi neprestano padajočega ledu in kamenja ter proženja snežnih plazov dotlej še ni nihče preplezal, čeprav je bilo v njej že nekaj močnih alpinističnih odprav. Plezati je nameraval vseskozi po osrednjem delu stene. Kot je dejal pred odhodom iz baze, naj bi prvo noč polne lune preplezal 1600 višinskih metrov stene in se zjutraj umaknil pod kakšen previs, kjer naj bi prespal dan, ko bodo predvidoma čez njega drveli plazovi, ponoči, ko bi led spet uklenil steno, pa naj

bi nadaljeval plezanje. Vendar je bila v najspodnejšem delu južna stena tiste dni precej bolj kopna, kot je *pričakoval, tako da je pravzaprav že ob vstopu pričakoval* težavno plezanje v skali.

Od tistega trenutka je Slovenija trepetala za življenje pogumnega plezalca, kajti njegovi spremljevalci so svet preko interneta sproti seznanjali z njegovim napredovanjem, težavami, vremenom v steni in drugimi podrobnostmi. Osem dni je bil na južnih pobočjih 8167 metrov visokega Daulagirija v nepalski Himalaji, osmo noč je na nadmorski višini okoli 7800 metrov preživel v bivaku tik pod Japonskim grebenom, kamor je že nekaj dni prej zavil iz osrednjega dela stene, ker so bile tam nemogoče razmere in bi v tem delu zanesljivo umrl, na grebenu pa so razsajali orkanski vetrovi iz Tibeta, ki bi *ga zanesljivo odpihnili, če se ne bi umaknil v skromno* zavetje pod grebenom.

Osmo noč je preživel v snežni luknji, ki jo je bil izkopal v zavetrju pod Japonskim grebenom. S težavo mu je tam uspelo skuhati juho, kar mu je dalo nekaj novih moči na nadmorski višini okoli 7800 do 8000 metrov – plezalec višinomera ni imel, ker so mu zmrznile baterije v kronometru z višinomerom. Zaradi mraza in višine je Humarju oteklo grlo in je težko govoril, čutil je bolečine po nogah zaradi mraza in zaradi udarcev ledenih kosov, v »coni smrti« je bilo seveda tudi dihanje zelo oteženo, Humar pa s seboj ni imel kisikovih bombic.

Naposled se je drama na himalajskem osemtisočaku *Daulagiriju vendarle srečno razpletla: Tomaž Humar, ki* se je 25. oktobra odpravil v južno steno gore, da bi po

Dan po vrnitvi z gore: opečen, pomrznjen, vendar živ.

njeni sredini priplezal na njeno najvišjo točko, na višino 8167 metrov, se je 2. novembra v višini približno 8000 metrov odločil sestopiti. Po severni steni gore je sestopil do prvega višinskega tabora, naslednji dan ga je tam pobral helikopter in ga odnesel v mesto Pokara *pod Anapurnami.*

Z ženo Sergejo se je Tomaž z gore pogovarjal vsak dan. »Vseskozi je bil zelo dobro razpoložen,« je povedala **Sergeja Humar**, »kar pogosto je pogovor začel s 'Kako je muc? Ko bi vedela, kje sem zdaj!' Nekajkrat mi je dejal, da je bilo v steni še mnogo huje, kot je pričakoval.« Tudi ti pogovori so bili zanj velika moralna opora.

Odprava enega, ki se je na koncu koncev srečno in uspešno končala, bo vsekakor *že zapisana* v zgodovini slovenskega alpinizma.

IZJEMEN USPEH SLOVENSKIH ALPINISTOV V LETOŠNJEM JESENSKEM OBDOBJU

ČEZ DEVIŠKO STENO NA GJAČUNG KANG

Slovenski alpinisti so bili letošnjo jesen najuspešnejši plezalci po himalajskih gorah: 16. novembra se je na ljubljansko letališče Brnik le nekaj dni za Tomažem Humarjem vrnila devetčlanska odprava pod vodstvom **Andreja Štremflja**, ki je bila predvsem uspešna na skoraj osemtisočmetrskem Gjačung Kangu, poleg tega pa še na nekaterih drugih okoliških gorah. Predvsem je *kar šest članov odprave po prvenstveni smeri priplezalo* na 7952 metrov visoki vrh te gore, kar je bil nasploh prvi vzpon na vrh s severne, tibetanske strani.

POT DO BAZNEGA TABORA

Odprava, ki je bila poleg tabora UIAA za mlade alpiniste v Pakistanu letošnja edina akcija Komisije za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije (čeprav je v manjši meri denarno sodelovala še pri petih odpravah v Himalajo), je odšla na pot 16. septembra, njeni člani pa so bili ob vodji Andreju Štremflju še zdravnik **dr. Žare Guzej** ter alpinisti **Marko Čar, Tomaž Jakofčič, Matic Jošt, Janko Meglič, Peter Mežnar, Blaž Navršnik** in **Marko Prezelj**. V nepalskem glavnem mestu so do 23. septembra urejali prezapletene administrativne zadeve, 24. septembra pa odpotovali v Tibet, na Kitajsko torej, kjer so v obmejni vasi Zangmu prenočili in se seznanili z zveznim oficirjem, ki je bil hkrati prevajalec. Dan pozneje so odpotovali v Nyalam in se tam dva dni aklimatizirali na višino nekaj več kot 5000 metrov, da ne bi imeli težav na poti preko tamkajšnjih visokih prelazov. Predzadnji septembrski dan so preko prelaza Pang (5120 m) prišli v avtomobilsko bazo na nadmorski višini 4650 metrov, kjer so spet ostali dva dni, da so se na okoliških vrhovih aklimatizirali do višine 5500 metrov, 2 oktobra pa so na poti v bazni tabor pod goro na višini 5150 metrov visoko postavili tabor *tistega dne in dan pozneje še drugega* 5470 metrov visoko.

Tam se je Tomažu Jakofčiču pripetila neprijetnost, ki bi ga lahko veljala dolgega potovanja in morda še česa drugega: izgubil je potni list, ki ga ni nikoli dobil nazaj, mogoče tudi zato, ker je bilo v njem nekaj malega denarja.

Dne 4. oktobra je odprava prispela do višine 5550 metrov, kjer je postavila bazni tabor. Že davno prej sta ga izbrala Štremfelj in Čar, ko sta šla na izvidno odpravo.

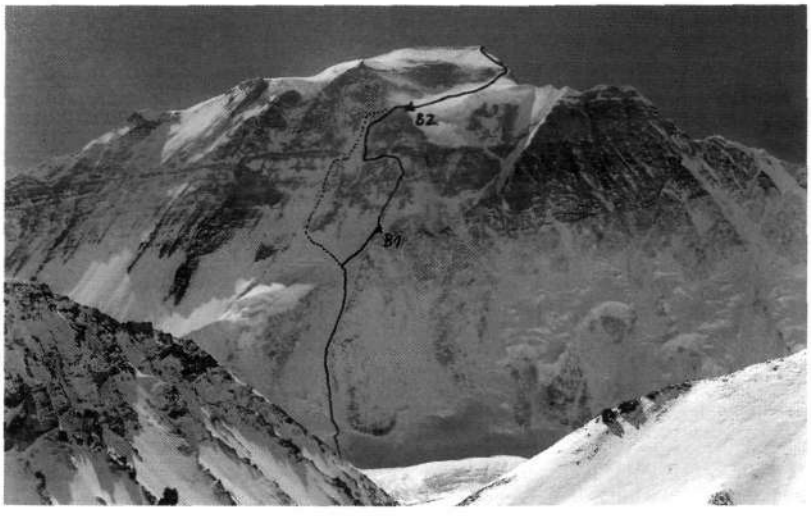

Gjačung Kang z vrisano smerjo, po kateri so plezali slovenski alpinisti.

Naslednji dan so urejali tabor in zadnjič od tod po satelitskem telefonu govorili z domovino, kajti potem zveze iz neznanih vzrokov niso mogli več dobiti; bili so popolnoma odrezani od sveta, zaradi tega pa odpravi slovenska javnost ni mogla posvečati nikakršne pozornosti.

PRVENSTVENI VZPON NA ZERO PEAK

Pravzaprav so se uspehi te odprave začeli nizati že 6. oktobra, ko so se Čar, Mežnar, Prezelj in Štremfelj odpravili na svojo prvo zares visokogorsko aklimatizacijsko turo. Izbrali so si vrh z višino 6700 metrov, o katerem je v himalajskem alpinističnem vodniku **J. Kielkowskega** podatek, da na njem dotlej še ni bil nihče, pa tudi imena še ni imel. Vzpon so Slovenci opravili preko vzhodne stene in po jugovzhodnem grebenu, sestopili pa so po vzhodnem grebenu in vzhodni steni. »Vrh smo imenovali Zero Peak,« nam je po prihodu v Ljubljano povedal vodja odprave. »Ko smo vsak dan kdove kolikokrat poskušali preko satelitskega telefona dobiti kakršnokoli zvezo, se nam je neprestano oglašal nadvse prijeten, nežen, mil in skorajda zapeljiv na trak posnet ženski glas, ki nam je pojasnjeval 'You have zero', ki ga kajpada ni bilo mogoče nagovoriti, da bi se pogovarjal z nami.«

Istega dne, 6. oktobra, se je dr. Guzej povzpel na koto z višino 6135 metrov, Meglič in Jošt pa na koto, visoko 6270 metrov, na katerih menda dotlej prav tako še ni stala človeška noga. Dan zatem so Jakofčič, Jošt, Meglič in Navršnik priplezali na vrh, visok 6700 metrov, in se takoj po isti smeri vrnili v bazni tabor.

Po enodnevnem počitku je osem alpinistov odšlo pod severno steno bližnje gore Siguang Ri in si glede na svoje cilje naslednjega dne tam uredilo bivake: Meglič in Navršnik v vznožju vzhodnega vrha v višini 6000 metrov, Prezelj in Štremfelj 50 višinskih metrov višje, ostala četverica pa še 50 metrov višje.

10. oktober je bil za odpravo spet uspešen dan. Meglič in Navršnik sta dokaj zgodaj vstopila v severno steno Siguang Ri Shara, stranskega vrha gore Siguang Ri. Navršnik je odnehal na vzhodnem grebenu kakšnih 200 višinskih metrov pod vrhom in sestopil na južno stran, Meglič pa je kot prvi človek na svetu stopil na 6998 metrov visoki stranski vrh in nato sestopil po južni steni. Oba skupaj sta se še isti dan vrnila v bazni tabor.

Prezelj in Štremfelj sta preplezala novo smer v severni steni Siguang Rija in prišla iz nje v višini 6660 metrov na sedlo med to goro in njenim stranskim vrhom, na katerega je priplezal Meglič. Ostala četverica je prav tako preplezala novo smer v isti steni in jo sto metrov pod robom priključila na smer prejšnjih dveh plezalcev. Vsi štirje so bivakirali na sedlu v višini 6550 metrov in naslednji dan v območju vzhodnega grebena končali svojo smer na vrhu 7309 metrov visokega Siguang Rija. To je bil prvi pristop na to goro iz doline ledenika Gyachung.

Vseh šest alpinistov se je še isti dan vrnilo v šotore bivaka na sedlu, od koder so se Čar, Prezelj in Štremfelj naslednji dan, 12. oktobra, po novi smeri preko južnih pobočij, kar je bilo dolgo in naporno prečenje pod vršnim grebenom, povzpeli na Siguang Ri Shar ter se po isti smeri vrnili na sedlo in od tod v bazni tabor. Tudi Jakofčič, Jošt in Mežnar so s sedla sestopili naravnost v bazni tabor.

ŠESTDESET UR SNEŽENJA

Ko so alpinisti 15. oktobra pod severno steno gore, kakšno uro hoda od vstopa vanjo, postavili še dva šotora za štiri ljudi, ki sta bila pomožni bazni tabor, da bi jim bila pot v steno bližja, ter označili pot po precej razgibanem ledeniku, so bile priprave na osrednje vzpone končane. Sodeč po vsem, kar so dotlej videli, naj bi plezali po osrednjem delu severne stene in nemara po bolj oddaljeni vzhodni steni. Toda ko so nameravali opraviti tisto, zaradi česar so pravzaprav prišli v Himalajo, se je 16. oktobra vreme spremenilo in šestdeset ur je neprekinjeno snežilo. V baznem taboru je zapadlo nekaj

manj kot meter snega, ki je zadnjo noč podrl šotora, pod katerima sta bila kuhinja in skladišče hrane. Ko pa je 20. oktobra nehalo snežiti, se je zelo ohladilo, zaradi česar so se plezalne razmere bistveno spremenile. Na odločilne vzpone je bilo treba nekaj dni počakati.

Po prijaznem obdobju so se začele težave. Najprej je 21. oktobra pričelo primanjkovati kerozina za kuho, posledica tega pa je bila, da so se odločili kuhati samo dvakrat dnevno. Telefonske zveze še vedno niso delovale, poleg tega se je bližal datum, ko bi morali oditi izpod gore, s tem pa so se spet začele skrbi zaradi Jakofčičevega izgubljenega potnega lista; najmanj, kar bi ga čakalo, bi bilo potovanje v Peking na slovensko veleposlaništvo po nov, začasni dokument, kar je bilo seveda spet povezano z izdatki.

Vodja odprave je ukrepal, kot se mu je zdelo najprimernejše. Skupaj z Jakofčičem in enim od dolmačinov je 22. oktobra odšel v najbližjo vas, kjer je stanoval zvezni oficir odprave, ker mu je bilo tam seveda udobneje kot na gori, do tja pa so po visokem snegu potrebovali devet ur. Vse se je zarotilo proti njim: v vasi so srečali zadnjo odpravo, ki je odhajala iz baznega tabora na tibetanski strani Mount Everesta in ni imela telefona, prevoz z avtomobili v Rongbuk pa je bil nemogoč, ker je bila cesta zaradi snežnih zametov zaprta. Štremflju ni preostalo drugega, kot da je po nekem turistu, ki je skupaj s trojico izpod Gjačung Kanga prenočeval v isti vasi, turističnemu agentu v Katmandu poslal sporočilo s prošnjo, naj v domovino pošlje faks o dotedanjem delu in trenutnem položaju odprave. Hkrati je zveznemu oficirju naročil, naj 4. novembra v bazni tabor pošlje 22 jakov za transport opreme. Dva dni po odhodu iz baze se je trojica spet vrnila tja in do pod gore spet potrebovala devet ur naporne hoje.

Udeleženci letošnje jesenske odprave na Gjačung Kang v baznem taboru pod goro.

MAJHEN KORAK DO TRAGEDIJE

Ta čas je pet članov odprave v sedmih urah pregazilo pot iz baznega tabora do pomožne baze, da bi ugotovili, s čim lahko računajo, ko jim bo to izhodišče za plezalne vzpone. Na ledeniku se jim je udiralo do kolen. Šotora tam zgoraj sta bila sicer povsem zasuta, vendar nepoškodovana. Pozno ponoči so se vrnili v bazo z ugotovitvijo, da bi bila vsaka misel na plezanje kakšne druge stene kot osrednjega dela severne stene popolnoma utopična.

Ko so bili spet vsi skupaj, so se odločili, da vstopijo v steno v dveh skupinah po dve navezi; dvojna naveza je močnejša, če bi bilo treba dalj časa gaziti visok sneg, predvideni prostori za bivak pa so se zdeli dovolj veliki za dva šotora. Tako so se odločili, da najprej vstopijo Čar in Jošt ter Prezelj in Štremfelj, dan za njimi pa še drugi štirje, medtem ko naj bi zdravnik ostal v bazi ali šel v pomožno bazo.

Prvi štirje so tako 26. oktobra iz baznega tabora prišli v pomožno bazo, vendar jim, kot kaže, še ni bilo usojeno, da bi šli še dalje. Ko sta isti večer Prezelj in Štremfelj kuhala večerjo in čaj, sta se naenkrat počutila omotična in sta zadremala, ne da bi sama vedela kako. Na srečo sta ju v takem stanju našla Jošt in Čar in jima pomagala, predvsem tako, da sta pogasila kuhalnik in prezračila šotor. Zaradi slabega izgorevanja je bilo ob pomanjkanju kisika v šotoru premalo zraka in najverjetneje preveč ogljikovega monoksida, s katerim sta se alpinista zastrupila in bi zanesljivo nesrečno končala, če po naključju ne bi prišla mimo njuna tovariša. Jošt je takoj odšel v bazni tabor in o tem obvestil zdravnika, kajti tedaj ni delovala niti radijska zveza. Naslednje jutro so v bazo sestopili še ostali trije, tisti štirje, ki so bili dotlej v baznem taboru, pa so prišli do dveh šotorov na gori.

Dne 28. oktobra dopoldne so Jakofčič in Mežnar ter Navršnik in Meglič v dveh navezah odšli iz pomožne baze in v sedmih urah plezanja prišli do višine 6800 metrov, kjer so se odločili prvič bivakirati. Toda dobre razmere za plezanje so se ponoči pokvarile in močan

veter jim vso noč ni dal spati, pa tudi naslednje dopoldne je v steni močno pihalo. Zato sta se obe navezi odločili v tem bivaku počakati do naslednjega dne. Ta dan sta drugi dve navezi iz baznega tabora prišli v pomožni tabor.

Predzadnji oktobrski dan sta se Navršnik in Meglič po dveh neprespanih nočeh vrnila v bazni tabor. Jakofčič in Mežnar pa sta se šele okoli enajstih dopoldne odločila nadaljevati vzpon. Preko najnevarnejših delno skalnatih in delno ledenih mest sta se varovala, z mrakom dosegla položnejši svet in si po osmih urah plezanja v višini 7500 metrov uredila bivak. Ta čas sta drugi dve navezi preplezali spodnji del stene in si uredili bivak prav tam kot prejšnji dve navezi.

NESREČNI MEŽNARJEV PADEC

Zadnji oktober in prvi november sta bila za odpravo vendarle srečna in uspešna dneva, čeprav se je 31. oktober začel precej klavrno. Zaradi hudega mraza in utrujenosti sta Jakofčič in Mežnar odšla proti vrhu šele opoldne, prvega pa je tako zeblo, da se je kmalu vrnil v šotor. Vendar ni odnehal. Ko si je ogrel prste, je z zaostankom več kot ene ure odšel proti vrhu. Alpinista sta po šestih urah hoje končala novo smer na vrhu 7952 metrov visokega Gjačung Kanga, komaj 48 metrov pod osemtisočmetrsko znamko, in se po dobri uri razgledovanja in fotografiranja vrnila do najvišjega šotora.

Ta čas so bili štirje plezalci naslednjih dveh navez že zdavnaj ob tem šotoru in si poleg njega postavili svoje prenočišče ter se pripravili na vzpon. Naslednje zgodnje dopoldne so se odpravili proti vrhu, kamor sta Prezelj in Štremfelj prišla že pred poldnem, kmalu za njima pa sta bila na vrhu še Čar in Jošt. Vreme na vrhu je bilo idealno, skoraj brez vetra in s fantastičnim razgledom. Kljub temu so se na vrhu zadržali le nekako pol ure in potem sestopili do bivaka, kjer sta se jim pridružila še zmagovalca prejšnjega dne in vseh šest se je še isto popoldne odpravilo v dolino.

V srednjem delu so imeli nekaj težav in se jim je zdelo primerneje, da vsak sestopa po svoje. Z mrakom so bili Jošt, Prezelj in Štremfelj pod steno in na poti v pomožno bazo, Čar in Mežnar sta se bližala krajni poči, Jakofčič pa je bil nekoliko pod prvim bivakom. Kdo ve zaradi česa, morda zaradi utrujenosti, morda zaradi premajhne pazljivosti, pa je Mežnar tam zdrsnil in se po približno 200 metrih ustavil na plaznem stožcu. Na srečo je že v poltemi njegov padec opazil Čar, ki je bil že pod steno. Vrnil se je, videl, da je Mežnarjevo stanje resno in o tem obvestil one tri v pomožni bazi in zdravnika v baznem taboru.

Peter Mežnar je bil dobro poškodovan. Utrpel je udarnine po telesu in po glavi, imel je hujši pretres možganov, krvavel je iz nosu in ni mogel sam stati. S Čarom sta počakala kakšno uro, da so se iz pomožne baze vrnili trije kolegi, potem so poklicali zdravnika dr. Žareta Guzeja in se z njim dogovorili, da pride takoj, še ponoči, v pomožno bazo. Šele nato so Mežnarju pomagali oditi iz območja, kjer je bila velika nevarnost podora serakov, do varnega predela pod steno, kar je bila približno tretjina poti do pomožne baze, in ga oskrbeli, kot je naročil zdravnik. Postavili so šotor in vanj položili poškodovanega kolego.

Šele tedaj, okoli polnoči, je do tja prišel tudi Jakofčič. Spotoma mu je odpovedala čelna svetilka, na srečo pa je moral Štremfelj še enkrat pod steno po opremo, ki so jo bili pustili tam zgoraj, in mu je svetil. Jakofčič je to noč prespal z Mežnarjem, drugi pa so sestopili v pomožno bazo.

Drugi novembrski dan sta dr. Guzej in Navršnik že ob petih zjutraj prišla v pomožno bazo, po daljšem počitku, ko sta za njima prišla še Meglič in šerpa **Ang Kami**, pa so vsi štirje odšli do šotora, v katerem sta prenočila Mežnar in Jakofčič. Zdravnik je oba pregledal in jima

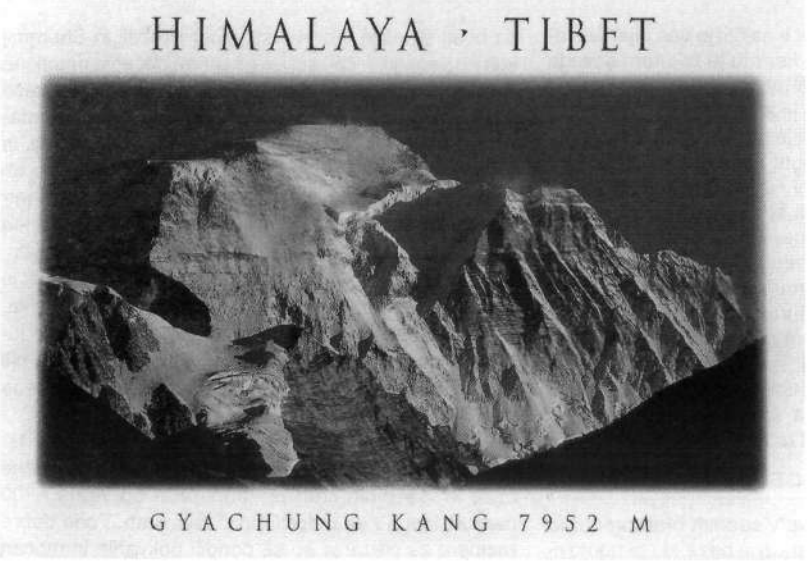

Razglednico s tole fotografijo Gjačung Kanga so nam udeleženci odprave na to goro poslali iz Katmanduja.

nudil pomoč, nato pa je vseh šest sestopilo do pomožne baze, tudi Mežnar sam ob delni zdravnikovi pomoči, in nato v bazni tabor, kamor so prišli še pred nočjo. Drugi člani odprave so pospravili pomožno bazo in se za prvimi prav tako odpravili v bazo pod goro.

VENDARLE ZELO USPEŠNA ODPRAVA

Dne 3. novembra je bila v baznem taboru nekakšna inventura, predvsem zdravstvena. Dr. Guzej je pregledal vse člane odprave in ugotovil, da je zdravstveno stanje vseh razen Jakofčiča in Mežnarja zadovoljivo. Jakofčič je bil precej hudo izčrpan, poleg tega je utrpel rahle ozebline na desni nogi. Mežnar je imel na obeh nogah omrzline, pri padcu je dobil hud udarec v glavo in ni bil izključen niti zlom katere od lobanjskih kosti. Predvsem za Mežnarja je bilo nujno, kot je bil prepričan dr. Guzej, da pride čim hitreje v Katmandu, kjer bi mu v bolnišnici slikali glavo.

Ta večer so, kot je bilo dogovorjeno, iz doline prišli jaki, 4. novembra pozno dopoldne pa so zadnji alpinisti odšli iz baznega tabora pod Gjačung Kangom. Pozno ponoči so bili vsi zbrani v vasi Cho Dzom kar precej daleč od tod, kjer so alpinisti prišli peš do ceste. Dan pozneje so se pripeljali do naselja Nyalam, na nadmorsko višino 3700 metrov, kjer so po mesecu dni spet dobili telefonski stik z domovino, še dan pozneje pa so se preko meje pripeljali v Katmandu.

Dne 7. novembra se jim je kljub nepalskemu prazniku, imenovanem depawali, uspelo v mestni bolnišnici dogovoriti za pregled poškodovanega Petra Mežnarja. Kot nam je po prihodu na Brnik povedal zdravnik odprave dr. Guzej, so mu plastno slikali možgane in lobanjo ter ugotovili, da v lobanji ni bilo niti poškodb niti krvavitev. Na nadmorski višini Katmanduja, na približno 1200 metrih, se je poškodovancu zdravstveno stanje začelo bistveno hitreje popravljati, v Ljubljano pa je prišel v takem stanju, da nihče ni niti opazil nobenih sprememb.

Letošnja naloga odprave je uspešno opravljena, po besedah vodje odprave Andreja Štremflja je vzhodna stena Gjačung Kanga še nedotaknjena in ostane kot izziv za katerega od pogumnih alpinistov ali odprav, nemara iz Slovenije. »Sicer pa niti po odhodu nismo prav dojeli, da smo bili prvi, ki smo tod plezali, čeprav je tam še veliko dela,« je dejal vodja slovenske odprave na Gjačung Kang.

OPOMIN VSEM, KI HODIJO V HRIBE, DA TO DELAJO VSESTRANSKO PRIPRAVLJENI

BLIŽNJICA NA ROB SMRTI

MIRKO KUNŠIČ, ALEKSANDER ČIČEROV

*V dnevniku Slovenske novice je bil letošnjega 12. oktobra objavljen članek »Bližnjica na rob smrti« novinarja **Mirka Kunšiča**, v katerem avtor opisuje, kako so trije 19-letni Ljubljančani iskali iz doline Vrat bližnjico in zgrešili pot na 2740 metrov visoko Škrlatico, kamor so bili namenjeni; priplezali so do višine 1800 metrov, do snežne meje, in tam nemočno obtičali na petmetrski polici nad prepadom; ker je njihov prenosni telefon (ki so ga na srečo imeli s seboj) deloval, so njihov klic na pomoč sprejeli mojstranški gorski reševalci in jih rešili iz stene. Takole piše Mirko Kunšič v tem svojem prispevku:*

PREMALO PAZLJIVI MLADENIČI

»Kranjska policijska uprava je nedeljsko reševanje v Škrlatici odpravila s petimi vrsticami, **Janez Brojan**, načelnik Postaje GRS Mojstrana, pa je za Slovenske novice odstrl nenavadno reševanje treh 19-letnih Ljubljančanov Jaka, Brina in Matevža.

»Po 16. uri sem dobil sporočilo iz regijskega centra za obveščanje (112) o klicu po GSM na pomoč. Ko so mi povedali, da trije planinci iz Ljubljane v Škrlatici ne morejo ne nazaj in ne naprej, sem takoj zaprosil, da bi šli ponje s helikopterjem. Razsežnost brezpotij in predvsem hitro pojemajoči dan so mi to narekovali. Nad dva tisoč metri je že sneg, s klasičnim reševanjem bi trojico lahko iskali več ur. Zdaj že lahko rečem, da bi jih zagotovo reševali vso noč, če bi sploh prišli do njih. Samo oni vedo, kako so lahko tako visoko sploh prišli,« začne pripoved Brojan.

Ljubljančani, primerno planinsko opremljeni za enodnevno turo, so se zjutraj namenili po edini zahtevni označeni poti iz doline Vrat na Škrlatico. Namesto da bi se s parkirišča sprehodili do Aljaževega doma in po markacijah odšli proti bivaku IV in navzgor čez Zadnji Dolek na vrh zahtevne Škrlatice, so se odločili za bližnjico kar s parkirišča. V trdni veri, da je kolovozna pot začetek njihove poti na goro, so ji sledili, nadaljevali vzpon po gozdnih vlakah, še vedno brez markacij, in zavili skrajno levo v območje Kotlov. Stene so bile prekrite s travo in rušjem. Vztrajno so rinili navzgor v upanju, da bodo naleteli na označeno pot.

V resnici je bila ta nad njimi, vendar dobrih 200 višinskih metrov. Nekako so se, kot pravijo planinci, prigoljufali do useka dveh skalnih stolpov, kjer so popoldne dokončno obtičali.

Sreča je še vedno hodila z njimi, saj je signal 040 našel pot iz doline, ki slabo sliši na geslo »S pticami si delimo nebo« in Ljubljančani so zaprosili za reševanje.

Pilota sta pripeljala tudi dežurno zdravnico **dr. Evo Pogačar**, ki na srečo ni imela dela z Ljubljančani. Nihče od mojstranških reševalcev si ni predstavljal, kako bi trojica prenočila na pet metrov dolgi skalni polici nad 150-metrskim prepadom, če so se obrnili proti Stenarju, če pa nazaj proti Mojstrani, je bila pod njimi vsa stena, ki so jo čez dan kot po čudežu preplezali do skalne mišnice.

»Ko smo s helikopterjem česali Kotle pod Škrlatico, jih

nismo opazili. Spet so posredovali v Centru 112 in jih poklicali, naj povedo, kdaj se bo nad njimi znašel helikopter. In takrat smo vedeli, kje so ujetniki. Pilota sta plovilo prislonila nad njimi, da sva z **Izidorjem Koflerjem** z opremo izstopila. Dorč se je ob vrvi spustil do njih, navezal vsakega posebej in nato sem pomagal, da so vsi varno priplezali do mene,« nadaljuje načelnik ene od bolj obremenjenih postaj GRS. »Ob 17.30 je v bližino priletel helikopter, spravili smo jih vanj in odpeljali v dolino. Vse tri je zelo skrbelo, kaj se bo zgodilo, ali jim bomo izstavili račun ali ne. Ocenili smo, da so bili za enodnevno turo izvrstno opremljeni, da pa so zgrešili pravo pot in da so potem poskušali narediti vse, da bi napako popravili. Vendar je bila z vsakim metrom višje ta napaka vse bolj grozljiva.

Matevž, Brin in Jaka bodo prijateljem lahko nanizali še kup podrobnosti, vsem pa bodo zagotovo priporočili, naj že od vsega začetka popazijo na markacije.«

GOLA DEJSTVA

Planinskemu vestniku (in še komu) se je na ta članek nemudoma oglasil **Aleksander Čičerov**, tožilec pri častnem razsodišču Planinske zveze Slovenije. Napisal je, da »dogodek sam in posledice, ki iz njega izhajajo, zaslužijo vso pozornost slovenske planinske javnosti, saj do neke mere odstirajo ali bi vsaj morale odstreti nekatere pomanjkljivosti na tako pomembnem področju, kot so reševanje v gorah, obnašanje planincev in materialne posledice za davkoplačevalce«.

Takole nadaljuje tožilec pri častnem razsodišču PZS Čičerov:

»Iz navedenega članka, objavljenega na tretji strani Slovenskih novic, izhajajo naslednja dejstva:

1. v dogodku so bili udeleženi trije 19-letniki;
2. bili so primerno planinsko opremljeni;
3. načelnik GRS Mojstrana je klic na pomoč dobil 10. oktobra 1999 po 16. uri;
4. klic na pomoč je bil sporočen s pomočjo GSM v regijski center za obveščanje (112);
5. udeleženci dogodka so bili planinci (po preverjanju je ugotovljeno, da sta vsaj dva od njih člana PD);
6. namenili so se po edini zahtevni označeni poti iz Doline Vrat na Škrlatico;
7. namesto označene poti so si izbrali kar prvo bližnjico;
8. prepričani so bili, da je kolovoz začetek njihove poti na Škrlatico;
9. pot so nadaljevali, ne da bi naleteli na markacije, upajoč, da bodo markacije našli;
10. prišli so do zagate na višini približno 1800 metrov in popoldne tam dokončno obtičali;
11. po GSM so zaprosili za reševanje;
12. načelnik GRS po presoji okoliščin zaprosi za helikopter;
13. helikopter jih sprva ne opazi;
14. ponovno kličejo iz regijskega centra za obveščanje in jim naroče, da povedo, kdaj se bo nad njimi znašel helikopter;
15. reševalci odkrijejo njihov položaj;
16. dva reševalca GRS izstopita iz helikopterja z vso potrebno opremo;
17. eden od reševalcev GRS se spusti do planincev, jih vsakega posebej priveže in pomaga, da varno priplezajo do mesta, kjer jih bo lahko naložil helikopter;
18. ob 17.30 prileti helikopter in jih pobere;
19. reševalci ocenijo, da jim za reševanje ne bodo izstavili računa.

TRIJE OSNOVNI POGOJI (IN MORDA ŠE ČETRTI)

Rad bi se dotaknil nekaterih elementov, ki govore v prid tezi, da v tem primeru oprostitev plačila stroškov reševanja ne pride v poštev, saj je utemeljitev načelnika postaje GRS, ki jo je izrekel, presenetljiva in sama s sabo v nasprotju: »Vse tri je zelo skrbelo, kaj se bo zgodilo, ali jim bomo izstavili račun ali ne. Ocenili smo, da so bili za enodnevno turo izvrstno opremljeni, da pa so zgrešili pravo pot in da so poskušali narediti vse, da bi napako popravili. Vendar je bila z vsakim metrom višje ta napaka vse bolj grozljiva«. Iz tega bi lahko nepoučen bralec potegnil tudi tak zaključek: »Če ste primerno planinsko opremljeni za enodnevno turo, pa zgrešite pot ter nadaljujete po svoje v upanju, da boste prej ali slej sicer našli markirano pot, težave pa se stopnjujejo do take mere, da ste prisiljeni poklicati na pomoč, vedite, da vam bodo tako grozljivo napako oprostili in vam ne bodo zaračunali helikopterskega reševanja!«

Planinstvo je v Sloveniji množični/masovni pojav. Tudi članstvo v slovenski krovni planinski organizaciji, Planinski zvezi Slovenije, je zelo množično. Kljub temu se v gore odpravljajo tudi ljudje, ki niso organizirani v planinskih društvih, ker so prepričani, da se vsega dá naučiti kar iz knjig. Takim pač ni pomoči! Toda tisti, ki so člani planinskih društev, lahko že od mladih let skozi različne oblike delovanja (planinski krožki, tečaji, planinske šole, vódeni izleti itd.) spoznavajo varno hojo v gore, različne nevarnosti, ki so jim izpostavljeni, in se pod skrbnimi očmi mentorjev pripravljajo na samostojne poti v gore. Nedvomno je breme planinskih društev, da bde nad svojimi člani, izjemno in zahtevno.

Organizirani planinci se prej ali slej seznanijo tudi s častnim kodeksom slovenskih planincev, ki ga je v priročni knjižici izdala Planinska zveza Slovenije. Tam stoji zapisano tudi tole:

»Planinec ve in se zavestno odloča, da hodi previdno in je za hojo psihično in fizično pripravljen ter primerno opremljen. To mu nalaga odgovornost do samega sebe in tovariška dolžnost do drugih.«

Iz tega samo navidez preprostega besedila izhajajo za planince tri nadvse pomembne dolžnosti, in sicer:

1. ko se planinec(ka) odpravlja na pot v gore, mora biti psihično pripravljen;
2. biti mora tudi fizično pripravljen, torej mora imeti za turo ustrezno fizično kondicijo;
3. biti mora tudi primerno opremljen.

Ti trije elementi so pogoji za uspešno turo. Če samo eden ni izpolnjen, lahko to pomeni resne težave. Seveda pa bi lahko tem pogojem dodali vsaj še primerno

vreme. Tu se vrnemo na naš konkretni primer, ki se je sicer srečno iztekel, lahko pa nam služi kot poduk, kako ne smemo ravnati. In še nekaj moramo povedati. Običajni planinci, ki brez vodnikov hodijo po gorah, pa *pri tem ne zabredejo v težave, se z vprašanjem odgovornosti ne srečujejo.* Tudi sicer jih k primernemu ravnanju ne zavezuje nič drugega kot častni kodeks, ki pa je vendarle bolj moralna kot pravna norma, ki ima vendarle lahko za posledico odgovornost za hujše kršitve pravil častnega kodeksa (X. Častno sodišče, str. 32).

Žal iz objavljenega članka ni mogoče razbrati, kaj je bilo s psihično kondicijo J., B. in M. Prav tako je mogoče samo posredno soditi o tem, v kakšni fizični kondiciji so bili trije 19-letniki, ki so se podali na pot proti Bivaku IV in navzgor čez Zadnji Dolek na vrh zahtevne Škrlatice. Več zvemo o njihovi planinski opremi za enodnevno turo, ki na koncu članka dobi celo oznako »izvrstna opremljenost«. Pri tem se seveda takoj postavi vprašanje, kaj je to »primerna planinska oprema za enodnevno turo«, pri čemer mora avtor tega prispevka dodati še »po markirani poti«, saj so si J., B. in M. izbrali markirano pot na Škrlatico.

V teoriji, ki govori o planinski opremi, ponavadi obstajajo seznami priporočljivih kosov opreme, ki naj bi jih imeli s seboj. Posebnega poduka so deležni kandidati za planinske in gorske vodnike. Toda tu govorimo o opremi planincev. Nič ni določeno v tem smislu, da je nekaj predpisano. Zato bi bilo zanimivo izvedeti, kako so reševalci prišli do ocene o »primerni planinski opremljenosti«. Ali so imeli morda udeleženci navedenega dogodka s seboj čelade in komplete za samovarovanje, saj je pot na Škrlatico taka, da na določenih delih táko opremo zahteva? Ali so opremo znali uporabljati, če so jo imeli s seboj? Karta in kompas v nahrbtniku še ne pomenita, da ju nekdo zna uporabljati. Prav tako dobra (beri: nova) oprema in obutev še ne pomeni, da je nekdo izkušen, vešč, če hočete. Ni dvoma, da so moderna telekomunikacijska sredstva (GSM na primer) zaželjena, vendar nikjer ni zapisano, da so obvezna. V našem primeru je GSM pomagal k hitri rešitvi. Vendar že nekaj časa velja, da nova, moderna oprema ni isto kot izkušenost!

Da se niso ozirali po markacijah, ampak so si za pot na Škrlatico izbrali kar prvo bližnjico (kolovozno pot), kaže na izredno pomanjkljive priprave pred vzponom. Sámo nadaljevanje potem samo potrjuje, da so trmasto rinili navzgor, namesto da bi sestopili in poiskali markacije ter varno opravili vzpon na Škrlatico. Morali so vedeti, da niso na pravi poti in zanimivo bi bilo izvedeti, ali so razmišljali o vrnitvi ali ne. Ali so se poizkušali orientirati, poiskati svoje mesto na zemljevidu in presoditi, kam jih vodi »vztrajno rinjenje navzgor v upanju, da bodo naleteli na označeno pot«?

In potem je prišla past. Na njihovo veliko srečo je signal 040 našel pot iz doline. Če to ne bi uspelo, bi jim trda predla. So imeli s seboj baterijo za oddajenje svetlobnih znakov, bi morda opozorili nase s kričanjem?

Reševanje je potekalo po ustaljenih pravilih. V skladu s strokovnimi merili je bil naročen helikopter. Pet ljudi se

Puščica kaže, kje so ujeti obtičali trije mladeniči, ki so se odpravili na Škrlatico.

Foto: Mirko Kunšič

je potrudilo tako, kot znajo, in rešilo ujete planince. In nastali so določeni stroški. Planinci so se tega dobro zavedali, zato so tudi vprašali, ali bodo reševalci izstavili račun. Odgovor je bil negativen!

VRSTA POMEMBNIH VPRAŠANJ

Spet se sámo po sebi ponuja vprašanje: »Kdo odredi reševanje s helikopterjem, kdo komu pošlje račun in na podlagi kakšnih kriterijev«? Iz pogovorov z udeleženci reševalne akcije je mogoče ugotoviti, da so bili razlogi za uporabo helikopterja strokovno utemeljeni, neposredno pa je reševanje s helikopterjem zahteval načelnik postaje GRS, ki pokriva območje, kjer so bili ujeti planinci (nalog za prevoz). Stroški reševanja so znašali 349.000 tolarjev, kar praktično pomeni uro in pol helikopterskega reševanja. Ko je Letalska policijska enota na Brniku dobila elemente, je pripravila predlog računa in ga posredovala Ministrstvu za notranje zadeve, ki ga bo posredovalo v plačilo Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Po navedbah pristojnih bo ZZZS račun poravnal samo v primeru, da gre za poškodovane planince. V tem primeru poškodovancev ni bilo – ali pač! Ali je strah, stres, tudi neke vrste poškodba, ki opravičuje izplačilo s strani ZZZS? In kaj je z regresno pravico ZZZS? Nekateri primeri reševanja v Sloveniji v zadnjem času odpirajo nova in nova vprašanja. Kdaj reševalci lahko izstavijo račun za reševanje? Kdo ima pravico ugotavljati, ali je planinec alkoholiziran ali ne? Ali se mu lahko odvzame kri za test? Kaj je z ugotavljanjem drugih substanc (droge)? Tudi če je pri reševalni akciji udeležen policist, ali lahko zahteva preizkus na alkohol? Kdo dá končno mnenje o tem, ali bo izdan račun ali ne in na podlagi kakšnih kriterijev? Kakšna je dosedanja uspešnost (preventiva) izdajanja in izterjave stroškov za helikoptersko reševanje? Kako je z reševanjem tujcev pri nas? In ne nazadnje, zakaj Slovenija ne bi uredila tega vprašanja z obveznim zavarovanjem članov planinskih društev za

reševanje v domačih gorah? Planinska zveza ima za to gotovo legitimno pravico.
Primer, ki nam je služil kot podlaga za razmišljanje, bi moral dobiti neke vrste epilog. Morda bodo reagirali v planinskem društvu, iz katerega prihajata vsaj dva udeleženca reševanja v Škrlatici. Več strokovnosti pri obravnavi takih vprašanj bi bilo zaželjeno tudi pri novinarjih, saj njihove besede pridejo med veliko Slovencev, ki so več ali manj vsi planinci. Premalo je opozarjanja na storjene napake, skoraj nič ne vemo o sodnih epilogih primerov, ki so bili pred sodišči.
Bližnjica na rob smrti bi morala biti opomin vsem, ki hodijo v hribe, da to delajo psihično, fizično in materialno pravilno opremljeni.
Tudi če primer ne dobi epiloga, se moramo zavedati, da bomo stroške reševanja plačali mi, davkoplačevalci!

ZDAJ NE GOVORIMO VEČ O KRČENJU, AMPAK O RAZPADU LEDENIKA

LETOŠNJE STANJE TRIGLAVSKEGA LEDENIKA

BORUT PERŠOLJA

Sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU že od leta 1946 redno opazujejo Triglavski ledenik in merijo spremembe njegovega obsega. V petdesetih letih se je nabralo veliko podatkov o snežnih razmerah v vsakoletni redilni dobi, imamo pa tudi rezultate vsakoletnih meritev ob koncu talilne dobe. Stanje Triglavskega ledenika prek leta spremljamo tudi s fotografijami, posnetimi z dveh stalnih mest v okolici Kredarice (že dolga leta to vestno opravlja **Jernej Gartner**), vsako leto pa opravijo tudi fotografiranje ledenika z Begunjskega vrha (2461 m).
Letošnje redne letne raziskave Triglavskega ledenika smo opravili 14. in 15. septembra. V dveh dneh smo izvedli klasične redne meritve obsega ledenika, ki smo jih dopolnili še s tremi novimi meritvami, ki nam bodo omogočile nova spoznanja o dogajanju na Triglavskem ledeniku in njegovem stanju. Od sodelavcev Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU so pri terenskem delu sodelovali **dr. Milan Orožen Adamič** (vodja projekta), **dr. Matej Gabrovec, Mauro Hrvatin, Franci Petek, Mimi Urbanc** in **Borut Peršolja**.
Prvi sklop terenskega dela se je nanašal na geodetsko izmero Triglavskega ledenika in okolice. **Franjo Drole**, sodelavec Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU iz Postojne, je opravil natančno geodetsko izmero ledenika ter geodetsko izmero merilnih točk, ki so nastajale v celotnem obdobju opazovanj, ko so raziskovalci merili razdaljo fosilnega ledu do teh merilnih točk. Izmerili smo tudi položaj najstarejših merilnih točk v steni Triglava nad ledenikom, ki so danes že več deset metrov nad tlemi oziroma površjem ledenika. Pri tem zahtevnem delu je sodeloval alpinist **Sandi Kelnerič**.
K sodelovanju smo povabili tudi sodelavce Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo FGG v Ljubljani (**Miran Janežič, Mihaela Triglav** in **Stane Tršan**, pridružil pa se jim je **Tomaž Gvozdanovič** iz podjetja DFG Consulting iz Ljubljane), ki so izvedli snemanje Triglavskega ledenika iz zraka s fotogrametrično kamero. Pred snemanjem so na terenu označili več kot dvajset dobro vidnih merilnih točk in geodetsko izmerili njihov položaj. Natančno poznavanje lege točk v koordinatnem sistemu nam bo s posebnimi fotogrametričnimi postopki omogočilo umestitev številnih fotografskih posnetkov Triglavskega ledenika na za to posebej pripravljen digitalni model reliefa, saj je končni cilj raziskave dobiti tridimenzionalno sliko spreminjanja ledenika.
Podjetje A.C.I. Inženiring iz Ljubljane se ukvarja z različnimi meritvami z georadarjem. Ta naprava deluje s pomočjo signalnih anten, ki jih je potrebno spuščati po ledeniku, tako da smo na dveh prerezih prvič izmerili globino ledu in dobili podatke o izoblikovanosti pobočja oziroma kotanje, v kateri leži ledenik. Meritve je izvedel **mag. Dimitrij Najdovski** ob sodelovanju geologa **mag. Tomaža Verbiča** (samostojni raziskovalec). Za izvedbo vrvnih manevrov spuščanja in dvigovanja sani s pritrjenim georadarjem smo zaprosili inštruktorje Gorske šole Slovenske vojske, sodelovala pa sta podpolkovnik **Marjan Ručigaj** in stotnik **Boštjan Kostanjšek**.
Ob posebni privolitvi Uprave Triglavskega narodnega parka in sodelovanju helikopterja Slovenske vojske (pilot **Jože Kalan** s posadko) smo izvedli tudi fotografiranje Triglavskega ledenika iz zraka za potrebe monografije. Helikopter Slovenske vojske je sodeloval tudi pri prevozu opreme in ljudi na Kredarico in nazaj v dolino. Celotno delo je spremljala tudi TV ekipa oddaje Gore in ljudje pod vodstvom **Marjete Keršič Svetel**, oddaja o Triglavskem ledeniku pa bo na sporedu spomladi.
Prvi letošnji rezultati oziroma podatki o obsegu Triglavskega ledenika so že znani. Površina ledenika se je skrčila na 1,375 ha (ob začetku preučevanj leta 1946 je bila 15 ha, v letu 1995 3,03 ha), največja debelina ledu pa je na posameznih mestih od 7 do 8 metrov. Zato na Triglavskem ledeniku zaradi stalnega tanjšanja ledu ne govorimo več le o krčenju, ampak kar o razpadu ledenika.
Rezultati dosedanjih več kot petdesetletnih podrobnih opazovanj, dokumentiranj in merjenj Triglavskega ledenika so izjemno pomembni za Slovenijo in tudi širše, saj sta oba slovenska ledenika (redno opazujemo tudi Ledenik pod Skuto) najbolj jugovzhodno ležeča ledenika v Alpah in zato pomembna indikatorja podnebnih sprememb v Evropi. Preučevanje slovenskih ledenikov je vključeno tudi v vseevropsko opazovanje ledenikov in izmenjavo podatkov o ledenikih. Projekt opazovanja obeh ledenikov je verjetno tudi eden od najstarejših in najdaljših znanstvenih raziskovalnih projektov v Sloveniji.

Ob skromnih sredstvih za raziskovalno delo nam je ob *nesebični pomoči – skupaj je pri terenskem delu sodelovalo* kar enaindvajset raziskovalcev in sodelavcev iz sedmih raziskovalnih organizacij, ustanov ter podjetij – uspelo opraviti široko zastavljeno interdisciplinarno preučevanje ledenika. Vsi sodelujoči smo sedaj vključeni v pripravo, obdelavo in interpretacijo podatkov, tako da pričakujemo sklepne ugotovitve v začetku prihodnjega leta. Rezultati bodo objavljeni v posebni znanstveni monografiji o Triglavskem ledeniku, ki bo izšla v sklopu knjižne zbirke Geografija Slovenije, s čimer bomo proslavili tudi petdesetletnico stalnih merjenj in opazovanj.

Delo je potekalo v čudovitem jesenskem vremenu, pa tudi v odličnem tempu udeležencev, kar se je zlasti izkazalo pri skupinskem vzponu na našega očaka. Posebna zahvala za prijaznost in vsestransko pomoč gre osebju Triglavskega doma na Kredarici z oskrbnikom **Jankom Rekarjem**, Gorski šoli Slovenske vojske ter 15. brigadi Vojaškega letalstva Slovenske vojske z Brnika.

Leto 2002 – leto gora

Združeni narodi so novembra leta 1998 razglasili leto 2002 za mednarodno leto gorá. S tem se nadaljuje tradicija Organizacije Združenih narodov, da posamezna leta posveti določenemu delu Zemlje; leto 1998 je bilo tako mednarodno leto mórij in oceanov. V posebni resoluciji, ki jo je sprejela Generalna skupščina OZN, so zapisali, naj bo nosilec dejavnosti v Mednarodnem letu gorá FAO (Organizacija za kmetijstvo in prehrano), hkrati pa so pozvali vse vlade, naj finančno in organizacijsko podpro načrtovanje in izvajanje aktivnosti, povezanih s tem letom. Vse, ki jih zanimajo gore, je OZN spodbudila, naj povečajo svoje zavedanje o pomenu trajnostnega razvoja gorskega okolja.

Idejo o mednarodnem letu gorá je sprožila Kirgizija, za sprejetje tega predloga pa se je močno zavzela tudi italijanska diplomacija.

V *mednarodnih planinskih, gorniških in alpinističnih* krogih je pobuda OZN naletela na dober odmev. Mednarodna zveza gorniških in plezalnih zvez (UIAA) je akcijo 2002 – leto gorá uvrstila v svoj večletni program, saj UIAA v svetu predstavlja skupaj več kot dva in pol milijona članov različnih gorniških organizacij z vseh celin in je s strani Mednarodnega olimpijskega komiteja priznana kot svetovni predstavnik planinstva in plezanja. UIAA meni, da je njeno mesto v okviru programa 2002 – leto gorá v tem, da izkoristi okvir, ki ga nudijo OZN, FAO in druge mednarodne organizacije za načrtovanje in izvedbo akcije Leto gora, s čimer naj bi se izboljšalo razumevanje gorništva in alpinizma v javnosti, saj gorništvo:

- bistveno prispeva k trajnostnemu razvoju gorskih okolij;
- predstavlja pomemben ekonomski dejavnik za prebivalce gora;
- spodbuja okolju prijazen turizem, ki spoštuje naravo in kulturo gorskih prebivalcev;
- ustvarja fizično in psihično zdrave gornike in pri planincih vzpostavlja občutek odgovornosti za družbo.

Tako bo UIAA v *času priprav na leto 2002 – leto gorá* delovala predvsem na naslednjih področjih:

- Povezala se bo z ustreznimi mednarodnimi organizacijami v okviru OZN, ki bodo delovale pri tem projektu.
- Prepričala jih bo o koristnosti sodelovanja gorniških združenj, ki predstavljajo velik del ljudi, ki jih gore zanimajo v akciji 2002 – leto gorá.
- Prepričala bo mednarodne organizacije, da so programi planinskih zvez pomembni za učinkovito izvedbo Leta gora in da naj bodo tudi za programe planinskih zvez odprti finančni skladi, namenjeni za akcijo 2002 – leto gorá.
- Poskušala bo poiskati dovolj odmevno in razpoznavno mesto gorniških organizacij v okviru celotne akcije 2002 – leto gorá.
- Prikazala bo planinstvo, gorništvo, pohodništvo, alpinizem, plezanje, turno in alpinistično smučanje kot dejavnosti, ki so koristne za posameznike in za družbo kot celoto in so torej ustrezne za gorsko okolje, s poudarjanjem pomembnih človeških in družbenih lastnosti teh aktivnosti.
- Poudarjala bo pomen temeljne človeške pravice do svobode gibanja.

Nekatere planinske zveze (npr. italijanski CAI) so že pripravile okvirni načrt aktivnosti za leto 2002 – leto gorá. V Avstriji za leti 2001 in 2002 pripravljajo veliko mednarodno razstavo Gora kliče v Altenmarktu na Salzburškem, kjer računajo, da si bo razstavo ogledalo okoli milijon ljudi. Pri oblikovanju dejavno sodeluje tudi avstrijska krovna planinska zveza VAVÖ. *Modro bi bilo, če bi tudi Planinska zveza Slovenije kot združenje planinskih društev in društva sama pravočasno* začeli priprave na to leto, se povezali z ustreznimi državnimi ustanovami in izkoristili priložnost tako s finančne kot s promocijske strani. Zavedati se namreč moramo, da PZS in PD v Sloveniji predstavljajo velik del zainteresirane javnosti, ki jo zanimajo gore, in da so člani PZS med tistimi, ki v veliki meri zagovarjajo uravnotežen trajnostni razvoj gorskega okolja, pri čemer pa naj ne bi bila okrnjena *pravica dostopa do gora, poti, sten in gozdov*, upoštevaje seveda ranljivost tega dela Slovenije. Zaščita gorskega sveta naj ne bi bila sama sebi namen. Obiskovalec gorskega sveta je gost v gorah in ne njihov gospodar. Gore naj bi ostale poseljene, obiskovane in lepe tudi v prihodnosti, za prihodnje rodove.

Tomaž Vrhovec

PANORAMSKA MIZA, POSTAVLJENA OB STOLETNICI KRANJSKEGA PLANINSTVA

SPOMENIK VRH STORŽIČA

17. oktobra 1999 ob 12. uri so vrh Storžiča odkrili panoramsko obeležje, ki obiskovalcem Storžiča pomaga pri panoramski prepoznavi bližnjih in daljnih vrhov in ki se prijazno vključuje v okolje vrh gore. Obeležje, ki so ga postavili ob 100-letnici praznovanja kranjskega planinstva, je projektiral arhitekt **Marko Šenk**, panoramske označitve je določil Geodetski zavod Kranj, investitor pa je bila po odločbi in dovoljenju Upravne enote Kranj občina Preddvor. Skoraj 1100 kilogramov težak smerokaz so izdelali v kamnoseštvu Marmorja Hotavlje, financiranje pa so prevzeli župani občin, ki so bili tudi člani častnega odbora za praznovanje 100-letnice planinstva – občine Cerklje, Jezersko, Naklo, Preddvor, Šenčur, Tržič in Mestna občina Kranj; župan Mestne občine Kranj **Mohor Bogataj** je bil tudi predsednik častnega odbora. Ob tej priložnosti so za obeležje izdelali svečano vpisno knjigo, jubilejni žig in novo skrinjico, ki je vdelana v podstavek te panoramske mize.

Ta dan je Storžič kljub slabemu vremenu obiskalo več kot 500 planincev. Znamenje vrh Storžiča je odkril župan občine Preddvor **Miran Zadnikar**, nagovor pa je imel predsednik Planinskega društva Kranj **Franc Ekar**. Pozdravne besede so poslali predsednik častnega odbora Mohor Bogataj in drugi župani ter številni predstavniki planinskih društev in političnega življenja. V planinskem domu na Kališču je bilo po slovesnosti vrh gore še planinsko prijateljsko srečanje in skromna pogostitev.

Na Storžiču so bili ob otvoritvi starosta kranjskih alpinistov in planincev, skoraj 80-letni **Janez Hribar**, skoraj celotni upravni odbor Planinskega društva Kranj, gorski reševalci in veterani GRS **Peter Keše, Tomaž Jamnik, Rudi Lanz** in Franc Ekar, pa tudi mentorji in planinski vodniki. Prišli so tudi planinci iz sosednjih društev Križe, Tržič, Radovljica in Jezersko, prisotni pa so bili tudi celoten ansambel Gašperji, brata harmonikarja **Dežman**, župana občin Preddvor in Radovljica Miran Zadnikar in **Janko Stušek**, varuh človekovih pravic **Ivo Bizjak** in številni domačini iz vasi izpod Storžiča od Loma, Bašlja, Bele, Mač, Kokre in od drugod.

Predsednik PD Kranj Franc Ekar je v slavnostnem govoru med drugim dejal:

»Storžič je zanesljivo ena od najlepših gorá – po zadnji anketi je bil po lepoti na drugem mestu. Sicer pa je bil znanstveno izjemno zanimiv že v 17. stoletju, ko je svetovno znani naravoslovec **Scopoli** prvič opisal njegove znamenitosti in floro, slavo pa mu je v 18. stoletju pel znameniti **Karl Zois**.

Tudi ob ustanavljanju Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva pred sto leti so bile prve želje usmerjene v Storžič, kjer so planinci želeli zgraditi planinsko postojanko, da bi ljudje še bolj aktivno obiskovali ta prečudoviti razgledni vrh. Od tega se je v letu 1900, v prvem desetletju, uresničilo le markiranje in delna nadelava poti iz Preddvora na Storžič ter naprej do bašeljskega in tržiškega območja. Vrh Storžiča je biser, ki je, čeprav posest agrarne skupnosti Bašlja in Babnega vrha, zanesljivo pravica vseh obiskovalcev gora. Vrh Storžiča je primer dobrega sožitja med občinami Jezersko, Preddvor, Tržič in Kranj. Sicer pa je že Kranjska podružnica Slovenskega planinskega društva ob svoji ustanovitvi pred sto leti združevala v svojih vrstah napredne Slovence, prav s tega vrha, s Storžiča, pa so se začele poti kranjskih alpinistov na streho sveta, saj so bili prav Kranjčani prvi Slovenci, ki so osvojili najvišjo goro na svetu, Mount Everest.

Natančno izdelano panoramsko mizo so na vrh Storžiča pripeljali piloti Ministrstva za notranje zadeve z Jožetom Brodarjem na čelu.

Foto: Franc Ekar

Storžič ni samo prijetna, lepa, sončna in cvetoča gora, je tudi zahtevna in hoče spoštovanje. Žal tega vsi ne upoštevajo, zato se je zgodilo že več tragičnih dogodkov, ki so se končali s smrtjo.

To panoramsko obeležje, trden granitni simbol večnosti, bo v pomoč obiskovalcem tega vrha, bo spomin na stoletno prehojeno pot kranjskega planinstva, ki je eno od najbolj ustvarjalnih, delovnih in naprednih ter svetovno primerljivih, hkrati pa bo to tudi pomoč gorskim reševalcem, ki iščejo ponesrečence; vpis v to častitljivo knjigo bo potrdilo o obisku na vrhu in s tem dobrodošel podatek.«

IN MEMORIAM: ERNA MEŠKO (1911–1999)

ODŠLA JE ZASLUŽNA PRLEŠKA PLANINKA

MARJAN RAZTRESEN

Letošnjega 11. oktobra je na svoji domačiji v Lahoncih pri Ormožu odšla s tega sveta in se preselila k svojemu Stvarniku, v katerega je neizmerno verovala, ljudska pisateljica in pesnica, zaprisežena vernica Gore in mati devetih otrok **Erna Meško**. Štiri dni pozneje se je pri pogrebni maši v župnijski cerkvi sv. Tomaža pri Ormožu in na vaškem tomaževskem pokopališču zbrala številna Meškova družina, župljani in ormoški občani, slovenski planinci, več kot tisoč ljudi, med njimi kar trinajst duhovnikov.

Erna Meško, zaslužna slovenska planinka, se je rodila 21. marca 1911 v veliki in ugledni Zadravčevi družini v Loperšicah pri Ormožu. Vse življenje se je s hvaležnostjo spominjala svojih staršev, ki so vzorno skrbeli za svoje številne otroke ter jih naučili skromnosti in poštenosti. Po osnovni šoli je končala srednjo trgovsko šolo v Ljubljani in nato najprej pomagala pri očetovem gospodarstvu, se nato zaposlila v banki v Mariboru in se leta 1936 poročila z **Maksom Meškom**, nečakom pisatelja in duhovnika **Franca Ksaverja Meška**. Preselila se je v Lahonce v župniji svetega Tomaža pri Ormožu, kjer sta z možem vse življenje posvetila kmetovanju in, če je le ostalo kaj časa, planinarjenju. Rodila je devet otrok, enega pa sta z možem še posvojila. Kot še zdaj radi povedo otroci, jih je predvsem naučila delati in ceniti kruh; tudi še potem, ko so odšli od doma, jim ga je pošiljala in jim ga spekla, ko so prišli na svoj stari dom, ob slovesu pa jim ga je vedno še zavila, da so imeli doma mamin kruh...

ŽENA PLANINSKEGA ZASVOJENCA

Njen mož Maks jo je vedno imenoval mamika. Bil je osem let starejši od nje in se je kljub svojemu kmetiškemu stanu in veliki oddaljenosti od pravih, visokih gorskih vrhov z dušo in srcem zapisal skalnim vršacem. Takoj po prvi svetovni vojni je postal član Slovenskega planinskega društva, ljubljanskega, in je bil »ljubljanski planinec« vse do leta 1952, ko je postal soustanovitelj, ustanovni član Planinskega društva Ljutomer. Deset let je bil član tega društva, dokler niso na njegovo pobudo leta 1962 v Ormožu ustanovili PD Ormož, katerega prav tako ustanovni član je bil. Od leta 1935 je bil naročnik na Planinski vestnik, njegov sotrudnik in poverjenik, za zasluge v planinstvu pa je prejel srebrni častni znak PZS in zlati častni znak PZ Jugoslavije.

Na Triglavu je bil 40-krat, kdove kolikokrat na njemu tako priljubljenem Mangartu, kamor se je tudi po trikrat letno odpeljal od doma z mopedom. Po njegovi smrti – umrl je leta 1969 na Ptuju – so njegovi domači pod vrhom te gore zakopali škatlico s šopom njegovih las – da bo vsaj del njega večno počival na temenu te gore.

Erna Meško, kakršno bodo v spominu ohranili številni slovenski planinci.

Ravna gora pri sosedih na Hrvaškem je bila prva navpična stena, ki jo je kot pastirček videl v živo in je pozneje preko njene stene potegnil plezalno pot. Sicer pa je bilo brez števila njegovih vzponov na vrhove Julijcev in Savinjsko-Kamniških Alp, Karavank, Pohorja, Ravne gore, Ivanjščice in še drugih gorá. Njegova velikanska želja je bila Severna stena Triglava. Pred drugo svetovno vojno se je sam odpravil vanjo, vendar se je zaradi slabega vremena iz nje vrnil, ne da bi jo preplezal. V Aljaževem domu v Vratih je napisal: »Bolje se je nečastno vrniti kot pa se častno ubiti.«

Ob 60-letnici PZS in svoji 50-letnici, leta 1953, se mu je srčna želja vendarle izpolnila: skupaj z **Minko Mali** in vodnikom **Janezom Brojanom** starejšim mu je vendarle uspelo preplezati steno.

Ob Steni je bila gora njegovih sanj Matterhorn, lepotec in mogočnež brez primere. Ostala je njegova neizpolnjena želja, ki jo je izsanjal njegov sin Zvonko.

Po drugi svetovni vojni je vseh sedem družinskih članov včlanil v PD Ljubljana Matica, leta 1952 je vse prepisal v domače, Ljutomersko društvo, ki so ga s tolikšnim navdušenjem ustanovili prleški planinci. Z neizmerno ljubeznijo je mladino vzgajal v dobre planince in jo neštetokrat s podeželja vodil po slovenskih gorah. Njegov duh živi med ormoškimi planinci, ki so po njegovi smrti svoje planinsko društvo preimenovali v PD Maks Meško.

V njegovi domači hiši je bilo veliko knjig, med njimi tudi planinskih, ki so romale iz rok v roke in so jih z navdušenjem prebirali lahonski planinci.

IZPOLNJENA ZADNJA LITERARNA ŽELJA

Vse to je bilo treba povedati, da bi razumeli, kaj je tudi vodilo njegovo ženo Erno po planinskih poteh.

Članica PD Ruše je postala leta 1925, po letu 1952 pa je bila članica istih planinskih društev kot njen mož. Čeprav je imela gore do svoje smrti neizmerno rada, ji

najpogosteje ni bilo dano z drugimi oditi med njihove vrhove: mamika so pač morali čuvati domače ognjišče in majhne otroke, ko so njeni starejši in večji otroci smeli v spremstvu ateka na tako oboževani Triglav in drugam.

Česar ni mogla doživeti neposredno, je nemalokrat posredno: sanjala je o svojih gorah, ki jih ji ni bilo dano videti in doživljati, kadar pa je le lahko odšla mednje, so se po vrnitvi izpod njenega peresa usuli slapovi in veletoki najlepših opisov njenega najlepšega sveta. Vse do smrti se je tako izpovedovala, čeprav vsega, kar je napisala, ni odposlala na časopisne naslove. Predvsem do Planinskega vestnika je čutila posebno spoštovanje: čeprav ji je bila, na primer, njena pesem »Pohorju« nadvse pri srce vse od leta 1995, ko jo je napisala, ni nikoli zbrala dovolj poguma, da bi jo odposlala. Svoji hčerki Mariji je še pred zadnjim odhodom v bolnišnico, v bolnišnici in potem po vrnitvi domov, pravzaprav tik pred smrtjo, večkrat izrazila željo, da bi jo vendarle odposlala. Ni ji bilo dano, da bi jo videla natisnjeno v naši reviji, zdaj morda izpolnjujemo njeno zadnjo literarno željo.

POHORJU

Kako šume tvoji gozdovi,
na nje prekrasen je pogled,
kako dehte vsi ti lesovi
iz jelk in smrek zasajen svet!

Ko vzpenjam v tvoje se planine,
radostno speši mi korak,
srce od sreče naglo bije,
poživljajoč mi vdih je vsak.

Pozdravljajo me tvoje jase,
v soncu prešerno se bleste,
me vabijo, da se spočijem,
za kar hvaležno bo srce.

Tako počivam in užívam,
v daljavo plove mi oko,
po širnem svetu se oziram,
tam hrup – tu čutim mir gorko.

Spočita pot zdaj nadaljujem,
mi sreče polno je srce,
mi duša vriska vsa vesela
in vedno vleče me v goré...

Dopisovala je v različne časopise in v radio, najraje pa v Planinski vestnik. Sicer pa je svoja razmišljanja, pogovore, zapise, opazovanja, nasvete in eseje zbrala v dveh knjigah, ki sta izšli pri Mohorjevi družbi v Celju. Leta 1985 je izšla knjiga »Rada bi vam povedala«, ki so jo natisnili in prodali v 38.000 izvodih, kar je za slovenske razmere izredno visoka naklada, leta 1992 pa je v nakladi 25.000 izvodov izšlo njeno drugo delo »Še bi vam rada povedala«.

Za svoje delo na planinskem področju je Erna Meško

Vse življenje je bila najtesneje povezana z naravo: Erna Meško iz Lahoncev.

leta 1989 dobila zlati častni znak Planinske zveze Slovenije, predlanskim ob 85-letnici življenja najvišje slovensko planinsko priznanje, svečano listino PZS, od drugih priznanj pa tudi plaketo občine Ormož.

Od ene od najzaslužnejših slovenskih planink se je na pokopališču svetega Tomaža poslovili tudi predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**, ki je v nagrobnem govoru povedal:

»Velikokrat citirana misel velikega alpinista pravi, da kdor išče cilj, bo prazen, ko ga bo dosegel, kdor pa najde pot, bo večno hodil po njej. Erna Meško je že zelo zgodaj našla svojo pot v naravi in planinah. Še kot dekle se je vpisala v podravsko podružnico slovenskega planinskega društva, iz katere je prišlo mnogo mož in žena granitnega značaja, ki so pustili v planinstvu globoke brazde. Erna je zagotovo med njimi.

Zanimalo jo je vse, kar ji je približalo planinski svet. Čeprav je živela daleč od gora, je imela preko Planinskega vestnika stike z gorami in z drugimi dopisniki. Poročila se je z Maksom Meškom, kmetom iz Lahonec pri Ivanjkovcih, velikim ljubiteljem planin. Skupaj sta obiskovala izbrane vrhove kot pohlevna romarja, vsa prevzeta od veličastja in lepot gorá. Gore so jima tako zavdale, da sta zbrala okrog sebe mlade kmečke fante in dekleta in jih vodila nanje. Skupinica, ki sta jo vodila Erna in Maks, je bila zametek planinskega društva v Ljutomeru.

Ljubezen do gorá je zmes neukrotljivega in nikoli potešenega hrepenenja, strasti, nemira, pa tudi nepopisne sreče, zadovoljstva in vedrine. Te ljubezni se lahko hodimo učit k planincem, ki ne živijo v vznožju vršacev. Sprva sem težko razumel, da so najbolj strastni ljubitelji gorá doma sredi ravnic, kjer veter boža zlato pšenično klasje in sonce rumeni koruzna zrnja, in tam, kjer se vlažen jugo z vonjem po morju obrača v burjo, ki ti leze v kosti, ali pa tam, kje na strmih gričih uspeva ena od najžlahtnejših rastlin, kar jih premore človeštvo. Planinstvo je bilo Erni pač srčna zadeva.

V ritmu, ki ga prinašajo novi časi, hlastamo tudi za gorskimi užitki. Drvimo po poteh na ciljne vrhove, da bi iz-

Dne 25. avgusta 1959 z nekaterimi družinskimi člani na vrhu Triglava; Erna Meško sedi na sredini.

let končali še isti dan in kasneje na večer podoživljali videno – udobno zleknjeni doma. Erna nam je z odkrivanjem sveta okrog Svetinj in Jeruzalema dokazovala, da je planinstvo tudi potovanje, ki nima za cilj osvojiti vrha z žigom in odbrzeti v dolino. Planinstvo je tudi tavanje po samotnih poteh, ko se zapleteš v pogovor s prijaznim domačinom in končaš dan z možmi v poltemi prijazne krčme. Vandranje po valovitih gričih in holmih prinaša včasih še globlja in duhovno močnejša doživetja kot strmi vršaci.

V gorah se snemajo maske in prihajajo na dan resnični, neponarejeni in nenaličeni obrazi. Zato je mehkoba njene duše najbolj prišla do izraza v odnosu do gorskega okolja in v ljubezni do svojih otrok. Če drži, da ima mati srce v otrocih, potem je imela Erna veliko srce. V njem je bilo vedno prostora za njeno zeleno Pohorje. Njeno zaverovanost v Pohorje zvesto zrcalijo stihi pohorskega poeta **Janka Glazerja**: *Tukaj v teh daljav tihoti / tukaj v teh goščav samoti / spet boš prost in zdrav!*

Žalostnega razpoloženja in trpkega spoznanja o tem, da ni neskončnih poti, smo mnogi, ki nam je smrt Erne težko legla na dušo. Planinci smo ogromno izgubili, še največ pa njenih devet otrok. Zato vam, Benjamina, Marija, Erna, Maks, Ciril, Zvonko, Vinko, Majda in Tanja, izrekam sožalje in globoko spoštovanje. Vse, ki verjamemo, da kdor ne živi po smrti, ni živel, zavezuje, da bomo skrbno varovali njeno dobro ime in spomin nanjo.«

POSLANSTVO NJENEGA ŽIVLJENJA

Toda čeravno je bila po domovini znana kot ljudska pisateljica in pesnica ter predvsem kot navdušena in zavzeta planinka, je bila vendarle predvsem mati in kmetica. Predvsem še slednje. Večkrat je z žalostjo pripovedovala, kar nam je po njeni smrti povedala njena hčerka Marija: »Ne priznajo mi tega naslova, nihče mi ne reče kmetica. Vsak obrtnik dobi po vajeniški dobi svoj poklic in svoj naziv, jaz pa po toliko letih kmetovanja ne morem pridobiti naziva kmetica. Vsi mi pravijo gospa, čeprav sem kmetica.«

Stanko Klinar je v knjigi »Sto slovenskih gora«, ki je leta 1991 izšla pri Prešernovi družbi, v zapisu o Gomili napisal: »Ta zemlja je rodila tudi babico Erno, ki bi ne hotela živeti in umreti nikjer drugje na svetu kot sredi teh sončnih goric.«

Izpolnila se ji je ta želja. Umrla je na prečudovit sončen dan, jesensko obarvan, vinogradi so bili polni bračev, kot nam je povedala njena hčerka Marija – »tudi domači so opravili trgatev tisti žalostni dan po odhodu naše mamike«.

Jesen v planinah

ALEŠ TACER

Planinski macesni –
žarite,
gorite
v jesenski idili
prelestno
v nebó.

Trave planinske –
v hladu
usihate,
v strahu pred mrazom
venete
v zemljó.

Vresje planinsko –
vse rožice zale
življenje
za novo pomlad
boste dale.

Jesen v planinah –
čar barvnih palet,
opoj tja do zime,
ko padel bo sneg!

PUSTOLOVEC, KI JE ČISTO SAM PREČIL 2400 KILOMETROV ANTARKTIKE

BORGE OUSLAND V SLOVENIJI

VIKI GROŠELJ

Norvežanom so polarna potovanja tako rekoč v krvi. **Roald Amundsen** in **Fridtjof Nansen**, legendarna raziskovalca na prelomu stoletja, sta imeni, ki ju pozna ves svet, njuni rojaki pa ju skoraj po božje častijo. Danes imata med mladimi številne posnemovalce, ki se lotevajo vse težjih in zahtevnejših potovanj po najhladnejših predelih Zemlje. Najbolj cenjeni so seveda tisti, ki se pri tem odločajo za tako imenovani čisti način. Od starta do cilja, ki si ga zastavijo, so odvisni samo od sebe, svojih moči, sposobnosti ter hrane in opreme, ki jo na saneh vlečejo s seboj.

Aprila letos sem na potovanju na Severni tečaj srečal brez dvoma najslavnejšega polarnega popotnika našega časa, Norvežana **Borgeja Ouslanda**. Spisek njegovih pomembnejših polarnih podvigov je res impresiven. Leta 1989 je opravil 900 kilometrov dolgo prečenje Grenlanda. Leto kasneje sta s prijateljem **Arlinom Kaggejem** z roba Kanade dosegla Severni tečaj. Leta 1993 je sam prečil otoke Franca Jožefa v Arktičnem morju. Leto kasneje se je še enkrat odpravil na Severni tečaj, tokrat sam in iz Rusije. V 52 dneh je zmogel 900 kilometrov poti. Leta 1995 je, spet sam, zmogel 1200 kilometrov dolgo pot z otoka Berkner do Južnega tečaja. V sezoni 1996/97 pa mu je kot prvemu na svetu, na čisti način in za nameček še samemu, uspelo preko tečaja prečiti Antarktiko z ene obale do druge. 2400 kilometrov poti je zmogel v neverjetnih 63 dneh. Dosežek, ki ga je praktično nemogoče preseči.

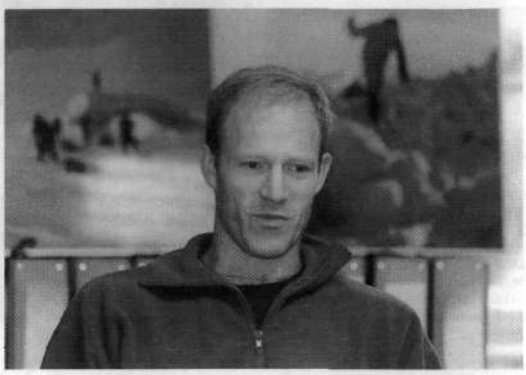

Borge Ousland na tiskovni konferenci v prostorih PZS v Ljubljani
Foto: Niko Slana

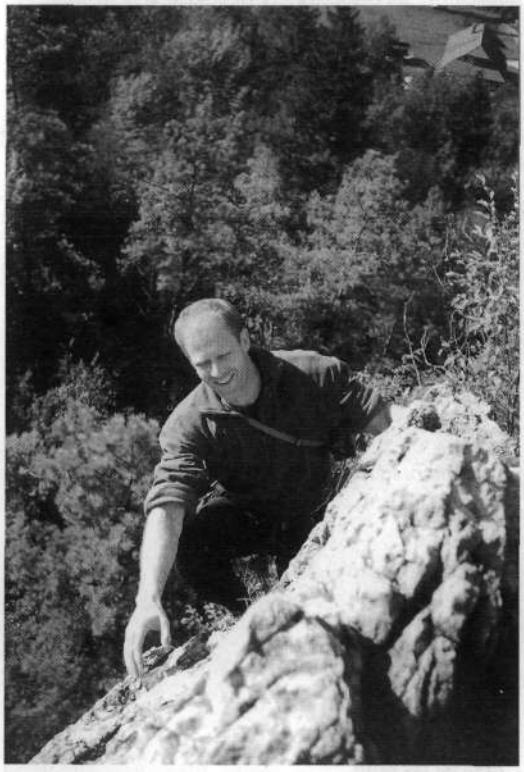

Borge v stenah Turnca pod Grmado
Foto: Viki Grošelj

Nekajdnevno skupno potovanje na tečaj je utrdilo najino poznanstvo. Prijaznemu povabilu drug drugega, naj se kaj obiščeva, se je Borge odzval prvi. 23. oktobra letos je za dva dni prišel v Slovenijo. Zelo navezan na naravo in športe, ki jih gojijo v njej, je na žalost ujel vremensko enega od najslabših koncev tedna letos. Tako z načrtovano plezalno turo ni bilo nič. Borge je namreč tudi odličen alpinist. Lansko jesen se je med drugim povzpel na 8201 meter visoki Čo Oju. Je tudi poklicni potapljač; kar deset let je delal na naftnih ploščadih v Severnem morju. Potapljanje in delo v globinah do 150 metrov in več je izjemno zahtevno in ne prenese niti najmanjše napake. Kot sam pravi, se mu je ta naučena stoodstotna zbranost in pripravljenost na vse bogato obrestovala tudi na polarnih potovanjih.

Kljub zasebnosti obiska se je prijazno odzval moji želji, da ga predstavim slovenskim medijem. Na tiskovni

Mount Everest ima 8850 metrov!

Mount Everest, najvišji vrh na svetu, je še dva metra višji, kot so menili doslej. Vrh v vzhodnem delu Himalaje je po trditvah National Geographic visok 8850 metrov in ne 8848 metrov. Najnovejše meritve so opravili s pomočjo satelitov. Ugotovili so tudi, da se Mount Everest vsako leto premakne od tri do šest milimetrov proti severovzhodu, kar naj bi bila posledica premikov indijske podceline v smeri proti Kitajski.

konferenci in še kasneje med obiskom je povedal marsikaj zanimivega o sebi, svojem delu in predvsem polarnih potovanjih, ki so ga proslavila. Pri nas, kjer smo s polarnimi potovanji šele na začetku, Borgeja še ne poznamo dobro. V delu sveta, ki je na tem področju mnogo bolje razvit, predvsem pa v Skandinaviji, Ameriki in tudi Rusiji, tega simpatičnega Norvežana cenijo kot eno od največjih športnih osebnosti našega časa.
Rojen je bil pred 37 leti v bližini Osla, kjer živi še danes. Narava ga je čisto očarala že takoj, ko se je začel zavedati samega sebe. Pozimi ga je pritegnilo smučanje, predvsem tek na smučeh, poleti pa je s kajakom začel raziskovati fjorde in otoke v bližini doma – najprej skupaj s starši, potem pa sam. Želja po bivanju v naravi in po njenem raziskovanju je v njem še danes tako močna, da ji daje absolutno prednost pred vsem drugim. Ker nam je sobotno plezanje dobesedno odplaknil dež, smo ga popoldne hoteli peljati na ogled stare Ljubljane. Malo je pomencal, potem pa le izjavil, da bi bil ogleda sicer vesel, še raje pa bi šel raziskovat kakšno podzemno jamo, po katerih je Slovenija zelo znana pustolovcem po svetu. Vidno si je oddahnil, ko smo na hitro organizirali obisk Križne jame in je v njej tudi vidno užival.
Nedeljsko dopoldne in del popoldneva smo preživeli na Turncu pod Grmado, znanem ljubljanskem plezališču, kjer se je pokazalo, da je Borge izvrsten plezalec. Čeprav je športno plezanje le eden od številnih športov, s katerim se ukvarja in mu ne posveča posebne pozornosti, je brez težav na pogled preplezal nekaj smeri sedme stopnje.
Kadar ni na odpravah, se veliko ukvarja s pisanjem in snemanjem filmov o svojih podvigih. Doslej je izdal tri knjige. Je član elitne skupine pustolovcev, ki jih podpira švicarska tovarna ur Sector. Prosti čas najraje preživlja s svojo prijateljico in njunim enajstletnim sinom Maksom. Če je le mogoče, seveda v naravi.
Klub slabemu vremenu, ki ga je doletelo pri nas, pa je »... očaran nad Slovenijo in njenimi ljudmi. To je sicer moj prvi obisk v Sloveniji, prav gotovo pa ne zadnji.«

SESTAVLJANJE VISOKOGORSKEGA MOZAIKA SOŠKE FRONTE V KRNSKEM POGORJU

NEZNANA KAPELA POD VRŠIČEM

TOMAŽ OVČAK

Maja leta 1980 je v Planinskem vestniku izšel članek, v katerem je **Jakob Ciglar** iz Maribora opisal pustolovski tridnevni planinski izlet po sledeh soške fronte, ki ga je skupaj s prijateljem **Tomažem Budkovičem** prve dni julija 1977 opravil v pogorju Krna. Na svoji poti iz Lepene prek samotnih gorá soške fronte v Čezsočo sta se ustavila tudi na planini Slatenik, o kateri je avtor članka takrat zapisal: »Sediva v hladu ob potoku, v zraku lebdi medeni vonj cvetočih dreves nagnoja. V ta idilični kraj so v vojnih časih postavili kapelico, ki je še sedaj vrisana v zemljevidu, spominjata pa nanjo le še dve kamniti stopnički, ki se končata s travnato teraso.«
Morda je kar prav, da zgodbo o kamnitih stopnicah in fantomski kapelici na planini Slatenik, ki je bila še pred nekaj leti označena na večini gorniških kart, začnemo s člankom človeka, ki se je že pred desetletji ukvarjal z raziskovanjem zgodovine soške fronte in ki v najboljšem pomenu teh besed velja za pravo »sivo eminenco« tistim, ki se s tem ukvarjajo danes. Morda prav kapela na planini Slatenik najbolje kaže, koliko je bilo že pred dvajsetimi leti vredno njegovo znanje. Kljub temu, da so minili časi, ko je bila soška fronta še skoraj tabu tema, in dejstvu, da je šlo za enega od najzanimivejših vojaških objektov, ki so bili med prvo svetovno vojno zgrajeni v naših Julijskih Alpah, je kapela na planini Slatenik tudi dvajset let po bežni omembi v Planinskem vestniku javnosti še vedno neznana.
Začnimo torej kar od začetka, z njenim imenom. Imenovala se je kapela Vršič (uradno nemško ime: Vršič Kapelle), a ne po znanem istoimenskem prelazu, pač pa po gori Vršič (1897 m) v Krnskem pogorju. Med

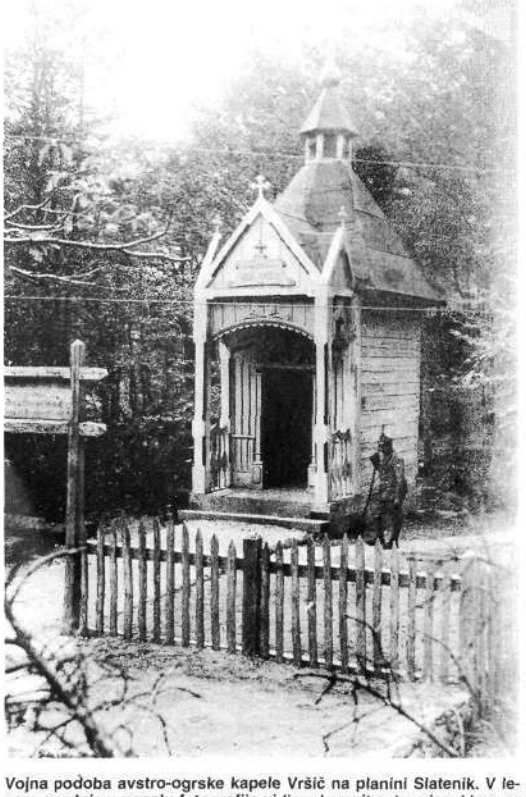

Vojna podoba avstro-ogrske kapele Vršič na planini Slatenik. V levem spodnjem vogalu fotografije vidimo kamnite stopnice, ki so se edine ohranile do današnjih dni. (Iz zbirke Jakoba Ciglarja iz Maribora.)

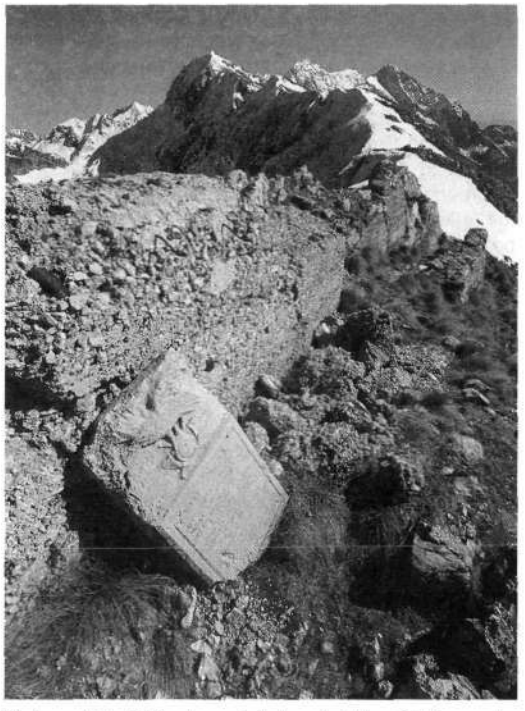

Napisna plošča italijanskega alpinskega bataljona Stelvio na vrhu Kala (1698 m). V ozadju se vidijo Vršič (1897 m), Krnčica (2142 m) in Krn (2245 m).

Foto: Tomaž Ovčak

soško fronto je bil severozahodni greben Vršiča, ki se nad planino Slatenik končuje s Kalom (na avstro-ogrski strani se je med vojno imenoval Vršič Vorstellung, 1698 m) in Lukeževim brdom, eno od najbolj krvavih in zaradi prepadnih travnatih strmin tudi najteže dostopnih bojišč v Zgornjem Posočju. Meja med obema sovražnikoma je potekala prav prek vrha Kala: greben proti vrhu Vršiča so držali Italijani, drugo stran, proti Lukeževemu brdu in planini Slatenik, pa avstro-ogrski vojaki.

Poleti in jeseni leta 1915, ko so tod potekali najsrditejši boji, je moral vrh Kala izgledati kot kadeči se ognjenik. Kako je bilo takrat avstro-ogrskim vojakom 21. domobranskega pehotnega polka, ki so branili te nemogoče položaje, si danes ne moremo predstavljati; suhoparni zgodovinski viri dajo le slutiti, kaj se je dogajalo. Poročilo za 28. avgust 1915 tako pravi, da so jih Italijani napadli ponoči, nato še enkrat ob šestih zjutraj, ker pa napadalec tako kot mnogokrat prej in kasneje ni dosegel željenega uspeha, se je za branilce Kala tisti dan končal v znamenju povračilnega ognja italijanskega topništva.

Brezumni napadi italijanskih vojakov, med katerimi je bil takrat tudi bersaljerski četovodja **Benito Mussolini**, kasnejši italijanski »duce«, so se na Kalu vrstili vse do konca leta 1915. In naj se sliši še tako neverjetno: vojakom 21. domobranskega pehotnega polka iz avstrijskega St. Pöltna je uspelo kapelo Vršič zgraditi prav v tistem času. Stisnjena med pobočja Kala na eni strani in Malega Lipnika na drugi je dočakala svojo posvetitev že 1. novembra 1915.

Poleg oltarja v njej ni bilo veliko prostora, saj je njen tloris meril v širino le slabe tri, v globino pa dobre štiri metre. Nad vhodom skoraj deset metrov visokega objekta je bila pritrjena lesena napisna plošča z njegovim imenom (Vršič Kapelle) in zanimivo podrobnostjo: Vršič v imenu kapele je bil zapisan z mehkim ć-jem, torej Vršić Kapelle. Ker so tudi vojaki nemške narodnosti, ki so sestavljali 21. domobranski pehotni polk, dobro poznali Bosance in bosansko-hercegovske enote v vojski habsburške monarhije, se je najverjetneje tistemu, ki je rezljal napis na plošči, zdelo, da se mora po vzoru priimkov, ki se končujejo s končnico -ić, enako končati tudi ime gore Vršič. Prelaza s tem imenom takrat niso poznali, saj se je ta med prvo svetovno vojno uradno imenoval Mojstrovkapass.

Jeseni leta 1915 so bili na bližnji planini Golobar tudi vojaki ljubljanskega 2. gorskega strelskega polka, najbolj slovenskega polka v vsej avstro-ogrski vojski, med njimi tudi nadporočnik **Franc Zupančič** s svojo 7. stotnijo. V njegovem vojnem dnevniku, ki je letos januarja izšel pri Slovenski matici, si lahko ogledamo tudi fotografijo kapele Vršič in preberemo nekaj besed o njej. Kot je zapisal Zupančič, ki se je 1. novembra 1915 udeležil njene posvetitve, je na pokopališču tik za njo že do takrat našlo svoj zadnji počitek tristo branilcev Kala.

Teh tristo pa še zdaleč niso bili zadnje žrtve Kala, saj je ta vrh jemal svoj krvni davek na obeh straneh še celi dve leti, vse do preboja pri Kobaridu konec oktobra 1917. Po marcu 1916 se se žrtvam iz St. Pöltna na vojaškem pokopališču za kapelo pridružile tudi žrtve s slovenskimi imeni in priimki. Do oktobra 1917 sta namreč pobočja Kala branila cesarski in kraljevski tržaški 20. lovski bataljon, sam vrh pa 11. visokogorska stotnija. Med vojno je avstro-ogrska vojska ustanovila skupno 32 elitnih visokogorskih stotnij (Hochgebirgskompagnie), katerih vojaki so bili posebej izurjeni in opremljeni za borbo na najvišjih in najtežje dostopnih gorskih bojiščih. 11. visokogorska stotnija je za nas še posebej zanimiva, saj je bila skupaj s svojim poveljnikom stotnikom **Rojnikom** večinoma sestavljena iz vojakov slovenske narodnosti. Nič čudnega, šlo je namreč za preimenovano 13. stotnijo ljubljanskega 2. gorskega strelskega polka, ki je po marcu 1916, ko je ta polk odšel na Tirolsko, še poldrugo leto ostala v bovških gorah.

Pomembnost Kala za avstro-ogrsko obrambo in njegovo težko dostopnost izdaja tudi podatek, da sta bili spomladi 1917 v gorah Zgornjega Posočja le dve visokogorski stotniji: poleg omenjene 11. na Kalu je bila na razvpiti Batognici še 12. Visokogorski stotniji pa nista bili edina skupna točka teh dveh vrhov; tako kot Batognica je tudi Kal doživel svojo minsko vojno – način bojevanja, pri katerem so vojaki pod sovražnikove položaje zvrtali podzemni rov, ga napolnili z eksplozivom in nato vse skupaj pognali v zrak. Po italijanskih virih naj bi se prvi primer minske vojne na Kalu zgodil ja-

nuarja 1917, ko je eksplodirala prva avstro-ogrska mina, ki pa Italijanom ni povzročila hujših preglavic, saj se je večina energije eksplozije sprostila skozi njihov protirov, ki so ga še pravočasno zvrtali proti sovražnikovemu minskemu rovu.

Zgodba se je ponovila oktobra 1917, ko je pred načrtovano ofenzivo združenih nemških in avstro-ogrskih sil v Zgornjem Posočju na Kal prišel tudi najslavnejši Slovenec v vojski Avstro-Ogrske, nadporočnik **Albin Mlakar**, strokovnjak za minsko vojno, ki je že 23. septembra 1916 z dvanajstimi tonami eksploziva razstrelil italjanske položaje na južnotirolski gori Monte Cimone. Svojo nalogo je izpolnil tudi tu: 24. oktobra 1917 ob pol deseti uri dopoldne je pod prvimi italijanskimi položaji razneslo 900 kilogramov eksploziva, s čimer se je tudi na Kalu začel napad avstro-ogrske pehote. Le nekaj dni kasneje ob Soči ni bilo več italijanske vojske, soška fronta je bila končana, bitka, ki jo je končala, pa je na zmagoviti strani postala znana kot »čudež pri Kobaridu« (das Wunder von Karfreit) in na poraženi kot »polom pri Kobaridu« (la rotta di Caporetto).

Ves čas vojne ob Soči je kapelo Vršič od vrha Kala in prvih italijanskih položajev na njem ločevalo le devetsto metrov zračne razdalje in petsto metrov višinske razlike. Še več, italijanski vojaki so jo iz svojih položajev na grebenu Vršiča in Kala tudi dobro videli, bila je kot na pladnju pod njimi. Kljub temu, da jim je bila prepuščena na milost in nemilost, pa očitno ni nikoli postala cilj njihovega topništva – konec vojne je dočakala nepoškodovana.

Na kraju, kjer je stala kapela Vršič, se danes v travi skrivajo le tri kamnite stopnice. V gozdu nekaj deset metrov za njimi je bilo nekoč *tudi pokopališče avstro-ogrskih vojakov, ki so med prvo svetovno* vojno padli na Kalu (1698 m).

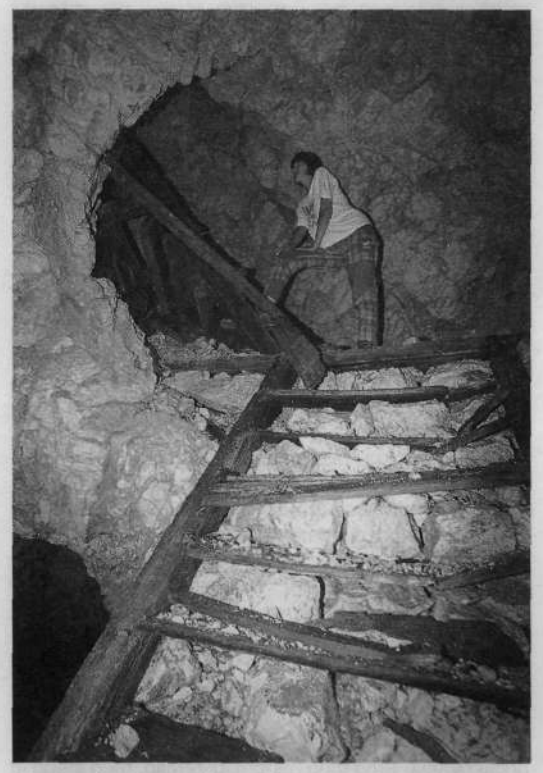

Ohranjeno leseno stopnišče v eni od večjih večnadstropnih avstro-ogrskih kavern na pobočjih Kala. Na vrhu te gore lahko danes poiščemo tudi minski rov nadporočnika Albina Mlakarja. Razen komore na njegovem koncu, kjer je 24. oktobra 1917 zjutraj pod prvimi italijanskimi položaji razneslo 900 kilogramov eksploziva, je le dober meter visok rov še danes ohranjen skoraj v celoti.

Kako je mogoče, da jo je avstro-ogrskim vojakom sploh uspelo zgraditi tik pred očmi in nosovi Italijanov? Rešilo jo je dejstvo, da je zrasla in stala na pokopališču nepremagljivih junakov s Kala, kar so vedeli tudi Italijani z druge strani vojne črte. Le-ti pa so očitno upoštevali staro antično modrost, da sovraštvo do sovražnika umre skupaj z njim in zato niso obstreljevali ne pokopališča ne kapele, zgrajene na njem.

Kaj se je zgodilo z njo po koncu prve svetovne vojne, zaenkrat ostaja uganka. Ko so v tridesetih letih italijanske oblasti tako kot z drugih gorskih vojaških pokopališč prenesle v dolino tudi posmrtne ostanke žrtev s pokopališča za njo, je verjetno še stala. Na zemljevidu beograjskega Vojnogeografskega inštituta iz leta 1957 je bila še označena, tako kot tudi na večini zemljevidov, ki so bili izdani do slovenske osamosvojitve. A je že leta 1957 ni bilo več; po besedah **Mirka Kurinčiča** iz Drežnice, enega od najboljših poznavalcev gorskih bojišč soške fronte v naših Julijskih Alpah, se kapele že od druge svetovne vojne nihče od domačinov ne spomni več. Na kraju, kjer je stala, so za njo ostale le tri kamnite stopnice, na nekdanje bližnje vojaško pokopališče in davno prekopane skupinske grobove na njem pa opozarjajo le še komaj opazne vdolbine v zemlji.

Na kapelo Vršič pa razen stopnic in nekaj vojnih fotografij danes vendar spominja še nekaj drugega. V ustnem izročilu prebivalcev drežniških vasi se je za območje, kjer izvira potok Slatenik, od vojnih dni naprej ohranilo krajevno ime Kapellental – kapelina dolina. Ko se boste naslednjič v Drežnici ustavili v vojnem muzeju Mirka Kurinčiča in vas bo morda zanimalo, kje je stala kapela, ga zato povprašajte kar tako, po Kapellentalu. Brez skrbi, brez dobrega odgovora, pa ne samo na to vprašanje, ne boste odšli od njega.

DOLGO BREZPOTNO PREČENJE

DALEČ JE OD PLANICE DO POKLJUKE

JANEZ KOROŠEC, URŠKA ZUPANC

V spokojni samoti, v svetu skalnih robov, sten in gozdov, se izpod velikanke pod Poncami v doneče pokljuške gozdove vije – Pot.
Pot je le njeno ime, čeprav ni poti. Je le steza, brezčasna smer, kjer začetek in cilj nista pomembna. Je nanizanka doživetij in občutkov pričakovanja, strahu in zanosa. Neprizanesljiva v svoji razsežnosti, pa vendar omamno prijetna in odrešujoča je v svoji zaupnosti. Spoznavaš jo kot vodilo, spodžgano s strastjo in hrepenenjem nepotešenega snubca. In ko te sprejme, se te polasti. Ko pošlje tisto prvo pravo iskro, ognjena si žival in moraš jo imeti. Vzameš jo, brez vprašanja, kot nežno rosno kapljo, trepetajoč cvet v vetru ali prvi žarek sonca, ki sramežljivo pokuka v jutranjo ledeno sivino. Vzameš si jo, brez kompromisov, brez milosti, še krivdo si pustiš za potem. Znoj zaliva oči, ognjeni ples je dolg, vroč...
Globoko in za vselej je tiste dni v moje srce legla – Pot.

***

Slast štirinajstdnevne poti od Planice do Pokljuke sem delil z Urško, njo, ki nesebično ljubi življenje in zna ujeti trenutek, tudi zame. Je neizmerno poštena do vsakega živega bitja in strastna raziskovalka. Pot doživlja kot praznik in vsak sončni žarek kot dar. Gore so njena pesem.
In ne le to. Hvala, Urška, za pregled in popravo pričujočega besedila.

OVČJA STRAN – 1. DAN, 29. 8. 1999, NEDELJA

Začenja se velika avantura. Konec je pakiranja, nič več dolgih spiskov in teorij, le sivo nedeljsko popoldne, in kar je glavno, končno smo v Planici. Nad nami se šopirijo smučarske skakalnice, med njimi kraljuje velikanka. Njen meter je vreden največ in če jih je dvesto, je zadovoljna tudi vsakoletna množica v svežem pomladnem blatu. Nedaleč od blišča in slave pa je še ena znamenitost – pravo nasprotje! To je skrit začetek lovske poti, ki preko Ovčje strani pod Poncami preči v Tamar. Pravi poznavalci pravijo temu prva etapa, ki po pravilu le prebudi gorniško draž. Tu je začetek najine prvenstvene velikopotezne ture. Na njej naju spremljata Marjetka in Jože, pravi hribovski korenini. Nestrpno se poženemo, da bi kdo našel stezo, sled, kamen – karkoli, kar bi pomenilo, da se je zastor dvignil in smo se znašli na odru svoje lastne iznajdljivosti. Mine nekaj minut – in glej ga; v travi ob smreki ponižno ždi, viden le tistemu, ki ga že dolgo pričakuje, globoko spoštovan – prvi znak poti. Nasmešek leze po licih, saj ponosno stojimo ob začetku dolge rdeče niti, ki je v naslednjih dneh zlepa ne bova zapustila. Višje kmalu najdemo lepo lovsko stezo. Mirno, a odločno se požene navkreber. To je torej to...
Štiri ure so minile, prva etapa tudi. Prvo kapljo znoja je

Gamsove riže

že zdavnaj odpihnilo, prva praska je tudi nehala krvaveti. Mokri smo v Tamarju in prvo pivo se zadovoljno zliva v pohlepni goltanec.

DOM V TAMARJU – 2. DAN, 30. 8. 1999, PONEDELJEK

Že zgodaj zjutraj bi se poslovila od prijaznega osebja, če se ne bi porodil pust, meglen in deževen ponedeljek. V takem vremenu nadaljevanje poti ni izvedljivo. Sva edina gosta v koči in zavlekla sva se daleč na podstrešje, na skupna ležišča. Tiho poslušava igrivo melodijo dežnih kapelj po strehi in potrpežljivo čakava. Tudi čakanje na lepši jutri je sestavni del najinega dolgega potovanja.

GAMSOVE RIŽE – 3. DAN, 31. 8. 1999, TOREK

Danes se vendarle začenja zares. Čaka naju zahteven del poti – Gamsove riže. Tam je bojda prostor le za gamse in plezalce, ki se od tod poženejo v svečan portal nad Tamarjem. Midva nisva ne eno ne drugo, a silno si želiva užiti ta sad. V jutranji rosi se iz doline prismeji Uroš, najin današnji sopotnik. Pozna plezalske skrivnosti, njegove mirne besede pa ohrabrijo korak. Okrepljeni se živahno poženemo med prepade. Tega dne na Kumljahu ni gamsov, a nekoga vendarle srečamo. Ko si že visoko pod steno nameščamo opremo, nas dohiti pohodec – samotar, poraščenega obraza, suh in skromnega videza. Iz drobnih, klenih oči mu sije razočaranje. Vrček piva bi zastavil, da bo danes na rižah sam, nemoten s svojimi prepadi. In zagleda nas – žlobudrajoče šodrarje s postrani čeladami! Komaj skomigne v pozdrav in sebi v brk zagode nekaj o vremenu in že izgine proti polici.
Zdaj je polica riž naša. Veličastnost preseže vsa pričakovanja. Smo med nebom in zemljo, med steno in zrakom. Po polički lezeva previdno, za Uroša – gamsa morebiti nespretno in počasi. Neuhojena sva še, stopom še ne zaupava in steno na desni grabiva, če je le mogoče.

Zatrep doline Za Cmirom iz Požgane Mlinarice

Po dobrih petih urah pridemo do nje – »tanke lašte, ki pelje v neizprosni izpostavljenosti čez drobljiv svet, kjer *ni mogoče namestiti varovanja«. Hudirja! Res je, vse je* res, kar so zapisali v vodniku! Srce nervozno poskoči. Toda lašta le ni tako strupena, le spoznati jo je treba, ji podati roko in nameniti lep, svojstven pogled. Nekaj časa pa ti vzame kar sama in potem te spusti na drugo stran. Tam si kot ponosna ptica – letiš in zmoreš vse. Na Slemenu, v objemu mehkih trav, smo brez besed, toda kipimo od sreče. Iz čelad zlijemo pridelano bučno olje, jih pospravimo in se posvečeni odpravimo proti Vršiču.

KORENSKE POLICE – 4. DAN, 1. 9. 1999, SREDA

Stena Robičja je bila najina prva samostojna etapa in nov vrhunski doživljaj. Zgodilo se je toliko stvari, da jih je nemogoče spraviti na papir. Pred dnevi sva na hitro pregledala teren in zato je prišlo do strašne zagate že na začetku. Fijakarsko sva se zagnala proti žlebu, ki naj bi pripeljal navzdol do Korenskih polic. A glej jo *zanko! Spuščala sva se, lazila, kaj – tavala, gor in dol;* prehoda, ki sva ga pred nekaj dnevi zlahka našla, pa ni hotelo biti. Sto metrov dolg žleb z rušnato okolico sva, norčka, obredla vsaj trikrat. Porabila sva skoraj uro, vsega pregledala, pa nič. Zlomljena in utrujena sva staknila glavi. Da se lahko kaj takega pripeti tam, kjer sva že hodila – sramota! Potem se nama le posveti – saj to ni pravi žleb! Hitro nazaj gor, po pobočju naprej, do kopije presnetega žleba. Ta je pravi, kako bi ne bil!

Korenske police so drugačne. Ostre so, neizprosne, še bolj spodrezane in zračne, pa vendarle ne tako mogočne kot tiste pod Mojstrovkami. Tukaj je res treba po kolenih, vrv mora peti, pa še tista fantastična menjava poličke – prava stvar! Na Vavovju, sedlu, kjer je konec težav, si privoščiva malico. Za desert pa naenkrat udari grom in iz nabreklih oblakov se uščije prav na naju! Sekundo nameniva paniki, potem pa se z izpostavljenega sedla pritlehno umakneva nazaj, odvrževa kovino in se stisneva med borovce. Saj poznate tisto: počepni na nahrbtnik in čakaj, najbolje z zaprtimi očmi in prsti v ušesih. Pusti nalivu, da te opere – tudi grešnih misli!

Že čez pol ure sva na Mavrincu in tam, ponovno v soncu, ni več treba besed...

KRNICA, MIHOV DOM – 5. IN 6. DAN, 2. IN 3. 9. 1999, ČETRTEK IN PETEK

Pogledi bežijo v rušje nad Pišnico, toda dež pada in ima mlade – obilen zarod. Bi se vi odpravili z dežnikom v roki v grozljivko nad Pišnico, kakor imenujejo naslednjo etapo? Midva že. Hodiva po malo uporabljani markirani poti od ceste do Krnice in naprej mimo koče v Krnici proti Lipnim prodom. Družina gamsov naju zviška začudeno opazuje. Kmalu pa začne tako obupno deževati, da se obrneva in zbeživa nazaj do koče. *Neutolažljivo se tu posvetiva hišnima značilnostima* – izvrstnemu jabolčnemu zavitku in domačemu mačku. Za vse poznavalce in ljubitelje te nabrite živali še novica – muc iz Krnice ima zlomljeno nogo! Na kolovozu sta se srečala oskrbnikov avto in on. Muc se ni ustrašil, voznik pa ga ni opazil... Skupil jo je šibkejši, ki pa dobro okreva.

Petek? Spet dež! Prebivava v Mihovem domu, kjer je doma pristnost, prijaznost in dobra kuhinja. Kuhar Mirko za konec tedna speče rojstno prekmursko gibanico in jo imenuje – vikend sladica! Hiša se kopa v opojnem vonju iz peči. Huda izkušnja za tistega, ki si je ne bi mogel privoščiti.

DO KAČJEGA GRABNA – 7. DAN, 4. 9. 1999, SOBOTA

Kislo vreme z vso vztrajnostjo načenja najino potrpežljivost. Popoldne se le pokažejo prvi znaki izboljšanja, zato v trenutku nabrusiva pete. Ponoviva začetek poti proti Špiku, na višini 1500 metrov pa jo mahneva prečno v brezpotje proti Kačjemu grabnu. Dež je pojenjal, toda vode je povsod še vedno v izo-

bilju. V začetku sva mokra le do kolen, potem pa brezpotje naredi svoje. Na iglicah macesnov in borovcev se lesketajoče pozibava na tisoče kapljic. Vsak prijem ali obešanje za drevo v strmem svetu aktivira vodno bombo in vejevje v obliki srditega tuša sprosti svoje vodno breme na naju. Sprva zmajujeva in za prehod potrebne obvezne prhe bratsko deliva, potem pa, ko sva že vsa mokra, nama je vseeno in se sladko smejeva.

Najina pot je skrivnostno očarljiva. Vedno znova, ko se te že loteva dvom, se pojavi čarobna rdeča pika, ki prinese duševni mir in spodbudo za naprej.

NAD PIŠNICO – 8. DAN, 5. 9. 1999, NEDELJA

Pisal se je dan za srce in dušo, da o telesu ne govorimo. Začelo se je visoko v Kačjem grabnu, od koder sva včeraj sestopila na prenočevanje v kočo. Priti od tukaj čez drn daleč na drugo stran pod Srce se nama zdi neizvedljivo. Odločiva se, da v nahrbtnike stlačiva še opremo za bivakiranje. Namesto prijaznih vreč tako na hrbtih čepita dve debeli, odurni omari. Vzpon po Kačjem grabnu nama požene jezik do kolen. Iz spretnih gornikov se spremeniva v okorna nosača. Obžalujeva taktično napako.

Na 1500 metrih višine ujameva nit najine prečnice in se po oddihu zaženeva v brezpotje – smer Kurji vrh. Strmine nad Pišnico so kraj za iztirjene gorske navdušence, ki se jim ure in ure ljubi iskati prehode, se boriti z rušjem in se otroško veseliti vsakega metra napredovanja. Toda čudo, sreča nama je naklonjena in dobro nama gre. Na divjem prehodu skozi ozko strmo grapo pa čaka nevaren gruščnat prehod. Raje izberem prehod višje preko navpičnice, kjer me pri življenju drži le vejevje borovcev. Pohlepno jih grabim in se obesim nanje. Ko pa mi zmanjka rok, si moram manjkajočo oporo – vejo borovca stlačiti med zobe, z roko pa segam naprej. Grenka smola se mi steka pod jezik in pot mi zaliva oči. Manever je razburljiv in naporen, a kmalu je drame konec.

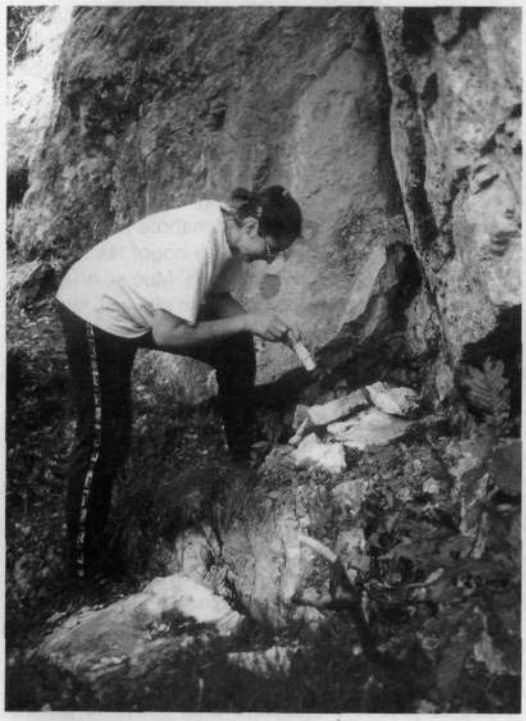

538 Srž možica ostane mnogim očem skrita

Nadaljnje iskanje prečnih prehodov nama neverjetno uspeva, brez vrtoglavega nabiranja višinskih metrov, ki jih obljublja opis, brez zablod in grdih besed. Ni še ena ura, pa že ponosno stojiva na Ruševcu. Laskava si, kako sva dobra in sploh, saj sva po opisu sodeč najtežji del že premagala. Polna samega sebe javiva prijatelju Marinu, da ne bova bivakirala in naj kar pride s pijačo in ključi do bivaka Pod Srcem.

Ošabno nadaljujeva proti Rigeljnom in kmalu dobiva prvo zaušnico. Rumeno steno preplaziva na neugleden, klatežki način in razvlečena prisopihava do začetka Rigeljnov. Teh sva se najbolj veselila, saj naj bi ponujali sijajen, visokodoživljajski prehod po lepi polici, midva pa sva od vseh obljub iztržila pravo figo. Ni šlo. Zaletavala sva se in vedno pristala na ladijskem kljunu. Na petem ali šestem pomolu prepoten požugam muzikantom pri Jasni. Daleč gor v višave odmeva njihova »V dolini tihi je vasica mala...«

V težkem svetu le najdeva zasilen prehod navzgor po žlebu. In res, gori naletiva na ljubo polico in kmalu je hudega konec. Sprijazniva se, da sva Rigeljne prigarala po spodnjih »neuradnih« prehodih in tako porabila precej časa.

Utrujena po lovski poti prečiva Kurji vrh in že v mraku pokukava v Martuljek. Sestopiva do markirane poti, ki jo doseževa v trdi temi. Zdaj naju čaka precej vzpona, okrutnega vzpona do bivaka, ki ga zlepa ne bova pozabila. Že ves dan tavava po brezpotju z veliko nepotrebnimi kilogrami na plečih in sva smrtno utrujena. Višinomer prav hinavsko počasi nabira višino. Le zakaj se ne zgane sedaj, ko njegove metre najbolj potrebujeva! Težko že premikam noge; če padem, me nahrbtnik pokoplje. V spomin bodo zapisali: »... sam si je naložil križ...« Le kako zmore Urška?

V trdi temi se mukoma vlečeva proti bivaku. Korak, še eden in še in še...

Ob deseti uri naju iz otopelosti zmoti luč in klici Marina, ki je prišel nasproti. Končno! Tudi on se oddahne in že smo pred durmi Bivaka pod Špikom. In glej – peč je zakurjena, polenta skuhana in ob sveči se z mize smeje sladki Marinov domač refošk! Juhej, lepo je imeti take prijatelje!

MARTULJEK – 9. IN 10. DAN, 6.–7. 9. 1999, PONEDELJEK, TOREK

Dva dni imava za prečenje prelepega martuljškega sveta. Včerajšnjo utrujenost smo prespali, čila in zagnana sva, kot že dolgo ne. Iz ene skrajnosti greva v drugo in se tokrat brez tovora odpraviva po včerajšnji poti nazaj proti Kurjemu vrhu in se iz grape zagrizeva v

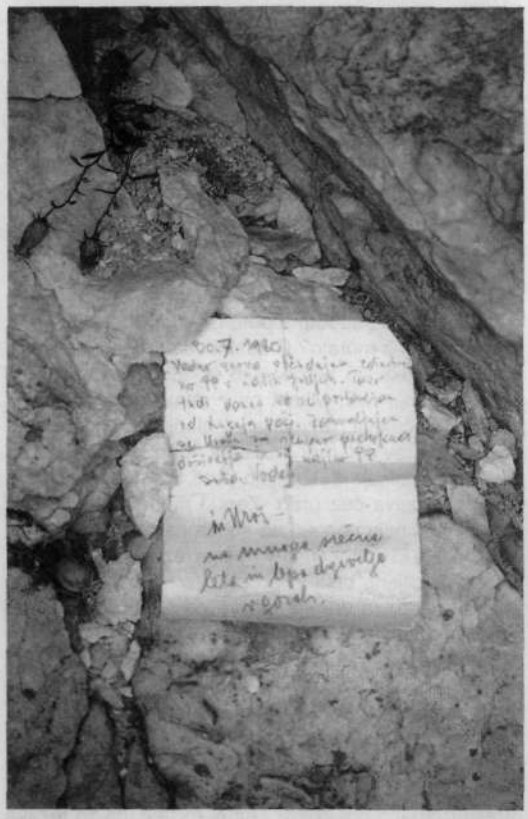

Odkrit zaklad neprecenljive gorniške dediščine, ob dvajsetletnici poti, ki sta jo v sedemdesetih letih ustvarila Dušan Vodeb in Uroš Župančič.

Rušico. V raju sva in le nekaj vam lahko zaupam. Pot čez steno Rušice skriva sladko legendo – enega od najlepših prehodov nasploh. Če ne obupaš, ga najdeš tam, kjer še v sanjah ne bi mogel obstajati. Srečanje s sinjim možicem na drugi strani je posvečen trenutek. Ni mu para. Dan je samo tvoj. Samo nikar z žago ali barvo v te robe, pustite legendo živeti! Pred časom je strmina pohlepnega osvajalca z žago in rumenim trakom zapeljala v slepo ulico... Kmalu nama družbo ponovno dela prisrčen lesen Bivak pod Špikom.

Prehoda med krnicama Pod Srcem in Za Akom ni prav težko najti. Le enkrat se namršiva, ne vedoč, kako naprej. Pa ga kmalu ugledava – mogočno drevo s prislonjeno skalo – odličen kažipot.

Jeseniški Bivak III leži na vzpetini, ki s severa zapira krnico Za Akom. Daleč od vsega je ta kraj, potisnjen globoko pod ostenja najbolj divjih ostric Martuljka. V bivaku ne najdeva žive duše – kot da ga je nekdo v nuji na hitro zapustil. Fantje z Jesenic bodo morali že spet sem gor na čistilno akcijo, morda jim pomagajo tudi Jenx, Graham in Grahamov brat iz Kranja, ki so sodeč po vpisni knjigi tudi tukaj doma. Bivak III nudi prijetna ležišča in peč, shramba pa je pravo nasprotje izredno založeni shrambi Pod srcem. Pokvarjena gorčica, posušena cedevita in nekaj praznih posodic, recimo jim smeti, leži po policah. Samo to? Kaj pa je tisto za sfrknjenim svečnim nastavkom? Opa, odkril sem zaklad – na koncu poličke, v poltemi. Čist in nedotaknjen mi od tam mežika pir – čisti original. Nežno vzamem steklenico v roke – res je! Toda kaj sedaj? Kako se je znašel tu? Je kdo v bližini, morda v steni? Še enkrat drhteče pregledam vpisno knjigo, iščoč zapis: »Pridem nazaj, ne dotikaj se flaše!« ali »Pusti pivo!« Nič ni, le bivak, samota, midva in pivo...

Ves popoldan je še pred nama. Nacepiva drva, privlečeva vodo in opravljava druga bivaška opravila. Po nevihti pade mrak in takrat se stisneva v bivak. V prijetni toploti, v siju sveč postane skušnjava prehuda. Kmalu naju zlomi. Urška pomigne, češ – zdaj je čas! Planinska etika me še nekaj časa zadržuje, ko pa ponovno slišim njen: »Dajva jo!«, ni več poti nazaj. Bog nama odpusti! Odprla in spila sva tisto pivo, ki ga je nekdo mukoma tovoril sem gor.

Tako enostavno se je končala ta zgodba.

NAD BELIM POTOKOM V VRATA – 11. DAN, 8. 9. 1999, SREDA

Končno se naju vreme usmili in napove se nekaj lepih septembrskih dni. Hura, to bo najin popotni spev! Enajsti dan sva že na poti, pridelala sva že več kot 8 višinskih in več kot 60 dolžinskih kilometrov. Po vsem tem od Bivaka III doseževa prvi vrh, Rutarski vršič. Ni časa za proslavljanje, saj je pot do cilja še dolga in zahtevna. Nad Belim potokom se podava po brezpotju proti Slemenu. Pod skalno zaporo najdeva možica, enega tistih, ki skrivajo v sebi zakladnico gorniške dediščine. Potem pa v boj! Rušje, ki nama je doslej v kočljivih trenutkih prijazno podajalo roke, se je tu spremenilo v armado borcev, ki s svojimi telesi za vsako ceno branijo prehod. Besed iz vodnika »Poskušaj najti kako stečino« ne upoštevava, saj je vstop v borovce hinavsko prijazen. Misliva, da bova na hitro opravila z nežnimi drevesci – le kdo bo iskal stečine... Toda zviti so, premamijo te v svojo sredino, potem pa – lomastenje, obešanje, plezanje, ruvanje, prerivanje in nazadnje rešitev – plazenje. Točno to, pod njimi je treba! Tako je najlažje. Plaziti se po zemlji, pod vejevjem, s komolci naprej, glavo dol in ne smeš jim dovoliti, da ti nasujejo preveč igličaste nadloge za vrat. Le kaj bo prinesel ta boj!

Prehod nad Belim potokom pa še zdaleč ni le naporna bojna fronta, ampak je v odmaknjeni samoti neprecenljivo gorniško doživetje. Višje, na sedlu pod Slemenom, je pravljica kronana z novim razgledom. Po dolgih dnevih hoje končno pogledava v Vrata, na Cmir, Luknjo peč, Rjavino in – kako se že reče tistemu najvišjemu zadaj? Prvič tudi doseževa višino dva tisoč metrov in kmalu uživava na Slemenu.

Sestop po prečni lovski poti v Vrata je nov vrhunec dneva. Nekaj smeti, ki jih doslej nisva srečevala, nama ne more pokvariti vzdušja. Oja, z nama pojdete – rdeč pirovski zamašek, plastični ščitek vitergina in ovitek mentol bonbona. Še zadnjo poslastico dneva užijeva ob najdbi zaraščene steze, po kateri se najina pot onstran Rdečega potoka spusti do ceste.

V Aljaževem domu je živahno kot vedno in v pričakovanju avtobusa Madžarov ali Čehov. Te bodo takoj po prihodu poslali v lager, naju pa pospremijo v sobo, kjer ob predstavi smrčalnega orkestra le najdeva nekaj nočnega miru.

ČEZ POŽGANO MLINARICO V KOT – 12. DAN, 9. 9. 1999, ČETRTEK

V Vratih se ve, kam so namenjeni pogledi in misli večine – proti Steni in Njegovemu veličanstvu. Midva pa odrineva v drugo smer, proti dolini Za Cmirom, ki jo jutranje sonce bujno zaliva. Tako sončnih juter doslej nisva bila deležna. Kolikokrat doslej sva si želela, da bi sonce pregrelo najine kosti – in zdaj ga imava v izobilju. Vzpenjava se po lepi stezi. Urška naenkrat prestopi gada, nekaj korakov naprej pa zdramiva še enega kačjega pohotneža. Ker sva brez pohodnih palic, nemudoma poiščem rogovilo in z njo nekaj časa drezam po vsaki sumljivi travi.

Pod zatrepom doline zavijeva daleč levo na debeli

Menjava poličke v steni Robičja

grušč in pravi vzpon se začne. Zalije naju pot in pridno loviva sapo. Na vrhu Požgane Mlinarice si zadovoljno seževa v roke, a pogled nama že zdrkne na drugo stran grebena, v globino nad Kotom, V grlo se prikrade cmok, ki nekoliko zagreni uživanje na osamljenem vrhu.

Napovedan je plezalski sestop po poličkah nad prepadi, zato si nadeneva potrebno opremo in se podava v neznano. Toda strah se kmalu sprevrže v neskončno uživaško prebijanje od roba do roba. Tako sožitna s pečino, poličkami in gruščem že dolgo nisva bila. To je to! Duša je polna neznanskega zadovoljstva. Le zadnje vrtoglave poličke ne najdeva v prvo. Veva, da je nizko, zato se hočem spustiti po vrvi v prazno, toda Urška zmajuje z glavo. Prav ima. Izpostavljena polička se namreč začne nepričakovano, le malo vstran. Zdaj jo imava. Še zadnji trenutki popolne zbranosti in uspela sva. V sproščujoči grušč se spustiva s ponosom, da sva užila enega od najlepših naravnih spustov tod okoli.

Sva V Gubah pod Peklom in jutri se tukaj začne sklepni napev najine poti preko veličastne stene Luknje peči. Spoštljivo zroč od spodaj ne zaznava v njej ničesar prehodnega. Le kaj bo prinesel jutrišnji dan?

OKOLI LUKNJE PEČI DO POKLJUKE – 13. IN 14. DAN, 10.–11. 9. 1999, PETEK IN SOBOTA

Pravijo, da je obkrožiti Luknjo peč kraljevsko. Le kaj to pomeni? Morda je vse skupaj tako izbrano lepo – ali pa tako nedosegljivo, težavno, morda naporno. Kaj pa midva? Skoraj dva tedna poti je za nama in nikakor nisva več spočita gorska falota, nabita z energijo; toda po vsem – korak se zdi zanesljivejši in pot že dobro razumeva, saj veva, kaj od naju pričakuje.

Podava se na zadnjo veliko preizkušnjo. Začetni nekajmetrski skok plezava s spoštovanjem. Skupina planincev naju ugleda spodaj s poti. Ni hudir, ustavijo se in gledajo. Ali res morajo? Gledalci od akterja v plezalski opremi pričakujejo akrobatsko spretnost in suvereno premagovanje ovir. Midva pa – ravno obratno. Težja mesta preučujeva, razmišljava, gladiva steno, jo prepričujeva; prav nikamor se nama ne mudi. Gledalci se seveda naveličajo in izginejo proti Staničevi koči, midva pa zlezeva čez prag. Zgoraj najdeva neverjetno prečnico, ki naju popelje do sonca nad Krmo. Slikava, občudujeva in polna čustev počasi lezeva po poličkí.

Čas neusmiljeno beži in ob dveh se potegneva skozi majhno okno, za drugim robom pa naju čaka še eno veliko naravno okno s pogledom na sončno Krmo. Sledi zahtevno prečenje proti Pungartu. Najti je treba nekaj prehodov, zadeti kak žleb, poplezati malo gor, malo dol. Ob peti uri še daleč stran zagledava Teme. Zdaj se zaveva, da sva sila pozna in še daleč do cilja – Staničeve koče. Plezava, sopihava in iščeva prehode; dobra sva, toda dan se nezadržno bliža koncu. V polmraku izčrpana doseževa Teme, misleč, da so težave za nama. S Temena na Pungart je le še ena uganka. In prav tukaj, na zadnji orientacijski zanki, sva se ujela. Dovolj je bilo, da sva v prvem mraku v strmih travah prečila nekoliko previsoko. Povsod sva naletela na steno. V ihti sva lovila še zadnjo svetlobo in poskušala najti tisti preklemanski prehod na grušč Pungarta. Tudi z vrvjo si v poltemi preko strmih gladkih pečin nisva upala. Bezljala sva sem ter tja, potem pa sva se ob hladnem pišu vetra sesedla. Nad naju, prezebla in mokra, se je spustila temna noč. Konec upanja! V hribih sva že veliko doživela, a še nikoli zasilno bivakirala. Zdaj je prišel ta čas...

Visoko sva, skoraj 2200 metrov, na strmih travah in grušču. Vse sili navzdol. Z baterijami je nesmiselno po obširnem strmem pobočju še naprej iskati prehod. Oster veter zabrije po pobočju.

Sprašujeva se, zakaj si nisva kraja že poprej ogledala, zakaj sva se tako obirala in zakaj nisva prej krenila. Potem se zbereva, slečeva potne majice in navlečeva nase vse, kar sva imela pri sebi. Tipava v temi in končno odkrijeva košček ravnega travnatega sveta. Tukaj bova prebila noč. »Zgradiva« zasilni bivak ter se vgnezdena na vrvi in praznih nahrbtnikih potuhneva. Ironično se spominjava enega od prejšnjih dni, ko sva nad Pišnico zastonj tovorila popolno opremo za bivak.

Potem se je začela dolga noč in čakanje. Premrzlo je za spanec, kratek dremež pa bo kar dobrodošel. Ob dvanajstih si privoščiva malico, ki sva se ji odrekala ves

dan. Dobra je tudi zaradi tega, ker nama vzame nekaj časa. Mraz pritisne, zazebe v noge in roke. Urška začne s počepi, jaz pa se po vseh štirih krožno zaganjam v hrib in nazaj. Tako ogreta zdrživa kako uro in nato vajo ponavljava.

Noč počasi polzi skozi čas in nama kar priraste k srcu. Tako prvinsko bova torej zaključila najino potovanje. Nebo je jasno in opazujeva zvezde in utrinke, ki nežno režejo nebesni svod. Zdaj si zaželiva, da bi bila vedno tako srečna kot danes, da bi se vedno ljubila – in res je, že slišiva ga, Ježka, kako nama zapoje: »Ljubezen naj gre vedno v cvet, da bo lepši, da bo zaljši ta prismuknjeni svet...« Zdaj sva postala večna.

Ne veva kako, a drugi del noči je minil še prehitro, v prazničnem veličastju in blaženem razumevanju. Ob prvi jutranji zarji sva si ponovno segla v roke in se drug drugemu zahvalila za vse lepe trenutke, ki sva jih doslej preživela skupaj. Vedela sva, da bo z dnem konec brezpotnih strmin, samotnih grap, opojnih poličk... Med potjo in nama se je stkala vez.

In res, vse drugo je bila rutina. S prvimi sončnimi žarki sva našla zgrešeni prehod, se prebila čez Pungart in srečala prve markacije. Jutro je napovedovalo toplo, sončno soboto in iz dolin so vrele množice planincev. Stotine radostnih duš in nebrzdanih nog, a le ena želja, le en cilj – Aljažev stolp!

Vračala sva se v svet ljudi in brezčutne civilizacije. Skoraj otožno sva mimo Vodnikove koče nadaljevala proti Pokljuki. Popoldne sva že bila med pločevino na Rudnem polju, kjer naju je s košarico domačih dobrot pričakala Urškina mama. Skupaj smo se, srečna družina, vračali v Bohinj.

* * *

Z pomoč pri uresničitvi sanj od Planice do Pokljuke se zahvaljujeva vsem ljubiteljem narave, predvsem pa **Marjetki** in **Jožu Vrhunc, Marinu Jurkoti, Urošu Vrhuncu, Robertu Levaniču, Ivanki Zupanc, Tinetu Miheliču** in še posebej, ob 20-letnici njune velike poti, nesmrtnima **Dušanu Vodebu** in **Urošu Župančiču**.

Prehojeno pot posvečava dobri prijateljici **Andreji Svete**, zdravnici, ki se je smrtno ponesrečila v Kukovi špici nekaj dni pred najinim odhodom.

SLOVENSKI GORSKI POPOTNIKI NA JUŽNOAMERIŠKIH VULKANSKIH ORJAKIH

OGNJENIKI MED PUŠČAVO IN NEBOM

TOMAŽ VRHOVEC

Že dobri dve desetletji Planinska zveza Slovenije, natančneje njena Komisija za mednarodne stike oziroma *Odbor za gorsko popotništvo (OGP), prireja vsakoletna* gorniška popotovanja v oddaljene dele gorskega sveta na drugih celinah. V letu 1999 je bilo najpomembnejše gorniško popotovanje OGP v Južno Ameriko, in sicer v severni Čile, zahodno Bolivijo in južni Peru. Skupni imenovalec celotnega potovanja so bili vrhovi nad puščavo Atacama.

Število udeležencev gorniških popotovanj se iz leta v leto veča, tako da se je letos marca in aprila popotovanja po Južni Ameriki udeležilo kar 57 udeležencev in članov vodstva. Tako velika skupina je bila precej heterogena, saj se je 15 udeležencev zadrževalo v Ameriki le tri tedne, približno polovica vseh udeležencev ni imela izrazitejših gorniških ambicij, tako da se je skupina večkrat delila na dva ali tri dele in je bilo delo vodstva pestro.

Glavnina udeležencev je po Južni Ameriki opravila okoli 6000 km z avtobusi, 700 km s terenskimi avtomobili in 800 km z vlaki, udeleženci gorniškega programa pa še dodatnih 1700 km s terenskimi vozili. Potovanje je trajalo trideset dni. Celoten program je organiziral in koordiniral **Janez Pretnar** iz Radovljice, v vodstvu pa so bolj ali manj aktivno sodelovali še **Ciril Tovšak** iz Hoč, **dr. Miha Zajec** iz Slovenj Gradca ter **Janez Krat-**

Puščava Atacama v Valle de la Luna (Lunina dolina). V ozadju zasneženi glavni greben Andov na čilsko-bolivijski meji, snežna meja je na okoli 5000 metrih.

Vulkan Llullaillaco nad visokogorsko puščavo. Snežna meja je okoli 6000 metrov visoko. Udeleženci trekinga so se večinoma povzpeli na osrednji zasneženi vrh

Vulcan Incahuasi z zahoda. Smer vzpona je udeležence trekinga vodila po osrednjem melišču in nato proti desni na skalnati vrh.

Sestop po meliščih z vrha Incahuasija, sam vrh je desna vzpetina.

ner, Aleš Cvahte in **dr. Tomaž Vrhovec** iz Ljubljane. Pri gorskih vzponih je vodstvo skrbelo za logistiko, varnost in zdravstveno oskrbo, vzponi sami pa so potekali samostojno. Udeleženci so krili svoje stroške.

Skupina se je po prihodu v Santiago de Chile odpravila v severni del puščave Atacama, v mestece San Pedro. V tej oazi severno od slanega jezera Atacama se v zadnjih letih močno razvija turizem, saj je v mestecu s 1000 prebivalci več kot deset potovalnih agencij, ki se ukvarjajo z organizacijo različno zahtevnih trekingov, število postelj v sicer skromnih prenočiščih pa presega število stalnih prebivalcev. 2400 metrov visoko naselje je dobro izhodišče za aklimatizacijske ture, saj se vzhodno od njega dviga glavna veriga Andov na čilsko-bolivijski meji; planota se tam dvigne nad 4000 metrov, vrhovi pa segajo do 6000 metrov visoko. Tridnevno bivanje v San Pedru smo izkoristili za aklimatizacijske ture, obiskali smo tudi gejzirsko območje El Tatio, ki leži v nekdanji vulkanski kalderi.

Prvi vrhunec je bilo popotovanje s terenskimi avtomobili iz San Pedra de Atacama prek bolivijske meje do Salare Oyuni. V zadnjih letih se je to popotovanje pojavilo kot ena od najzanimivejših možnosti seznanjanja z visokogorsko puščavo in slanimi jezeri. Letošnja slovenska skupina je bila najštevilčnejša, kar jih je dosedaj opravilo omenjeno pot. V treh dneh je z osmimi terenskimi vozili, ki so jih zbrali in vozili domačini, opravila 700 kilometrov dolgo pot prek 5000 metrov visoke bolivijske visokogorske puščave, ki jo krasijo slana in boraksna jezera, vulkani, gejziri, suha slana jezera in neskončne peščene širjave.

Domačini so se s turizmom začeli ukvarjati šele v zadnjih letih, prenočišča na poti so skromna, a videti je, da v nekaj letih v tem visokogorju pričakujejo pravi turistični naval, saj na krajih za prenočevanja gradijo nove in nove koče.

Posebnost tridnevnega potovanja je bil zadnji dan. Zaradi podaljšane deževne dobe 1999 (to leto je vzhodne Ande prizadejal pojav La Niña) je bilo sicer suho slano jezero Oyuni (na 3550 metrih nadmorske višine, jezero je po površini veliko kot Slovenija) še konec marca prekrito z nasičeno slanico od 20 do 50 centimetrov na debelo. Tako je skoraj ves dan minil v dvestokilometrski vožnji po plitvi vodi po sicer povsem gladkem slanem dnu jezera do Ribjega otoka (Isla des pescados), na katerem raste gozd orjaških kaktusov.

Temu avanturističnemu delu popotovanja je sledil turistični del: ogled La Paza, jezera Titicaca in Sončnega otoka na njem in delitev skupine: na turiste, ki so se odpeljali v Peru, da si ogledajo Cuzco, Machu Pichu in plavajoče otoke Uros, in na gornike, ki so se odpravili v zasneženo in oblačno Kordiljero Real v Boliviji. Tam se je 14 gornikov povzpelo na Chacaltayo (5395 m), pri poizkusu vzpona na zaledeneli Charquino (5492 m) pa se je 10 udeležencev obrnilo na 5250 metrih, saj je bilo vreme preslabo.

Po vrnitvi turistične skupine iz Peruja so se vsi udeleženci skupaj odpeljali do tihomorske obale, od tam pa spet nazaj v Atacamo.

Po tako uspešno opravljeni aklimatizaciji se je začelo resnejše gorniško delovanje. Najprej se je na vrhova vulkanskega Toka (5604 m) povzpelo 25 udeležencev, večinoma iz turističnega dela skupine. 19 udeležencev in članov vodstva z gorniškimi željami se je z domačim vodnikom in v spremstvu podčastnika čilske vojske odpravilo proti tristo kilometrov oddaljenemu samotnemu vulkanu Llullaillaco (argentinski izgovor besede bi bil Žulajžako, čilenski pa Ljuljajljako), ki je s svojimi 6723 metri peti najvišji vrh v Ameriki. Daleč naokoli ni tako visoke gore. Leži na čilsko-argentinski meji in ob eni izmed južnoameriških političnih kriz so v sedemdesetih

Ojos de Salado in njegovi sosedje. S terenskimi vozili na planoti nad Laguno Verde

letih okoli gore razpostavili minska polja, ki še danes grozijo gornikom, tako da je obisk območja dovoljen le v spremstvu čilske vojske. Zaradi oddaljenosti, pušča've in minskih polj gora kljub svoji izredni višini in zanimivosti le redko dočaka obisk, vsako leto morda le dve ali tri odprave. Z ustreznimi terenskimi vozili je možen dovoz do višine skoraj 4800 metrov na planoto ob vznožju gore.

Vulkanski stožec ima na vrhu žrelo s kilometrskim premerom (6100 m), ki ga obkroža venec vzpetin. Razdalje med njimi so precejšnje (po kilometer ali dva), med njimi pa zevajo globoka sedla in škrbine (po nekaj sto metrov). Od 19 udeležencev je v zasneženo žrelo Llullaillaca prišlo 13 članov, nato se jih je od tega na Llullaillaco III. (6550 m) povzpelo pet, pet jih je ostalo na predvrhu tega vrha, eden pa se je povzpel na Llullaillaco IV. (6450 m). Letošnji vzponi članov popotniške skupine PZS so bili nasploh prvi slovenski poskusi na tej samotni gori.

Tehnično vzponi na vrhove Llullaillaca niso zahtevni. Sprva gre smer vzpona po lavastih pobočjih, kasneje po predirajočih se snežiščih, le najvišji del gore je strm in skalnat. Svoje so k težavnosti vzponov prispevale nizke temperature in močan veter. Na vrhu Llullaillaco II. (okoli 6650 m) so razvaline inkovskega templja, pa tudi v žrelu je videti ostanke stavb. Prav letos so na argentinski strani te gore arheologi odkrili zelo dobro ohranjene inkovske mumije; v gorskem mrazu in

Planinski turisti

Skoraj tri četrtine gostov, ki so v Avstriji na počitnicah zunaj zimskih mesecev, rado planinari. Raziskovalci trga so ugotovili, da med dopustom obuje planinske čevlje 73 odstotkov avstrijskih poletnih gostov, od katerih je dobršen del domačih. Samo v Avstriji je 4,6 milijona ljudi, ki pogosto planinarijo, to pa je 71 odstotkov prebivalcev, starejših od 15 let. Med tujci so v Avstriji najštevilnejši planinci Nemci, pa tudi Danci, Nizozemci, Belgijci, Švicarji in Francozi.

Predlanskim je 32 odstotkov turistov, ki so letovali v Avstriji, svoj dopust označilo kot »planinski«, pred petimi leti pa je bilo takih samo 28 odstotkov. Ugotovili so, da imajo planinci pravzaprav tri motive, zaradi katerih se odločajo za takšno preživljanje prostega časa: vizualno zadovoljstvo ob opazovanju posebnih vrst rastlin, živali in pokrajine, doživljanje nedotaknjene narave in zadovoljstvo v gibanju. V družinah, katerih člani planinarijo skupaj, se planinske izkušnje in veselje do takega preživljanja prostega časa večinoma prenašajo s staršev na otroke.

Raziskovalci podjetja Sensor Marktforschung so v Avstriji odkrili tudi pet različnih kategorij planincev. Ena skupina so »visoko motivirani, športni planinci«, ki predstavljajo 26 odstotkov vseh tistih, ki plezajo in hodijo po avstrijskih gorah. Takšno udejstvovanje zahteva med drugim tudi telesne napore. Ko taki planinci bežijo pred vsakdanjikom in civilizacijo, obnavljajo svoje moči po gorah in tudi po nižjih hribih. Večinoma so to moški. Po velikosti ji je podobna skupina »družabnih planincev«, ki jih je prav tako 26 odstotkov od celotnega števila. Ti na prvo mesto postavljajo družbo sorodnih duš. Radi sicer pridejo na zastavljeni cilj, vendar športni vidik zanje ni najpomembnejši. Po gorah ne hodijo v velikih skupinah, temveč v manjših, družinskih ali prijateljskih družbah. V tej kategoriji so večinoma ženske v starosti od 14 do 55 let. Tretja skupina so »klasični planinci«, ki jih je po tej raziskavi 20 odstotkov, za katere je najpomembnejše druženje in ne cilj, ki zahteva veliko potenja. To so večinoma moški, mlajši od 25 let. Četrta kategorija so »sprehajalci«, ki jih je 14 odstotkov. Tudi ti hodijo po gorah v družbi, vendar z motom »samo da ni pretežko«. V tej kategoriji prevladujejo ženske in osebe, starejše od 55 let. Zadnja, peta kategorija, so »individualisti«, ki jih je prav tako 14 odstotkov. Planinci iz te skupine, v kateri prevladujejo mlajši moški, nočejo ne družbe ne napornih vzponov, temveč iščejo v gorah mir in samoto.

suhem zraku so se trupla žrtvovanih zelo dobro ohranila več kot šeststo let.

Vzpon na Llullaillaco in omrzline so prispevali k temu, da se je gorniška skupina skrčila na 13 udeležencev. Ostali so se podali na turistične oglede v osrednjem Čilu, preostalih 13 pa se je s terenskimi vozili napotilo na osrednjo čilsko visoko planoto pod Ojosom de Salado. Sam Ojos de Salado (6864 m, najvišji čilski vrh) so udeleženci različnih slovenskih gorskih popotovanj že dostikrat obiskali in ob vznožju te gore sta urejena dva čilska andinistična bivaka.

Za tokratni cilj gorskega popotovanja smo si izbrali Nevado de Incahuasi (6621 m), ki leži okoli 25 kilometrov severovzhodno od Ojosa, a se dviga z iste visoke planote, sredi katere leži slikovito jezero Laguna Verde. Incahuasi je ena izmed petnajstih najvišjh gora v Ameriki, a zaradi bližine logistično enostavnejšega Ojosa le redko doživi vzpon. Glede na redkost obiska te gore smo že pri samem približevanju k tej gori (20 kilometrov vožnje po brezpotni visokogorski puščavi) naleteli na težave, saj smo morali kar precej iskati pot po suhih rečnih koritih in kamniti puščavi. Končno nam je uspelo priti pod goro na nadmorsko višino okoli 5050 metrov, od koder smo še isti dan odnesli vso opremo na višino 5650 metrov, kjer smo si postavili višinski tabor.

Pobočja Incahuasija so strma in vetrovna ter ne nudijo primernih prostorov za tabore. Na tej višini so nočne temperature padle pod –15^0 C. V še hladnejšem in vetrovnem zgodnjem jutru 14. 4. 1999 se je proti vrhu Incahuasija podalo osem slovenskih planincev. Zaradi mraza in strahu pred ozeblinami so se trije obrnili na okoli 6000 metrih, preostalih pet pa nas je nadaljevalo pot do zahodnega žrela Incahuasija (okoli 6400 metrov visoko); tik pod njim nas je ogrelo sonce. Po šestih urah vzpona po lavastih meliščih, snegu in skalah smo na vrh Incahuasija prišli dr. Tomaž Vrhovec, **Majda Šijanec** iz Ljubljane, **Tone Škerget** iz Radelj ob Dravi, dr. Miha Zajec iz Slovenj Gradca in **Martina Bakše** iz Ljubljane.

Z vrha se odpira mogočen razgled na okolišnje vrhove (Ojos de Salado, Fraile, Muerto, Nevado Tres Cruces...) in na premnoge skoraj brezimne pettisočake, ki se dvigujejo iznad visoke planote.

Sledil je hiter spust do višinskega tabora, podiranje šotorov in transport vse opreme do terenskih avtomobilov ter večerna vožnja skozi zdaj že znano puščavo nazaj do Lagune Verde.

Po nam znanih podatkih je vzpon peterice slovenskih planincev prvi slovenski pristop na Nevado Incahuasi in do tedaj nasploh edini letošnji vzpon na to goro.

Trije tedni potovanja po puščavi, vzponi na visoke vrhove in čudovite barve visokih planot v severnem in osrednjem Čilu pustijo v spominu lepe vtise. Samota je na visokem vrhu, ki se dviga iznad puščavske planote. Občutek avanture zbledi ob dojemanju širne, skoraj brezmejne razsežnosti tam, kjer je Zemlja še skoraj biblijsko pusta in prazna.

odmevi

Podpredsednik govori na pamet

V letošnji septembrski številki Planinskega vestnika je bil v Odmevih objavljen prispevek **Silva Kristana**, v katerem se je obregnil ob moje pisanje o neustreznem pouku gorništva v slovenskih šolah. Pri tej svoji ugotovitvi seveda še kar vztrajam, posebno še zato, ker so enakega ali zelo podobnega mnenja tudi nekateri, ki se s tem poklicno ukvarjajo.

Silvu Kristanu moram povedati, da letošnjega marca na Brdu pri Kranju ni bila okrogla miza o planinstvu, o kateri sem pisal in na kar se v odgovoru sklicuje prof. Kristan, ampak tradicionalna »Glasova preja« odprtega tipa, ki se je je udeležilo več kot sto bralcev Gorenjskega glasa, simpatizerjev planinstva in drugih. Ob tej priložnosti je bila Preja namenjena 100-letnemu jubileju kranjskega planinstva. V gosteh je bil vrh slovenskega planinstva, v avditoriju je bilo več planinskih navdušencev in pedagogov iz osnovnih in srednjih šol, ki se ukvarjajo tudi s planinstvom. Zaradi tega sem začuden nad tako reakcijo prof. Kristana, saj ni bilo v pogovoru nikjer čutiti nobenega govorjenja na pamet. Slejkoprej tudi po tem pogovoru ostaja odprto vprašanje, kako in v kakšnem obsegu naj bi planinstvo vpletli v učne programe, saj je Slovenija alpska država, zaradi tega pa naj bi bilo tudi izobraževanje slovenskih otrok naravnano na to geografsko danost, da bi lahko bili v tem alpskem krogu primerljivi.

Ravnatelj Gimnazije Kranj mag. **Franci Rozman** je, na primer, prepričan, da je treba planinstvo vključiti med obvezne izbirne vsebine šolanja in ne med izbirne predmete, če želimo, da vsi gimnazijci pridobijo nekaj znanja o tem. »Najslabša možnost je, da planinstvo ponudimo med prosto izbiro dijakov iz kataloga obveznih izbirnih vsebin,« pravi mag. Rozman. »Toda tudi to je bolje kot nič. Zavod za šolstvo vsako leto razpiše ponudbo za izvajalce izbirnih vsebin za prosto izbiro dijakov. Ponudniki potem ponudijo okoli 30-urne programe. Med ponudniki so seveda lahko tudi planinska društva ali posamezniki z vsebinami planinstva. Med našimi profesorji občasno prof. **Veber** organizira pohode, prof. **Štremfljeva** ima plezanje, profesorji športne vzgoje pa so letos v tednu izbirnih vsebin organizirali pohode v gore za tretje letnike. Nekateri (prof. **Robas**) so prosili za pomoč tudi vodnike, preden so odšli na Triglav.

Predlagam, da PZS ponudi program in na začetku nastopa vsaj v katalogu, z ustrezno izdelanim predlogom pa poskuša vsebine vključiti med obvezne izbirne vsebine.

Velik zagovornik planinske vzgoje **Franc Benedik** meni, da lahko k planinski vzgoji veliko prispevajo

planinski pohodi, ki jih organizirajo nekatere šole, kar pa ne sodi v obvezen program, ampak v nadstandard. »Vsekakor mislim,« pravi Franc Benedik, »da na šolah še vedno primanjkuje celovitejši in splošen program vzgoje in izobraževanja mladih za življenje, gibanje in obnašanje v gorskem okolju, tega pa je v obveznem šolskem programu bolj malo ali veliko premalo.«

Po mojem globokem prepričanju ostaja slejkoprej še vedno odprto vprašanje, kako in v kakšnem obsegu naj bi planinstvo vpletli v obvezne učne programe.

Franc Ekar

Pohod na Jalovec

V 10. številki PV (oktober 1999) je objavljen prispevek **Olge Vodopivec** iz Žalca z naslovom »Pohod na Jalovec«. V njem opisuje svoje grenke izkušnje na poti od Doma v Tamarju do križišča dveh poti na planoti pod Kotovim sedlom in nazaj. Dolg in verodostojen opis dveh težavnih poti bo verjetno marsikomu lep poduk, da je samo volja priti na vrh »fanta od fare« premalo. Da so pristopi na Jalovec iz Tamarja med najzahtevnejšimi v naših gorah, da pot v obe smeri zahteva 10 do 12 ur hoje za izkušenega in kondicijsko dobro pripravljenega planinca, piše v vseh vodnikih. Napis na tabli za domom »Zelo zahtevna pot« prav gotovo ni sam sebi namen. Prepričan sem, da so se planinci iz Žalca vsega tega dobro zavedali in da so bili temu primerno dobro opremljeni. Po tem, da so peljali s seboj dvanajstletno dekle, ocenjujem, da so v najboljših srednjih letih in da jim izkušenj ne manjka. Pozabili so na eno zelo pomembno stvar: na tako turo se lahko odpravijo v skupini, v kateri so bolj ali manj fizično vsi enako pripravljeni. Po opisu težav, ki jih je imelo dvanajstletno dekle, le-to kondicijsko še zdaleč ni bilo sposobno za tako pot. Premalo je, »da je lani prišla na Triglav«. Vzpon na Jalovec iz Tamarja in na Triglav iz katerekoli smeri sta dve povsem različni in neprimerljivi stvari.

Pot po melišču na Kotovo sedlo ali kot jo nekateri imenujejo »zgornja pot« je precej napornejša od »spodnje poti«. Priporočljiv je vzpon po spodnji in spust po zgornji poti. Obe sta tudi markirani, žal pa si zgornjo pot zaradi zahtevnega melišča »nadela« vsak planinec posebej. Nikjer ni trdne opore, zlasti pri spustu pa vsak proži kamenje in večje skale – tudi tiste, na katerih so markacije. Kljub temu je ta pot orientacijsko zelo lahka, v obdobjih, ko je snega veliko, markacije sploh niso vidne. Če bi se planinci iz Žalca spustili le nekaj deset metrov na snežišče (takrat ga je bilo še precej) in se po in ob njegovem desnem robu povzpeli do križišča poti na Škrbino oziroma Kotovo sedlo, bi si prihranili veliko energije in seveda slabe volje.

To pot smo trije člani Planinskega društva Medvode opravili le nekaj dni prej, ko smo se lotili zahtevne ture od Doma v Tamarju čez Jalovško škrbino na Rob V. Dnine, Travnik, Zadnjo, Veliko in Malo Mojstrovko ter navzdol po Hanzovi poti in preko Slemena nazaj do Tamarja. Naslednji dan so se nam pridružili še trije člani markacijskega odseka. Skupno smo se odpravili na Jalovec po »spodnji« poti in se vrnili po »zgornji«. Spotoma smo opravili nekaj manjših popravil, zabili izruvan klin, zamenjali vpisno knjigo, pregledali žig, namočili blazinico in ob njej pustili črnilo ter pobrali za dobro vrečo smeti. Med potjo smo na Kotovem sedlu prehiteli skupino 8 do 10 planincev z Reke, ki pa so bili ob našem povratku raztreseni po zahodnem ostenju – mlajši daleč spodaj, starejši v ozadju utrujeni in brez prave volje. Še en primer več, kako se ne smemo obnašati na tako zahtevni poti!

In sedaj tisto, kar me je spodbudilo k temu pisanju. Dragi planinci iz Žalca! Nikar ne mislite, da je to zaradi »črne pike«, ki bi nam jo radi podelili. Kdo jo zasluži, naj presodijo drugi. Ne, ne gre za to. Spodbudile so me besede: »Mislim, da je samo ena varovalna jeklenica na tej poti premalo, verjetno bi se dalo bolje zavarovati s klini in varovalnimi žicami na več mestih.« Ne verjetno, ampak prav gotovo! Pa ne samo na tej poti! Na vseh malo bolj zahtevnih poteh od zahodne do vzhodne in od severne do južne meje naše majhne dežele na sončni strani Alp. Ne boste verjeli! Sam v sebi sem velikokrat preklinjal, ko sem se srečeval z jeklenicami tam, kjer sploh ni potrebno, in ko sem na markirani poti lezel »po riti«, pa ni bilo nikjer pravega oprimka. Ali pa, ko sem na travnikih ali jasah brezuspešno iskal markacijo ali smerno tablo (tam nekje pod Kureščkom), v gozdu pa so bile vse smreke lepo rdeče-belo poslikane.

Veliko je bilo v planinski organizaciji na vseh nivojih rečenega o nadelavi poti, o varovalih, zaporah in podobnem. Toda planinstvo je tudi izziv. Preizkusiti samega sebe brez pretirane pomoči drugih na tako ali drugače zavarovanih poteh ali na brezpotjih je nekaj, kar me stalno vleče tja gor. Ali res želite, da naše gore prav na vsakem koraku obdamo z jeklenicami in klini? Ali ste prepričani, da bo potem manj nesreč? Kaj pomaga, če bi zaprli neko pot? Poglejte, ga. Vodopivec! Pot na Jalovec skozi Jalovčev ozebnik je zaprta že približno deset let. Ob vhodu v ozebnik vas o tem opozori napisna tabla, ki smo jo postavili medvoški planinci. Toda vaš mož je pred dvema letoma osvojil Jalovec skozi ozebnik. Komu je napis oziroma opozorilo, da je pot zaprta, sploh potreben? In koga bi krivili, če bi se mu kaj zgodilo?

Veseli me, da radi hodite v hribe in da še ne mislite odnehati. Veste, jaz imam 60 let, letos sva z ženo prilezla na 26 (šestindvajset) dvatisočakov in tudi ne mislim kmalu odnehati. Toda če kje manjkajo napisna tabla, klin ali jeklenica, zato ne podeljujem črnih pik. Spomnim se požrtvovalnosti naših markacistov in drugih članov društva. Nič, kar naredijo, ni plačano, še pohvale jim nihče ne izreče. Pa veste, kaj pomeni nesti na Jalovec po katerikoli poti poleg obvezne planinske opreme še nekaj kilogramov klinov, vponk, kladivo in še kaj? In ne mislite, da vzdržujemo samo poti na Jalovec iz Tamarja! Tu so še Ponce, pa Slemenova špica in več deset kilometrov poti v Polhograjskih Dolomitih. Na vseh naših vrhovih bo-

ste vedno našli žig, blazinico s črnilom, vpisno knjigo in šop manjših kosov papirja za tiste, ki radi trgajo liste iz vpisne knjige, da nanje pritisnejo žig. Na več kot treh četrtinah vrhov, ki sem jih osvojil letos, vsega tega ni bilo. Zato pa bom v prihodnje nosil blazinico in črnilo s seboj; pa ne zato, ker bi rad zbiral žige, ampak zaradi obujanja spominov takrat, ko res ne bom več mogel tja gor.

Tudi jaz sem svoja otroka pred skoraj tridesetimi leti brezuspešno hotel pripeljati gor skozi kuloar, pa mi je padajoče kamenje to preprečilo. Drugič nismo mogli čez krajno poč pod škrbino. Z Vršiča do Zavetišča pod Špičkom in na vrh je šlo brez težav. Upam, da se mlademu dekletu hribi po tej izkušnji niso uprli. Naj pusti Jalovec za kdaj drugič! Toliko je lepih gorá, ki so lahko dostopne in na katerih prav gotovo še ni bila.

Dušan Brekič

Na pot, kjer ni poti (PV 9/99)

Z majhno zamudo, veliko tremo in ne malo dvomov v čistost svoje babje duše Vam, gospod Klinar, sporočam, da mi dolg jezik in ena zlobna misel ne dasta miru.

Takole menim: vse, vse do pikice je res, kar ste, gospod **Stanko Klinar**, naprtili **g. Habjanu**, še več... Ranil Vas je prav nemarno, površnež brezsrčni, drznil si je »šlampasto« popisati tudi literaturo, nesrečno imenovano knjige in vodniki. Vi pa iz čiste skromnosti le-tega kljub Vaši notorični natančnosti **javno** niste opazili in ste čakali prav na mene, da se od strani 55 do 209 namučim s kratnikom zlorabljene, a v množici pozabljene...

Le-to me navdaja z dvomi o neosebnih vzgibih za sekljanje z neusmiljenim mečem kritike, a kako bi Vam lahko zamerila, sočnosti je dosti več, kot bi je sicer bilo v dobrohotnem opozorilu, tudi Vam zameriti ne morem zavoljo vseh tistih pregrešnih užitkov, ko je Bog visoko in car daljoko, zavoljo vseh sanj o Široki peči, Rokavih in Kugyjevi poti... ko bom dovolj velika. Priznam, da me ob prebiranju Vaših opisov ščemi tam nekje in že ležim z nosom na zemljevidu, vdana, čakajoč sončno jutro.

Kako naj zdaj najdem iz take zagate, v katero se prej ali slej zloba ujame?

Drzna misel, da smo prijatelji, čeprav se ne poznamo (naravno je, mali bi vedno radi bili prijatelji velikih), da ostanemo prijatelji, čeprav si kakšno zoprno izmenjamo (vnaprej izključen občutek krivde vrabca, da čivka orlu), me je ohrabrila, da razkrijem svojo razvratno naturo, kako, hlepeč po uživanju, to počnem prav **s pomočjo teh vodnikov** in/ali knjig – po abecedi gor ali dol, da le beseda prav pot kaže, zakaj Levstikove babe že dolgo ni več, pa tudi goldinarjev, za katere bi še kdo odnašal in pot kazal. Toda to je že druga zgodba.

Torej, hvala Vam, g. Habjanu in vsem drugim piscem in/ali avtorjem (ne upam si jih navajati, da ne bi koga, ki mi je posebno drag, po nesreči izpustila) za vse čudovite »mašne knjižice«, hudo, hudo jih potrebujem in dosti jih je iz rodu »homo alpinus...«, od »reptans« do »contentus«, meni enako dragih, ki bi pritegnili tej hvali. Kdor išče vztrajno, najde bogastvo vseh zakladnic tega sveta in prvo smer mu začrta prav moder vodnik. Pa brez zamere in zdravi ostanite, jaz se kač bojim.

Marjeta Štrukelj

iz planinske literature

Knjiga o Snežniku

V Planinskem društvu Snežnik iz Ilirske Bistrice gredo h koncu priprave na izdajo drugega Snežniškega zbornika, ki ga založniki posvečajo Snežniku, simbolu ljudi in krajev pod to mogočno goro ter devetim desetletjem planinstva na Ilirskobistriškem. Drugi zbornik so želeli izdati ob društveni 90-letnici, vendar se je delo zavleklo. Devetdeseto obletnico je društvo praznovalo že leta 1997, prvi zbornik pa je izšel že leta 1977. Omeniti velja, da je na pobudo PD Snežnik v jubilejnem letu izšla poštna znamka Snežnika in da je bil posnet film o Snežniku. Znamko so to leto izbrali za najlepšo slovensko poštno znamko, film pa je bil nagrajen kot najboljši v Trentu v kategoriji turističnih in športnih filmov.

Med soustvarjalce zbornika so pritegnili mnoge strokovnjake in najboljše slovenske poznavalce snežniškega sveta, ki so vsestransko predstavili Snežnik tako z vidika njegove geološke zgradbe (dr. **Rajko Pavlovec**), botaničnih raziskav (dr. **Tone Wraber**), snežniške flore (dipl. biolog **B. Surija**), ornitologije (dipl. biolog **Slavko Polak**), gozdarstva (mag. **B. Počkar**, inž. **I. Česnik**) in drugi. Založniki so obljubili, da se bodo potrudili, da bo zbornik tudi likovno in tiskarsko vzorno delo, kot ga še nismo imeli. Izid zbornika načrtujejo za konec letošnjega leta oziroma v začetku leta 2000. Knjiga bo formata A4 in italijanske vezave, obsegala bo 300 strani, v njej pa bo več kot 200 barvnih fotografij.

društvene novice

Praznovanje 100-letnice Hausenbichlerjeve koče

Dne 28. septembra letos je poteklo 100 let, odkar so na Mrzlici (1122 m), gori med Savinjsko dolino in Revirji, zgradili eno od prvih slovenskih planinskih koč. Dotlej na Mrzlici ni bilo nobene koče ali zavetišča, niti ta vrh nikoli v zgodovini ni bil poseljen. Bil pa je že v tistih časih pogosto obiskan; največkrat so ga obiskovali domačini iz spodaj ležečih naselij na trboveljski ali savinjski strani, ki so na njenih pobočjih pasli živino. Obiskovali pa so jo tudi redki takratni planinci, ki so jih imenovali turisti, in lovci.

Med temi je bil tudi **Janez Hausenbichler**, velik domoljub, gospodarstvenik, oče savinjskega hmeljar-

stva, častni občan petih savinjskih občin itd. Ko je leta 1896 umrl, so njegovo idejo o postavitvi koče na Mrzlici uresničili njegovi prijatelji. Pobudo za zgraditev je dal **Fran Kocbek**, takratni predsednik oz. načelnik Savinjske podružnice SPD v Žalcu, izpeljal pa jo je gradbeni odbor, v katerem sta bila gonilni sili **Anton Petriček** in **Ivan Kač-Savinjski**. Kočo so zgradili v letu 1899 in jo še istega leta, 28. 9. 1899, tudi slavnostno odprli. Takrat so jo imenovali po pokojnem Janezu Hausenbichlerju.

Planinsko društvo Trbovlje je kot zadnji lastnik Hausenbichlerjeve koče organiziralo slovesno obeležitev 100-letnice, odkar je bila ta koča zgrajena. Slovesnost je potekala v nedeljo, 19. septembra 1999, z začetkom ob 10. uri pred planinskim domom na Mrzlici. Ta dan je veljal hkrati kot srečanje planincev planinskih društev, ki ga pokriva Meddruštveni odbor zasavskih planinskih društev od Brežic do Litije in Laškega. Tokrat se je na slavju po grobi oceni zbralo 1100 udeležencev. Vreme je bilo v začetku slavja megleno, potem pa se je zjasnilo in posijalo je sonce.

Program je napovedala in ga vseskozi povezovala **Melita Župevc**, študentka novinarstva iz Trbovelj. Povedala je, da je letošnje planinsko slavje povezano z vsakoletnim tradicionalnim srečanjem Zasavčanov in Savinjčanov na Mrzlici. Svoje uvodne besede je povezala tudi z recitacijo pesmi o Mrzlici **Vinka Hrovatiča**, ki jo je zložil za to priložnost. Potem ko je Delavska godba Trbovlje odigrala slavnostno uverturo in moški pevski zbor Zarja pod vodstvom zborovodje **Blaža Rojka** zapel Oj, Triglav moj dom, je povzel besedo **Vili Treven**, predsednik PD Trbovlje. Na kratko je orisal pomen tokratnega slavja na Mrzlici tako za Revirje kot tudi za Savinjsko dolino in za slovensko planinstvo nasploh. Orisal pa je tudi pomembnost gradenj planinskih objektov na Mrzlici vse od prvih začetkov do zadnjih dni, torej v 100 letih. Znova je zaigrala godba in zapela Zarja, nato pa je zbranim spregovoril **Adi Vidmajer**, podpredsednik Planinske zveze Slovenije. Omenil je Mrzlico, ki že dolga desetletja goji tradicijo povezovanja ljudi, ki žive pod njo in okoli nje, pohvalil neštete člane planinske organizacije tako v Savinjski dolini kot v Revirjih, posebno pohvalo pa je namenil Planinskemu društvu Trbovlje, ki že dolga desetletja skrbi tako za gradnjo kakor tudi vzdrževanje in oskrbovanje planinskih koč in domov na tem vrhu. Omenil je tudi vlogo osrednje slovenske planinske organizacije, PZS, pri uveljavljanju planinstva na vseh območjih naše države. Potem ko je Delavska godba Trbovlje odigrala vmesno skladbo, je **Tine Lenarčič** orisal priprave na gradnjo, gradnjo koče in njeno otvoritev pred 100 leti. Orisal je tudi nadaljne gradnje, vzdrževalna dela in tudi medvojno upepelitev planinskih koč in domov na območju Mrzlice, pa tudi po letu 1945 znova oživljeno planinsko dejavnost na Mrzlici z zgraditvijo nove koče leta 1946, novega planinskega doma leta 1963 in postavitev Poldetove koče leta 1965. Poseben poudarek je dal izrednemu entuziazmu številnih planinskih sodelavcev tako pri gradnji planinskih objektov na Mrzlici kakor tudi pri delu v drugih društvenih dejavnostih, pa tudi pomembnosti slovenskega planinstva nasploh.

Ko je odpela Zarja, je spregovoril **Borut Vukovič**, predsednik Meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev, in podelil pohodnikom po Zasavski planinski poti spominske plakete za prehojeno pot, ki so jo nekateri planinci prehodili že več kot desetkrat, eden med njimi pa celo že štiridesetkrat. Z igranjem Delavske godbe Trbovlje se je slavje ob 100-letnici zgraditve Hausenbichlerjeve koče na Mrzlici končalo.

Po krajšem premoru se je na istem mestu začelo tradicionalno srečanje Zasavčanov in Savinjčanov. Letos je to srečanje organiziral občinski odbor LDS ob sodelovanju odbora iz Žalca. Najprej je spregovoril župan občine Trbovlje **Ladislav Žiga Žgajner**, nato pa osrednji govornik **Aljoša Kink**, ki je opravičil odsotnost govornika, notranjega ministra **Boruta Šukljeta**. Za njim je spregovoril še podžupan občine Žalec namesto zadržanega župana Žalca **Lojzeta Posedela**. Za temi kratkimi govori nepolitičnega značaja se je razvilo družabno srečanje ob igranju dua Ping Pong do poznih popoldanskih ur.

Vredno je bilo obeležiti 100-letnico zgraditve prve koče na Mrzlici in ene od prvih koč na tedanjem Štajerskem. To je bila tudi zelo dobra popotnica za zasavske in savinjske planince ob koncu drugega tisočletja ter ob prehodu v 21. stoletje in bližnji začetek tretjega tisočletja.

Ob tej priložnosti je Planinsko društvo Trbovlje izdalo knjigo z naslovom »Mrzlica (1122 m) – savinjski in knapovski Triglav«, ki je bila pripravljena prav za to priložnost.

Tine Lenarčič

50 let PD Gozd Martuljek

V čudovitem objemu gora tu pod martuljškimi vrhovi v letošnjem letu praznujemo 50-letnico delovanja Planinskega društva Gozd Martuljek.

Organizirano planinstvo se je v Martuljku začelo z letom 1949. Že pred tem je med vaščani zorela želja po ustanovitvi domačega planinskega društva. Planinsko društvo Gozd Martuljek je bilo ustanovljeno 11. 9. 1949 s sklepom ustanovnega občnega zbora.

Pripravili smo kar nekaj dejavnosti, da bi čim lepše in slovesneje proslavili pol stoletja društvenega delovanja. V počastitev našega praznika sta v četrtek, 24. junija letos, zvečer zagorela kresova na Špiku in Pod Špikom. Tradicija društva se s tem nadaljuje, saj so ob vseh pomembnih dogodkih in obletnicah vedno zagoreli kresovi na Špiku. Zadnji je bil v letu 1991.

V petek, 25. 6. 1999, smo imeli slovesno prireditev v dvorani Hotela Špik. Mladi rutarski planinci so pripravili prisrčen kulturni program. Svečanosti so dali svoj pečat tudi pevci noneta »Vasovalci« iz Žirovnice. Ponosni smo, da je društvo dobilo tudi prapor – svečani simbol društva, ki ga je razvil župan občine Kranjska Gora **Jože Kotnik**. Na slovesnosti so bila podeljena tudi

priznanja PZS in društvena priznanja. Pripravili smo zanimivo razstavo, ki je prikazovala delovanje društva skozi petdeset let.
Izdali smo tudi jubilejno knjižico z naslovom »Naših petdeset let«. Dopolnila bo mozaik organiziranega delovanja društva. Pisana beseda v tej knjižici je spomin, spodbuda in izziv naslednjim generacijam rutarških planincev.
Proslavljali smo tudi delovno, saj je v junijskih dneh potekala delovna akcija popravila poti na Špik. Konec julija smo bili na Špiku, najmarkantnejšem vrhu Martuljkove skupine.
S spominsko mašo za vse umrle planince in blagoslovom prapora v Finžgarjevi kapeli v Jasenjah smo zaključili dejavnosti v okviru 50-letnice.
Želimo si, da bi se tradicija planinstva nadaljevala, da bi divje kipeči vršaci Martuljkove skupine pozdravljali tudi kasnejše rodove planincev iz Martuljka in Srednjega Vrha.

Predsednica PD
Oti Mertelj

Pol stoletja OPD Koper

V Gledališču v Kopru so planinci Obalnega planinskega društva Koper letošnjega 21. maja zvečer proslavljali 50-letnico delovanja OPD Koper. Osrednji govornik je bil predsednik OPD **Darko Butinar**, ki je v daljšem govoru predstavil polstoletno delovanje tega društva. Tole je med drugim povedal slavnostni govornik:
»V letu 1948 je bil v ožjem krogu ljubiteljev planin v bivši coni B takratnega Svobodnega tržaškega ozemlja oblikovan pripravljalni odbor za ustanovitev planinskega društva v Kopru. Predsednik odbora je bil **Boris Kermauner-Rok**.
Dne 4. 3. 1949 je bil ustanovni občni zbor podružnice Planinskega društva Trst v Kopru. Zboru je prisostvoval takratni predsednik **Zorko Jelinčič**. Društvo se je imenovalo 'Planinsko društvo Trst – Podružnica v Kopru'. Za delo Podružnice so veljala pravila PDT.
Čeprav je šlo formalno za podružnico PDT, štejemo leto 1949 za leto ustanovitve PD, kasneje OPD Koper, ker je podružnica v Kopru delovala vse od 4. 3. 1949 dalje povsem samostojno in je bila neposredno povezana in včlanjena v Planinsko zvezo Slovenije ter je samostojno sodelovala z drugimi planinskimi društvi v Sloveniji, Italiji in na Hrvaškem.
Tako kot v Kopru je bil tudi v Piranu 25. 1. 1950 ustanovni občni zbor podružnice PDT z imenom »Planinsko društvo Trst – Podružnica Piran, Portorož«. Ta podružnica je delovala le dve leti, saj je prišlo leta 1952 do združitve s podružnico v Kopru in od tedaj dalje bi lahko govorili o delovanju skupnega Obalnega planinskega društva, čeprav je do sedanjega poimenovanja prišlo šele 3. 1. 1972 na občnem zboru društva.
Planinsko društvo Trst – Podružnica Koper in Piran oz. od leta 1972 dalje Obalno planinsko društvo Koper se je od svoje ustanovitve dalje do danes izredno razvilo. V letu 1949 je bilo vseh članov 62, letos jih je že blizu 1500.
Prvi izlet Podružnice v Kopru je bil v nedeljo, 6. 3. 1949, na Socerb, prvo predavanje je imel **Nerino Gobbo-Gino** 8. 6. 1949, in sicer »O bistvu in pomenu alpinizma«. Zdaj je letno preko 40 izletov in preko 15 predavanj z različnih področij planinstva, alpinizma in pohodništva ter aktivnosti v odsekih (mladinski, alpinistični, kolesarski, itd.), ki so sestavni del društvene dejavnosti.
V vseh oblikah delovanja društva sodeluje letno preko 1000 članov. Razveseljivo je, da je med člani več kot 30 odstotkov mladih in študentov.
Poudariti je potrebno, da je naše društvo tretje obmorsko slovensko planinsko društvo (poleg SPD Trst) in drugo v samostojni državi Sloveniji, ki živi in dela ob morju (poleg PD Alpemar).
Drugi pomemben korak je bil izgradnja Tumove koče na Slavniku.
Že na ustanovnem občnem zboru marca 1949 je bila izražena zamisel o postavitvi koče na Slavniku (**Edvard Martinuzzi**). Na občnem zboru društva leta 1955 so se odločili o graditvi. Tega leta se je gradnja tudi pričela in 7. julija 1957 je bila že otvoritev prve in edine planinske postojanke, ki jo upravlja OPD Koper. Istega leta so pričeli graditi cesto iz Hrpelj do Slavnika, ki je še danes edina cestna povezava z našo kočo. Kočo so elektrificirali leta 1958. Od takratnega gradbenega odbora živi le še projektant in nadzorni organ **Jože Brec**, ki smo ga leta 1997, ko smo urejali okolico koče, popeljali na vrh Slavnika in nam je izročil svoj izvod gradbenega načrta koče.
Predlog **dr. Vouka**, da bi kočo imenovali po znanem in nadvse zaslužnem slovenskem planincu, alpinistu, pisatelju in političnem delavcu **dr. Henriku Tumi**, je bil z navdušenjem sprejet.
Kakšno navdušenje je bilo na otvoritveni slovesnosti, naj povesta dve kitici, ena iz pesmi »Slavniku« **Ludvika Žerjava**, upokojenca iz Brezovice, ki je zapisal:
Gledaš nas z višine
Čiče in Brkine,
Istrane in Jadrane.
Vasi pa cela vrsta
tja naokrog do Trsta.
In **dr. Fr. Ropotca**:
Zadoni pesem ti v pozdrav,
o Slavnik, istrski Triglav
v svobodi zdaj, bolj kot nekdaj
ti vabi nas v planinski raj.
Tretji del razvoja našega društva je prehod iz maloštevilnosti v množičnost. Tu ne smemo mimo vloge pokojnega **Vinka Lovrečiča**, ki je bil 12 let predsednik društva, vse od leta 1970. Statistični podatki o številu članstva kažejo, da je bilo leta 1949 v društvu 62 članov, a se število do leta 1971 ni povečalo nad 546. Zaradi načrtnega dela UO se je povečalo število članov leta 1971 na 1200 in doseglo v letu 1988 celo 1700 planincev.
V tem obdobju se je močno povečalo tudi število cicibanov, pionirjev, mladincev in planinskih skupin. Najaktivnejša planinska skupina je bila v Tomosu, ki se danes imenuje PD Alpemar.
Četrta večja dejavnost društva je bila vsa leta skrb za vzdrževanje koče, ki je preraslo v večje posege na njej. Leta 1988 so izdelali načrte za gradnjo prizidka k Tumovi koči (december 1988). Koča je pridobila

večji hodnik in sanitarije. Leta 1995 je društvo kočo obnovilo in razširilo jedilnico, končno pa je prišlo do ureditve okolice koče, kar smo proslavili oktobra 1997.

Pod peto točko želim strniti še nekatere za društvo pomembne dejavnosti in dogodke:

• Alpinistična dejavnost se je pričela leta 1974 s plezalno šolo, alpinistični odsek pa je bil ustanovljen leta 1970 v Tumovi koči na Slavniku. Njegov prvi vodja je postal **Sandi Blažina**. Trenutno šteje odsek 12 članov, vodi ga **Fulvij Živec** in deluje po svojem programu dela.

• Obalni planinci smo se razmeroma pozno vključili v označevanje planinskih poti – šele leta 1954, ko je bila nadelana in opisana pot od Ankarana prek Slavnika do Markovščine (del Slovenske planinske transverzale). Označevanje planinskih in tudi pohodnih poti v zaledje Slovenske Istre se je pričelo šele po letu 1978, se intenzivneje nadaljevalo v letih 1984 do 1989 in 1994 do 1995. Pri trasiranju in markiranju planinskih poti, ki vodijo mimo naravnih lepot in kulturnih spomenikov, je sodelovalo več markacistov, članov OPD, ki so še danes aktivni v delu društva.

• Da bi približali Slavnik obalnim planincem, je društvo leta 1978 uvedlo akcijo Množični pohod na Slavnik.

• Strasirali in označili smo tudi bližnjo planinsko Lovrečičevo pot Kampel–Pomjan–Kampel.

• Društvo je preko medijev sproti seznanjalo javnost s svojim delom.

• Ob 30. obletnici je izdalo prvo Kroniko, ob 40-letnici pa drugo.

• Poleg obnavljanja koče smo skupaj s krajani Podgorja dosegli, da so zasuli jamo, predvideno za postavitev radarja (1997).

• S pomočjo Planinske zveze Slovenije smo izdali planinski vodnik »Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras«, na katerega smo zelo ponosni.

• Posebno aktivna je izletniška dejavnost društva, ki jo uspešno vodi **Vladka Stranščak**.

• 13. maja 1995 smo ustanovili kolesarsko sekcijo, ki jo vodi **Aldo Zubin**.

• Mladinski odsek nadaljuje tradicijo prejšnjih let in uspešno opravlja planinsko vzgojno dejavnost. Zasluge za to imajo MV in mentorji, ki skupaj z načelnico **Eriko Korošec** uspešno prenašajo izkušnje na mlajše planince.

• Aktivno deluje novoustanovljena planinska sekcija Hrpelje Kozina (leta 1996), ki šteje okrog 50 članov, in upati je, da bo sčasoma prerasla v samostojno PD. Skupino vodi **Vojko Dobrila**.

• Sodelujemo s planinskimi društvi v Sloveniji, v zamejstvu in s hrvaškimi planinskimi društvi.

• V 50 letih svojega delovanja je društvo upravičilo svoj obstoj, kar dokazujejo doseženi uspehi in rezultati.

V vodstvu društva se zavedamo, da nismo storili vsega, kar smo želeli in hoteli, veseli pa smo, da so se tudi na obali uresničile besede dr. Henrika Tume, ki je rekel, da bo »planinstvo, ki je bilo privilegij nekaterih, postalo last širokih množic«. Število članov OPD in PD Alpemar to nedvomno potrjuje. Tudi mišljenje, da ob morju ni pogojev za razvoj planinstva, je že stvar preteklosti.

Doseženi dosedanji uspehi nas obvezujejo, da bomo tudi v prihodnje uspešno uresničevali programe, sprejete na vsakoletnih občnih zborih društva.«

Na Nanos

SLAVICA ŠTIRN

V vročem popoldnevu
labirint zelenja
z omamnim šelestenjem.

Stopaš korak
za korakom.
Samo navzgor,

da prideš
v objem skalovja
in razgledov.

Na grebenu
pozdrav
vetrov, vrtincev.

Rože, trave
se vrtijo
v piruetah.

Za hip
omagajo,
poležejo.

Zabučijo orgle
in neugnani ples
se nadaljuje...

Pred jubilejem PD Zabukovica

Leto 1999 je bilo za Planinsko društvo Zabukovica predpraznično, leta 2000 praznuje petdeset let.

Letos so pri planinski postojanki uredili razgledno verando. V ureditev so planinci vložili 148 ur prostovoljnega dela. V koči so od obiskovalcev zbrali 146.400 tolarjev. Izgradnjo koče sta sofinancirali občini Prebold in Žalec.

Koča je na meji med obema občinama in je simbolična povezava obeh občin, zato tudi skupna akcija. Verando sta odprla župana obeh občin in tudi tako poudarila skupno delo in skupne cilje v planinstvu in turizmu.

V letu 1999 je PD organiziralo 16 izletov, pohodov in udeležb na srečanjih. Vseh teh akcij se je udeležilo 500 planincev; največ jih je bilo na proslavi ob 100-letnici Mrzlice. Tu ni štet vsakoletni jesenski pohod na Hom; letošnjega so se udeležili učenci šole in preko 100 starejših.

Leta 1998 je bilo 15 let mladinskih taborov. Iz glasila »Medvodje 1998«, ki je, žal, izšlo z zamudo, razberemo, da so si udeleženci tabora pod vodstvom geologa ogledali Dovžanovo sosesko pri Tržiču in potrdili usmeritev taborov – vsako leto si ogledajo neko znamenitost; leta 1997 so se spustili v rudnik pri Mežici, lani so bili v Dovžanovi soseski, letos so videli etnografske spomenike. Letos so letovali v Podvolovljeku in si ogledali star mlin, seznanili so se z legendami iz teh krajev in si ogledali planšarske objekte na Veliki planini. V sedmih izmenah je bilo 364 udeležencev tabora. Udeleženci izmene, v kateri so bili mladi iz PD

Zabukovica in Braslovče, so izdali glasilo »Podvolovljek '99«. Mladi in starejši so bili uspešni na orientacijskih tekmovanjih, planinski vodiči tesno sodelujejo s šolo.
In v letu 2000?
Eno izmed iztočnic za naše delo nam je dala oddaja na TV1 8. 11. 1999. Predsednik PD Kranj je lepo predstavil botanični izlet in vprašajmo se, ali ne bi v letu 2000 predstavili botanični raj, cvetlice, ki rastejo na Mrzlici. **Tine Lenarčič** v knjigi Mrzlica predstavlja rastlinsko bogastvo na Mrzlici in okoli nje, že upokojena mentorica osnovne šole Griže bi nas lahko popeljala na Mrzlico, kot je nekoč vodila tja na ogled cvetic pionirske planinske skupine.
Mogoče bi lahko obnovili enega izmed prvih izletov društva, ki je bil v Logarsko dolino in na Pohorje.
Drugo leto bo 20. pohod, ki ga vsako jesen organizirajo na Hom. Tudi ta jubilej bi morali primerno obeležiti.
28. 2. 1970 je bilo v društvo sprejeto 42 pionirjev, kar je bil prvi slavnostni sprejem pionirjev v društvo. Dne 23. 5. 1970 je bil prvi skupni izlet pionirjev na Uršljo goro. Oba jubileja bi bilo potrebno obeležiti.
Dela bo dovolj in spomin na 6. april 1950, na rojstni datum društva, bomo svečano obeležili.

Franc Ježovnik

Jaka Čop s koprskimi »Viharniki«

V ponedeljek, 11. oktobra, je prišel med koprske planince mojster **Jaka Čop**, vrhunski fotograf, ki je svoj umetniški izziv našel v naših gorah. Z njim smo preživeli čudovit večer, saj nas je s svojimi slikami in toplimi komentarji popeljal na pravljično pot po Julijcih in Karavankah. To je bila prava poezija prvinskega gorskega sveta in življenja v sliki in besedi.
Kot izvrsten poznavalec in velik prijatelj narave, življenja in ljudi zna tenkočutno prisluhniti duhu in utripu narave in to mojstrsko prevesti v žlahtno govorico svetlobe in senc, barv, podob. Njegova umetniška žilica zna poiskati in izostriti najbolj nežne tančice v naravi in jih splesti v čudovite naravne ornamente, slikovite like, zasanjane pejsaže, pa tudi markantne podobe gora, sten, viharnikov... Iz njegovih slik veje zaveza življenju, ki ga zaznava in spoštuje tudi v kamenju, skalah, na nebu... Izpoved in simbolika njegovih slik sta globoki in bogati: gora izraža človekovo potrebo po trdnosti, višavah, svobodi, slike priljubljenih viharnikov pa vso trdoto in lepoto boja za obstanek.
Ta nepozabni večer pa nismo občudovali samo vrhunskih slik narave, ampak tudi duhovno bogastvo, umetniški žar in življenjsko energijo 86-letnega mojstra, ki je bil z nami dobre tri ure. Bil je v svojem elementu, v svojem svetu in mu ni bilo žal ne časa ne truda. Kljub pozni uri in dolgi poti domov, ki ga je še čakala, nam je ljubeznivo posredoval tudi svoje bogato znanje in napotke za fotografiranje, za lahko noč pa nam je prikazal »Pravljico o Zlatorogu«. V spomin na srečanje je našemu gorskemu vodniku **Matjažu Gamsu** podaril svojo monografijo »Raj pod Triglavom«. Matjažu, velikemu ljubitelju gora in tudi fotografije, pomeni to veliko priznanje, ne nazadnje tudi zaradi posvetila, ki mu ga je zapisal mojster Čop: »Njemu, ki skrbi za Viharnike«.
Naslednjo soboto pa smo se »Viharniki« podali v Kamniško-Savinjske Alpe. Naš letošnji »labodji spev« visokogorju je minil malce drugače od prvotnega načrta: Logarska dolina–Okrešelj–Turski žleb–Turska gora–Kotliči–Kamniško sedlo–Kamniška Bistrica. V visokogorju je namreč že zagospodovala zima in smo zato turo znižali in skrajšali tako, da smo od Frischaufovega doma krenili pod Turško goro in Brano, na Kamniško sedlo in navzdol v Bistrico.
Ves dan sem imel občutek, da je z nami na pohodu tudi mojster Jaka Čop. Ne le, da so bili naši »fotografi« nadpovprečno agilni, očitno so bili tudi pri izbiri motivov in tehnike slikanja močno pod vtisom ponedeljkovega srečanja. Sicer pa hvaležnih motivov na pohodu res ni manjkalo niti za najbolj zahtevnega in izbirčnega. V igri sonca in nemirnih meglic, ki so vrele izza grebenov in se podile po vrhovih, smo uživali mavrično barvitost jesenskega »cvetenja« gozdov, ko listna odeja zori in valovi iz rumenega vse v škrlatnovijolično, vmes pa se zlatijo macesni, ki kot bakle izžarevajo med letom vpito sončno svetlobo. Višje na gori nad samotnim skalnatim Menihom so se na rušju in bilkah iskrili ledeni kristali, ovršja Brane, Planjave in drugih gora pa so se po malem že odela v snežno belino.
Po dolinah in gozdovih jesen trosi svoje cekine, visoko v skalovju pa je že na pohodu bela zima.

Pavel Pavlovec, Koper

Obnova poti na Donačko goro

Planinsko društvo Ptuj je pripravilo že dolgo načrtovano delovno akcijo za obnovo poti na Donačko goro. Ogled poti in pripravo na delovno akcijo sta opravila **Florjan Nunčič** in **Uroš Vidovič** 8. 10. 1999, delovna akcija pa je bila 24. 10. Udeležilo se je je 25 članov – bili so mladi in starejši, med njimi nekateri, ki so opravili tečaj za markaciste v Rudijevem domu leta 1994 (PV 1994/

Počakaj, da pridem

JULIJANA HOČEVAR

Počakaj, da pridem spet
vsa srečna in razigrana,
da ti pogledam v obraz,
da te pobožam
kot takrat,
ko si me s svojo
žametno roko prijel
in me skoraj
nisi hotel izpustiti,
ko je pod menoj
zijalo brezno.
Vem, bal si se,
da bi omahnila
in se ne bi več
srečala...
Zdaj po toliko letih
si želim spet
srečanja s teboj,
moj Mangart.

508). Obnova poti je potekala od stičišča poti *Pri križu*, kjer pride pot iz Žetal čez Medgore, od Žeraka (cestni prelaz Vrh 426 m) mimo Lešeta in Valanta ter od planinskega doma do vstopa v steno, kjer so nove žične vrvi namestili tečajniki za markaciste. Sedaj so napravili stopnice in erozijske zaščite ter pri tem porabili nad 200 metrov lesa (količki, prečke, bruna). Na začetku dela so poskrbeli za dober zajtrk, vmes za malico in na koncu za večerjo, pa tudi za veselo razpoloženje: harmonikar je raztegnil meh in zavrtelo se je v ples. To je bilo na domačiji **Stojnšek** (Kupčinji vrh); zabavo sta pripravila Bernarda in Ivan, sponzor pa je bil **Zdravko Jernejšek**.

Za organizacijo in gradivo (les, prevoz blizu delovišča) je poskrbelo PD Ptuj s predsednikom **Tonetom Purgom**, dela pa so vodili Florjan Nunčič, **Božo Jordan**, Uroš Vidovič, količke je šilil in krajšal ter stopnice in bruna na mero odrezal **Stanko Gašparič**. Vsi udeleženci so vestno in dobro opravljali vsa dela in nekateri so kar nekajkrat morali sem in tja, da so prenesli okoli 20 kostanjevih brun dolžine od dveh in pol do pet metrov ter stopnice in količke. Na delu poti iz Žetal so dekleta obnovila markacije, del jih še čaka. Prav tako niso dokončane stopnice v skalnem delu, čeprav so prinesli 14 klinov za učvrstitev lesenih varoval in vrtalni stroj, ni pa bilo več dnevne svetlobe.

Tako je v tem delu poskrbljeno za erozijsko zaščito in varen vzpon po delu zahtevne poti na Donačko goro. PD in udeležencem gre zahvala za njihovo prostovoljno delo na planinskih poteh.

B. J.

Planinska dejavnost na Pivškem

Bom šel na planine,
na strme vrhe,
bom slišal od daleč
zagorske zvone.

To je prva kitica pesmi Zagorski zvonovi, ki jo je napisal narodni buditelj, kulturnik in pesnik **Miroslav Vilhar**. Živel je na gradu Kalec blizu vasi Zagorje in imel lep razgled na Trojico, Snežnik, Tabor...

Ti vrhovi so bili prvi, ki so privlačili ljudi in spodbudili k razvoju planinstva na našem območju.

Februarja 1946. leta je bil ustanovni sestanek Planinskega društva iz Št. Petra na Krasu – današnje Pivke. Peš so hodili tukajšnji planinci na planinske izlete v bližnjo okolico Pivke, z vlakom pa so se peljali pod oddaljene hribe. Včasih so se peljali tudi s tovornjakom. Pivški planinci so pomagali tudi pri gradnji planinske koče na Nanosu. Leta 1949 je bila koča zgrajena in ob otvoritvi so imeli velik planinski tabor. Planinsko društvo v Pivki je prenehalo delovati v letu 1954/55. Pivški člani so se priključili PD Postojna, ki še danes aktivno deluje.

Od leta 1969 aktivno deluje mladinski odsek PD Postojna. Na Osnovni šoli Pivka je takrat začela svojo dejavnost planinska skupina. Njena prva mentorica je bila **Nevenka Černigoj**. Za planinarjenje je navdušila mnogo mladih planincev. Hodili so na izlete in orientacijska tekmovanja, prirejali razstave... Tedanji mladi planinci so še danes zelo aktivni planinski vodniki.

V MO PD Postojna smo letos praznovali 25. obletnico mladinskih planinskih taborov. Postavljamo jih v različnih krajih: v Zadnjici v Trenti, Tamarju, Logu pod Mangartom, Logarski dolini, Kamniški Bistrici, na Pokljuki, v Završnici, Medvodjem pri Tržiču, Jezerskem...

Prvi tabor so organizirali leta 1973. Vso opremo so peljali z vlakom in jo potem odnesli na kraj, kjer je bil postavljen tabor. Nesli so tudi material za štedilnik in šotore. Udeleženci so si sami prinesli prtljago. Danes vso opremo za tabor in prtljago udeležencev odpeljemo s tovornjakom in pripravimo tabor pred prihodom otrok. Otroke pripeljemo z avtobusom ali vlakom. Izberemo izlete na bližnje vrhove in si ogledamo okoliške naravne in kulturne znamenitosti. Tabor zaključimo s tabornim ognjem in planinskim krstom.

Vsako leto pripravimo planinski večer z ogledom diapozitivov s taborjenja in izletov.

Spomladi smo organizirali planinsko šolo. Planinski vodniki so pripravili predavanja in izvedli praktični del na Nanosu. Vsi mladi planinci so uspešno opravili izpit iz snovi planinske šole in dobili priznanja.

Na planinski izlet gremo vsak mesec. Osvajamo vrhove po vsej Sloveniji. Spomladi in jeseni izbiramo nižje in lažje dostopne hribe. V zimskih mesecih imamo tudi smučanje. Vedno poskrbimo za humor in zabavo. Najraje zapojemo ob spremljavi orglic.

Srečujemo se tudi v šoli. Naš krožek deluje vsako sredo. Izpopolnjujemo si znanje, rišemo, pišemo, pojemo in se igramo.

Mirjam Šatej Cucek

Centralistične težnje PZS?

Osemnajsta seja Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev je bila tokrat v Gornjem Gradu. Kraj sklica seveda ni naključen, v Gornjem Gradu namreč deluje eno od najštevilčnejših planinskih društev, ne nazadnje je v zadrečki prestolnici živel in deloval dolgoletni načelnik Savinjske podružnice SPD **Fran Kocbek**.

Prisotne sta najprej pozdravila **Zdene Purnat**, predsednik domačega društva, in gornjegrajski župan **Toni Rifelj**. Tradicija planinstva bo v Gornjem Gradu živela, intenzivno in načrtno delo z mladimi že rojeva sadove, je poudaril Purnat.

Župan Toni Rifelj je prisotne v kratkih besedah seznanil s krajem zgodovine, kot je imenoval Gornji Grad, v novejšem času pa poskuša občina predvsem uresničevati ekološke projekte, za katere je država izrazito zainteresirana.

Delovno konstruktivna in plodna razprava se je pravzaprav ves čas vrtela okoli bodočega delovanja osrednje slovenske planinske organizacije. Ta mora z vizijo razvoja omogočiti delovanje planincev, je dejal **Adi Vidmajer**, podpredsednik PZS. Marsikaj je potrebno spremeniti, potrebno bo vzpostaviti enoten red, ki mora veljati za vse v državi. Planinstvo je namreč specifična dejavnost, zato bi bilo prav, da tudi

Udeleženci 18. seje Savinjskega MDO v Gornjem Gradu

Foto: Ciril Sem

izobraževanje, seveda na podlagi kvalitetnih programov, ostane pri Planinski zvezi. Po Vidmajerju je ravno izobraževanje in delo z mladimi temelj planinskega in naravnega poslanstva.

Delo z mladimi bi pravzaprav morali začeti že v vrtcih in osnovnih šolah. Učitelj mora biti sposoben priti na tri ure oddaljen hrib, sicer naj ne soli pameti ljudem, ki po društvih ljubiteljsko skrbijo za takšno izobraževanje otrok, je še dodal podpredsednik Adi Vidmajer. Podobnega mnenja je bila **Natalija Marovt**, v meddruštvenem odboru ima na skrbi delo z mladimi, **Jože Melanšek**, ki skrbi za statutarne spremembe in dopolnila, pa se je v razpravi precej kritično dotaknil centralističnih teženj slovenske planinske organizacije. Po njegovem bo potrebno uskladiti pravila igre, sedanja menda za društva niso dobra. Prav tako bo potrebno pravilnike uskladiti s statutom, nekateri ga celo prehitevajo. Nihče ne želi podirati starega, če je dobro. Zatečeno stanje bo potrebno zaradi razvoja planinstva nadgraditi; nič naj ne bi bilo nasprotovanj, vse mora biti v dobro društvom. **Maks Korošec** je pograjal neažurno objavljanje v planinskih Obvestilih, piko na i pa je dodal **Martin Aubreht**, predsednik Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev. Prav nič diplomatsko je upravičeno kritično izpostavil predstavnike društev, ki se sej ne udeležujejo. V tem primeru je bila bodica namenjena tistim iz Zgornje Savinjske doline, ki jim je bila pot v Kocbekov Gornji Grad prehudo breme.

Edi Mavrič-Savinjčan

Obnovljena poštarska jamska pot

Poštarske jamske poti, registrirane 4. aprila 1995 pri Komisiji za planinska pota pri PZS, katere nosilec je Planinsko društvo Pošte in Telekoma v Ljubljani, oskrbuje pa jo Planinsko-jamarski odsek z etnološko sekcijo pri tem društvu, pohodniki v zadnjih letih praktično niso mogli uradno prehoditi. Zasilni pločevinasti žigi pred vhodi v nekatere jame, uvrščene med kontrolne točke te prve slovenske jamske transverzale, so namreč v letih razpadli, tako da obiskovalci niso mogli odtisniti prenekaterih žigov v svoje transverzalne dnevnike. Bilo je torej precej hude krvi, v odseku in tudi v planinskem društvu pa smo prejeli več upravičenih kritičnih dopisov.

Skrbnik te izredno lepe in zanimive poti, ki pohodnikom prikaže primere pravzaprav vseh kraških pojavov na slovenskih tleh, Planinsko-jamarski odsek, je imel na izbiro le dve možnosti: ali pot ukiniti ali pa jo primerno obnoviti in nadomestiti manjkajoče kontrolne žige s kakovostnejšimi in odpornejšimi na vremenske razmere.

Odločili smo se za drugo možnost. Tako smo ob finančni pomoči matičnega planinskega društva dali izdelati kovinske žige. Ker pa je načelnik odseka zbolel, je morala vse nadaljnje delo prevzeti njegova namestnica **Darja Radešček**, ki je ob pomoči nekaterih članov odseka v nekaj mesecih pred vhodi v kraške jame, uvrščene v transverzalo, trdno vzidala v skalo manjkajoče kontrolne žige, ki jih zlikovci ne bodo mogli zlahka odstraniti. Hkrati so fantje pod Darjinim vodstvom z belo in rdečo barvo vidno označili mesta, kjer so žigi vzidani. Prav tako so na mnogih mestih označeni tudi dostopi do nekaterih jam.

Spremenjenih je tudi nekaj kontrolnih točk transverzalne jamske poti. Nekaj jih je ukinjenih, nekaj pa dodanih. Jami Marijino brezno in Lubniški Kevderc sicer še nimata vzidanih žigov pred vhodoma, oba žiga pa lahko pohodniki dobijo v Domu na Lubniku, vendar morajo zanju prositi oskrbnika, saj ima žiga pod ključem. Kontrolni žig Laze je še vedno v krajevni gostilni v vasi Laze, kjer hranijo tudi žig jame Mačkovice in brezna Gradišnice pri Logatcu. Žig Mačkovica-dimnik je ukinjen, saj je prehod pretežaven za običajnega pohodnika. Žig čudežnega izvira na Jakovici hrani **Matija Facija**, Jakovica 4. Stota jama ima nov vzidan žig ob jamskem vhodu, prav tako tudi Jama na Milah, Skednena jama, Vranja jama, Najdena jama, Mrzla jama in Katavotroni. Ukinjeni sta kontrolni točki Škofji Lom in Velika jama. Kontrolni žig Kališča je v turistični kmetiji **Žigon** v Grčarevcu. Žig Rakovega Škocjana lahko pohodniki odtisnejo v gostišču Rakov Škocjan. Žig Škocjanskih jam pri Divači hranijo v kiosku s spominki pred jamami. Žig Taborske jame pri Grosupljem hranijo pri blagajni pred jamo, pohodniki pa lahko odtisnejo tudi katerikoli drugi žig te jame. Žig Matjaževe jame je v gostišču Ledinek na Šmarni gori, vendar morajo pohodniki zanj prositi oskrbnika. Jama Gradišnica pri Logatcu bo v kratkem dobila vzidan kontrolni žig, sicer pa je žig za to jamo v krajevni gostilni v Lazah. Kontrolni žig Močilnika je v gostišču Močilnik. Žig Planinske jame, ki je ponovno uvrščena v transverzalo, hranijo v gostilni **Demšar** v Planini pri Rakeku, kjer imajo tudi žig Unške kolišev ke, drugi žig tega stometrskega brezna pa je v gozdarski

Namestnica načelnika Darja Radešček vzidava kontrolni žig pred vhodom v Vranjo jamo.

koči ob breznu. Jama Tentera ima svoj kontrolni žig v gostišču Kocka na križišču ceste v Sodražico. Velika jama ima dva kontrolna žiga; eden je na turistični kmetiji Kontrabantar v Dolenji vasi, drugi pa v gostilni Kebe v Dolenjem jezeru. Žig jame Pekel hranijo pri blagajni v jamo, Žig Dantejeve jame pri Tolminu pa v brunarici nad Zatolminom.

Dodane so še tri nove kontrolne točke: Žegnana jama pri Orehku blizu Prestranka, jama Škadovnica nad Vranskim in Lintvern pri Vrhniki.

Žig Žegnane jeme hrani **Boris Križaj**, Orehek 51, žig jame Škadovnice (Škadavnice) je pri **Jožetu Pečovniku** (Pri Fermet ali Zgornji Pečovnik v vasi Jeronim), na levi strani jamskega vhoda pa je vzidan še kovinski kontrolni žig. Žig presihajočega izvira Lintvern pri Vrhniki je v gostišču Stari malen. V krajevni gostilni v Prestranku pa je še neobvezen žig jame Bisernice.

Pohodnike opozarjamo, da za pohode po Poštarski jamski poti nujno nosijo s seboj žigosno blazinico, na Planinskem društvu Pošte in Telekoma Ljubljana pa naj si kupijo tudi knjižico Vodnik po poštarski jamski poti in Vodnik po Poti slovenskih legend. Brez teh dveh vodnikov se bodo na terenu le stežka znašli.

Zaradi obolelosti načelnika odseka izleti po Poštarski jamski poti dalj časa ne bodo vódeni. Za manjše skupine bo lahko vodstvo prevzel tudi kateri drug izkušenejši član odseka, predvsem načelnikova namestnica. Za vse potrebne informacije se lahko ob večernih urah obrnete na načelnika odseka, tel. (061) 302 973. Slavnostna podelitev diplom in spominskih značk je enkrat letno meseca maja v Pizzeriji Kovač v Sostrem, kjer je tudi kontrolna točka Poti slovenskih legend.

mag. Rado Radešček

Praznovanje pod Gradiško Turo

V prelepem sončnem jesenskem popoldnevu, 10. oktobra 1999, smo vipavski planinci pripravili praznovanje ob 30-letnici plezalne Furlanove poti na Gradiško Turo. Slovesnost je bila na uravnavi pod Gradiško Turo. Zbrani so bili domači planinci, planinski prijatelji iz okoliških PD, takratni udeleženci graditve poti in drugi. V krajšem kulturnem sporedu, v katerem so nastopili pevci in recitatorji, je predsednik PD Vipava **Jurij Nabergoj** orisal potek graditve te plezalne poti. Ob tej priložnosti smo odkrili spominsko ploščo g. **Otmarju Črnilogarju**, idejnemu vodji in graditelju te plezalne poti. Spominsko ploščo je odkril **Tone Sazonov**, takratni najtesnejši sodelavec g. Črnilogarja pri tem projektu.

Trideset let ni tako dolga doba, da ne bi bilo moč priklicati v spomin dogodkov iz leta 1969. Otmar Črnilogar je kot predsednik PD Vipava večkrat razmišljal, kako bi Vipavcem približal gore. Julijci so bili daleč, tu pa so se ponujale skale. Njegova želja je bila popeljati Vipavce iz vinograda v skalo po varni in zavarovani poti, kjer bi doživeli »Triglav« v domačem okolju in tu preizkušali svoje moči. Skupaj z alpinistom Tonetom Sazonovom sta večkrat preplezala te stene in izbrala smeri obeh variant. Nato se je začelo delo, ta poseg v Turi pa je g. Črnilogar imenoval »razdevičenje narave«. Volje in zagnanosti za delo pod Otmarjevim vodstvom in nadzorom ni manjkalo, glavno organizatorsko in finančno breme pa je nosil le sam. Sam je skrbel za nabavo materiala, skoraj vse vrtine za kline je zvrtal sam. Veliko je zanesenjakov, ki bi jim morali izreči zahvalo, tako takratnim semeniškim dijakom, mnogim članom PD Vipava, prijateljem, naključnim pomočnikom. S to potjo se je začel ponoven razcvet planinstva v Vipavi, ki je sicer imelo že več kot 60-letno planinsko tradicijo. Začelo se je tudi alpinistično delovanje. Nadelavi poti je sledilo postavljanje gnezda v steni Ture, organiziran je bil prvi alpinistični tečaj. Plezalni vrtec v Gradiški Turi je bil eden od prvih pri nas, kasneje se je pridružil še plezalni vrtec v soteski Bele.

Ta plezalna Furlanova pot ni bila le za takratne slovenske planince in ni le dogodek v zgodovini. Je dejanje, ki se je in se bo zarisalo v spomin tisočim, ki so to pot že prehodili in jo še bodo.

Leon Kodre

S proslave ob 30-letnici plezalne poti na Gradiško Turo 10. oktobra letos.

Spominsko znamenje na Klemenči jami

Solčavski planinci so sredi trate pri Koči pod Ojstrico postavili preprost križ z razpelom kot spomin vsem *ponesrečenim gornikom v tem koncu* Savinjskih gora. Brez vsiljivosti znamenje spominja in opominja na našo minljivost, na tveganja in naključja, ki nas spremljajo na poteh po gorah.

V nedeljo, 10. oktobra 1999, se je povzpela iz Logarske doline na Klemenčo jamo nenavadno dolga vrsta pohodnikov k tihi spominski slovesnosti: na obstoječe znamenje so pritrdili leseno deščico v spomin **Jerice Munda**, ponesrečene 6. julija 1999 na Krofički. Prijatelji, znanci, gorniški popotniki in sorodniki so s prisotnostjo pri daritvi v kapeli v Logarsko dolini in nato pri križu na planini izkazali pokojnici čast in spoštovanje. Mnoge so družili z njo nepozabni spomini na skupne izlete. Bila je predana goram že z vzgojo v družini. Še dodatne vneme se je menda nalezla od svojega profesorja **Marijana Lipovška**, pri katerem je študirala klavir. Z ožjimi prijatelji, s planinskim društvom Gornik, svojimi malimi nečaki in končno z očetom je zagnano prehodila in preplezala naše gore po poteh in brezpotjih; ne vseh, saj jih za eno življenje ni konec, za prezgodaj pretrgano – preveč.

Spominsko znamenje na Klemenči jami

V nagovoru so zbrani slišali:

»V les vtisnjen spominski zapis, ki smo ga pravkar pritrdili na to božje znamenje, naj bi nam in mimoidočim pripovedoval, da je v gori nad nami ugasnilo neko mlado nedokončano življenje. Hkrati naj v *nas prižge spomine na mnoge* skupne poti in nepozabna doživetja, ki smo se jih veselili skupaj s pokojno Ejco. Naj nam to srečanje pod Krofičko ne bo le opozorilo, kako usoden je lahko vsak korak; naj nam bo klic k soncu onkraj grebenov, vabilo oblakov in prešernih razgledov z gorskih vrhov, katerim smo se zapisali. Z vsemi čuti in tudi razumom so se jim predali tudi vsi, ki so tukaj tragično padli. Posvetimo jim trenutek molka in spoštovanja v tej blagoslovljeni tišini.«

Nad dolino se je zrcalil jasen dan. Hribi so se kazali v najčistejši, bistri podobi. Pred dnevi zapadli prvi jesenski sneg je še poudarjal njihove obrise. V robeh Krofičke, ki se pne pod nebo nad spominskim križem, se je zlatilo sonce; orumeneli macesni so žareli na skalnih brazdah stene kot prižgani plameni. Kruta gora si je nadela milosten izraz... Nekdo se je ob žalostnem spominu na Jerico na glas vprašal: »Ali je težko ali je lepo ugasniti v tako očarljivem okolju?«

M. M.

Tretji seminar planinske orientacije

Odbor za orientacijo pri Mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije (OO MK PZS) je razpisal tretji seminar za vaditelje orientacije, in sicer od 7. do 10. oktobra 1999 v Planinskem domu na Menini (Menina 1). Prijavilo se je 8 planincev, udeležilo se ga je 6 iz 5 PD. Seminar je potekal po ustaljenem programu. Vodja seminarja je bil **Bojan Rotovnik**, tehnični vodja **Aleš Glavnik**, člani pa **Božo Jordan, Dušan Petrovič** in **Zdenko Purnat** ml.

Ob začetku dela je zbrane pozdravil in jim zaželel dobro počutje ter veliko uspeha predsednik PD Gornji Grad **Zdenko Purnat**, enako član predsedstva SMDO, obiskal nas je tudi predsednik MK **Matjaž Hafner**.

V času seminarja so bili izvedeni ekipni nočni orientacijski pohod, ekipni orientacijski pohod in zaključno posamezno planinsko orientacijsko tekmovanje. Pri nočnem pohodu je bila izvedena še praktična orientacija s pomočjo *zvezd, kar nam je omogočila jasna* noč. V nedeljo, ko je bilo posamično orientacijsko tekmovanje, smo pri podajanju podatkov prvič uporabili geografske koordinate (φ, λ), ki so narisane na nekaterih planinskih kartah, s temi koordinatami so prav tako zapisane lege naših koč. Nekoliko smo preizkušali tudi GPS.

Seminar ima natrpan urnik dela tako zaradi posredovanja posameznih učnih tem kot praktičnega dela. Bilo pa je lažje, ker je bilo manj udeležencev in tudi v prihodnje naj število udeležencev ne bi bilo več kot dvanajst. Vreme nam je bilo naklonjeno in je bilo pravo nasprotje lanskoletne megle.

Ob zaključku seminarja smo ugotovili, da je urnik dela natrpan in čas smotrno izrabljen, da pa bi potrebovali ustrezno učno gradivo in didaktične pripomočke. Zavedati se moramo, da dela tudi vodstvo na prostovoljni osnovi, priprava učnega gradiva pa zahteva mnogo časa. Je pa tega že precej pripravljenega; potrebno ga bo obdelati in razmnožiti le v toliko izvodih, kot je udeležencev. Ko ga bo še bistveno več, bi ga izdali kot majhno knjižico, ki bi služila pri delu seminarja in pri organizaciji planinskih orientacijskih tekmovanj. Seminar je potekal ob zadovoljstvu udeležencev in vodstva, saj je učni proces tekel v prijetnem medsebojnem vzdušju.

Vsi udeleženci so si pridobili naziv pripravnik vaditelja orientacije PZS. Za pridobitev naziva morajo v osmih mesecih na podlagi izvedenega planinskega orientacijskega tekmovanja (POT) izdelati še seminarsko nalogo.

Novi pripravniki so **Mojca Jezernik** (PD Mozirje), **Anka Kolenc** (Rečica ob Savinji), **Aljoša Rehar** (Vipava), **Manca** in **Vili Tominšek** (Zabukovica) in **Metka Zavolovšek** (*Prebold*).

Z namestitvijo, pogoji dela in prehrano v domu smo bili zadovoljni.

B. J.

Šestošolci iz Žirov v planinski šoli v naravi

Planinska šola v naravi za žirovske šestošolce

Prijetno toplo vreme od 22. do 24. septembra je bilo kot naročeno za veliko skupino mladih planincev 6. razredov in njihovih vodnikov. Vodja planinske šole v naravi učitelj športne vzgoje **Bogdan Erznožnik** jih je popeljal v dolino Lepene, od koder so krenili na pot proti Koči pri Krnskih jezerih. Napotki vodnikov in pregled opreme, predvsem čevljev (prevladovali so novi iz domače tovarne Alpine) so opogumili še tiste, ki so bili v skrbeh, kako bo hoja utrujajoča.

Po prijaznem sprejemu osebja PD Nova Gorica v domu pri Krnskih jezerih, *namestitvi po sobah in planinskem kosilu* se je začel pouk v naravi. Program je bil pester. Skupine učencev so ob jezeru in višje pod Krnom, na planini Polje, spoznavale planinsko opremo in gibanje v gorah, podrobnosti o pripravah na turo, vremenoslovju in prehrani v gorah ter delale vaje iz biologije in orientacije. Dan so zaključile z družabnim večerom.

Drugi dan je bilo več hoje. Dolga kolona se je vila po poti proti Komni, ob postankih spoznavala zgodovino planinstva in ob pogledih na ostanke različnih objektov poslušala pripovedovanje o življenju vojakov na soški fronti med 1. svetovno vojno.

Popoldanski pouk je bil na opuščeni planini med Komno in Triglavskimi jezeri.

Medicinska sestra ni imela veliko dela zaradi poškodb, oskrbela je le nekaj manjših žuljev.

Pridobljeno znanje so učenci-planinci pokazali na večernem kvizu, ki mu je sledil še pester zabavni program s predstavitvijo vseh skupin.

Zadnji dan se je po zajtrku začel z vajami iz zemljepisa in obveznim fotografiranjem. Pogledi na bližnje vrhove in prehojeno pot od Vratc pod Bogatinom so bili v jasnem vremenu enkratni. Spust v dolino k Domu pri Savici je minil ob zadovoljnem klepetu in obljubah učencev, da še pridejo v planine.

Planinsko šolo v naravi sta finančno podprla tudi Občina Žiri in Planinsko društvo Žiri.

Marija Kokalj

Mladost pri Krnskih jezerih

Vodstvo Planinskega društva iz Vuzenice je tudi letos za šest dni popeljalo dvajset nadebudnežev svojega mladinskega odseka na šestdnevni planinski tabor, ki so ga pripravili pri Krnskih jezerih.

Trudili sta se mentorici Berta in Darja in vodniki Lučka, Branko in Silvo. Potrudili so se tudi tisti v koči in tabor bo ostal mladim planincem v nepozabnem spominu. Tako in še veliko lepše so zapisali v biltenu in mnogi vanj izlili in mu zaupali najlepša doživetja, ki jih kot pivniki *vpijajo mlade planinske duše.*

Sicer pa je bilo kot vedno: najprej veliko navdušenje, šele zatem so se prikradle skrbi: ali bom zmogel, mi bodo dovolili starši – potem pa zelo veliko skrbi in priprav. Program je moral biti za mlade zanimiv, privlačen, ne prenaporen in na vseh pohodih varen, kajti vse bo pridobivanje novih izkušenj, znanj in doživetij v gorah. Tudi vreme nam je bilo naklonjeno – kakor da se nas je dež ogibal. Je pa pihalo, se kadilo od meglá, izzivalni trenutki pravega planinstva so bili z nami. Mladi so vse to lepo prenesli. Teden je bil *tako kratek, da bi ga podaljšali še in* še.

Kristi Valti

Mladi planinci na Kamniškem sedlu

Mladi planinci Planinskega društva Kočevje smo se 17. oktobra odpravili na izlet na Kamniško sedlo. Zgodaj zjutraj smo se zbrali na domači avtobusni postaji. Ko so nas učitelji in vodiči prešteli, nas je prijazni šofer avtobusa odpeljal do Kamniške Bistrice. Na avtobusu nam je čas hitro minil. Opazovali smo kraje, mimo katerih smo se peljali, se pogovarjali, pa tudi zapeli smo kakšno vižo.

Od Kamniške Bistrice dalje smo pot nadaljevali peš. Bilo je kar naporno, saj so nas na poti ves čas spremljali megla, mraz in prve snežinke. Po treh urah in pol smo končno prišli na naš cilj. Vsi utrujeni, premraženi in lačni smo hiteli proti koči. Bili smo zelo razočarani, ko smo prišli pred zaprta vrata. No, priborili smo si vsaj eno sobico, kjer smo lahko pomalicali.

Po obilni malici smo si skupaj ogledali bližnje in daljne hribe in gore, ki so bile z naše razgledne točke zares čudovite.

Kmalu smo se odpravili nazaj k *avtobusu. Pot navzdol je bila veliko* lažja in hitrejša. Ko smo prišli do avtobusa, nas je čakalo lepo presenečenje: čakal nas je vroč pečen kostanj. Kako smo ga bili veseli! Po dobri pojedini smo se odpravili na avtobus in se odpeljali proti domu.

Ta izlet je bil zame od vseh do sedaj najtežji, pa tudi najlepši. Upam, da bomo mladi planinci kmalu spet skupaj na kakšnem lepem izletu.

Laura Jakovac
OŠ Ob Rinži, Kočevje

Raziskovalna naloga učencev o planinstvu

Skupina učenk in učencev Osnovne šole Petrovče, mladih članov Planinskega društva Žalec, in sicer Karmen, Brigita, Mihael, Branko, Dejan in Jure, so pod mentorstvom prof. **Jerice Dobnik** izdelali imenitno raziskovalno nalogo »Planinsko društvo Žalec«. Pomagale so tudi druge kolegice, zlasti že ugledna in zaslužna planinka **Marija Sirk**, ki je že vrsto let mentorica našega mladinskega odseka.

Pri Planinskem društvu Žalec smo lani praznovali 30-letnico delovanja, zato je bilo na voljo nekaj več podatkov in zapisov o društvu in planinstvu nasploh v društvenem glasilu Rukzak. Učenci pa so se poslužili tudi vseh drugih metod in načinov zbiranja podatkov in spomina.

V nalogi je na kratko lepo prikazana tudi zgodovina planinstva na Slovenskem in še posebej v Spodnji Savinjski dolini. Izredno čedno in pregledno je zapisano delovanje in sedanja organiziranost v Planinskem društvu Žalec s sekcijama Galicija in Ponikva ter z obema planinskima postojankama, Bukovica in Šentjungert, še posebej pa delovanje mladinskega odseka, ki že dalj časa velja za najboljšega na območju Savinjskega MDO in verjetno tudi v Sloveniji.

Naloga vsebuje misli in ocene vseh dosedanjih pet predsednikov društva, zapisani pa so tudi pogovori z nekaterimi planinstvu predanimi družinami in predvsem mladimi planinci, ki so prav na šoli Petrovče izredno marljivi. Naloga je opremljena z bogatim slikovnim gradivom in s preglednicami. Neverjetno, kako že znajo učenci 7. ali 8. razredov osnovne šole oblikovati misli in zgodovinska dejstva o planinstvu!

Raziskovalna naloga je bila izredno ugodno ocenjena na srečanju mladih raziskovalcev občine Žalec. Recenzijo o nalogi je podal **Adi Vidmajer**, podpredsednik PZS in ravnatelj Osnovne šole Žalec; zelo dobro jo je ocenil kot estetski in arhivski izdelek o PD Žalec. Ob čestitki mladim planincem je dodal nekaj misli o gorah in povezavi med ljudmi in naravo, njenimi lepotami in izzivi.

Čestitki mladim planincem se pridružuje tudi upravni odbor Planinskega društva Žalec.

Janez Meglič

Udeleženci osnovnošolskega planinskega tabora v Završnici

Tabor v Završnici

Planinsko društvo Podnanos že 15 let organizira osnovnošolski planinski tabor, na katerem poskušajo lepoto in veličino gora približati že najmlajšim. Takšno delo se je pokazalo kot uspešno, saj je PD Podnanos v teh letih vzgojilo že približno 20 planinskih vodnikov. Letos smo tabor prvi avgustovski teden postavili v dolino Završnice, pod vršace Karavank pod Stolom. Otroci, bilo jih je 51, so bili glede na svoje telesne sposobnosti razdeljeni v štiri skupine, ki so jih vodili izprašani vodniki, zanje pa je skrbelo tudi medicinsko osebje in pripravniki, ki se šele učijo vódenja v gorah, odlične kuharice, tehnični vodja, ekonom ter vodja tabora in njegov pomočnik.

V tednu dni so se skupine povzpele na vrhove in planinske točke nad Završnico: do Valvasorjevega doma in Zelenice, do Roblekovega doma in na Begunjščico, z Zelenice na manj znani Pelc, na Stol, na Javorniški rovt in Dobrčo, najmočnejša skupina pa je odšla celo na dvodnevni planinski izlet na Stol, Vajnež, Žirovniški Stol, do Celovške koče na avstrijski strani, na dvatisočak Geissberg (Kozjak ali Ovčji vrh) ter na Vrtačo. V štirih dneh je ta skupina osvojila kar sedem dvatisočakov.

Poleg tega so udeleženci na taboru igrali nogomet in med dvema ognjema, organizirali orientacijski tek, plezanje in igre brez meja, naposled pa pripravili še taborni ogenj, na katerem so med drugim krstili dva nova vodnika. Posebno presenečenje je bilo darilo pred koncem tabora – majice Mladinskega odseka, ki so jih dobili vsi udeleženci, da so se enako oblečeni vrnili domov.

Andreja Pižent

Planinski tabor Topolšica '99

Zadnji teden julija smo po tradiciji organizirali planinski tabor PD Šmarna gora, tokrat v malo nižjih hribih. Tabor smo postavili na dvorišču zelo stare kmetije pri Rožičevih nad zdraviliškim kompleksom Topolšica.

Tabora se udeležujemo družine in posamezniki, zato je starostna sestava zelo pestra. Letos nas je taborilo 45 planincev.

Sobota, 24. julij: Dopoldne smo postavili skupne prostore in vsak svoj šotor. Takoj po kosilu smo odšli na prvi izlet, na Kal. Vodil nas je g. **Ruda** iz PD Velenje – sekcija Topolšica. Čeprav je Kal nizek hribček, smo se krepko preznojeni vrnili v tabor.

Nedelja, 25. julij: Iz tabora smo se podali proti Smrekovcu, ki je zelo, zelo daleč. Začutili smo, da bo letošnji »nižinski« tabor bolj napo-

ren, kot smo pričakovali. S Smrekovca smo se podali še na Sleme, kjer so si nekateri utrujeni soplaninci naročili avtomobilski prevoz nazaj v tabor. »Kar je preveč, je pa preveč,« so dejali.

Ponedeljek, 26. julij: Da si poravnamo kosti in utrujene mišice, smo se dopoldne podali na ogled na novo odprtega turističnega dela premogovnika v Velenju. Prav vsi smo bili prevzeti nad jamo in razmerami, v katerih so delali in še delajo rudarji. Popoldne smo se povzpeli na Paški Kozjak.

Zvečer so nas v taboru obiskali planinci PD Velenje in preživeli smo zabaven večer.

Torek, 27. julij: Vreme se je pripravljalo na dež, zato smo načrt izletov malo spremenili in se podali v Rotovnikovo jamo. Lastniki jame so nam povedali zgodovino jame in pokazali značilnosti; posebno so ponosni na kristale – aragonitne ježke. Pričelo je deževati, a vseeno smo se odpeljali do vznožja vzpetine Križ, kjer je mogočna cerkev. Pod dežniki smo prikorakali na vrh, kjer nas je sprejel prijazen katehet in povedal mnogo zanimivosti o cerkvi in krajih v okolici.

Sreda, 28. julij: Z avtomobili smo se zapeljali na Sleme in pričeli vzpon na Uršljo goro. Po eni poti gor, po drugi dol in izlet je minil v prijetnem vzdušju. Pohiteli smo v tabor na dobro kosilo in potem v bazen kopališča – nekateri v notranjega, nekateri v »pasjega«.

Četrtek, 29. julij: Že zgodaj smo se odpeljali v dolino Tople, kjer smo pričeli vzpon na Peco. Hodimo in hodimo in nenadoma – gobe. Skupina se ustavi in razkropi po pašniku, kot bi ustrelil med nas. Bera je bogata, a naprej moramo. Pri koči pod vrhom počivamo, pa ni in ni interesa za vzpon na vrh. Čast planinskega društva reši le naš mladinec Peter, ki v tekaškem slogu osvoji vrh. Ostali pa mimo Matjaževe jame nazaj na pašnik po gobe in čajčke! Zelo smo morali pohiteti, da smo pravočasno prispeli do rudnika Mežica. Z vlakom so nas odpeljali globoko v podzemlje in lahko smo primerjali razmere v rudniku svinca in v premogovniku.

Petek, 30. julij: Zapeljali smo se do spodnje postaje žičnice na Golte, parkirali in vzeli pot pod noge. Nekateri so žalostno pogledovali k žičnici, ki ni obratovala, in si brisali potno čelo. Pri koči smo se okrepčali, potem pa s čudnimi občutki ogledovali smučarski center v propadanju. Kmalu smo se podali v dolino, saj smo se morali pripraviti na večer, ko smo imeli krst novih tabornikov.

Sobota, 31. julij: Že zgodaj smo pričeli podirati in pospravljati tabor. Do poldneva smo postorili vse in si zaželeli nasvidenje na taboru leta 2000 – kje, je pa še skrivnost.

Posebna pohvala velja preizkušenemu tabornemu vodstvu, novemu kuharju, ki se je odlično odrezal in vsem zelo, zelo prijaznim domačinom.

Majda Kovačič

Malčki na prvem planinskem izletu

Kot vsako jesen so tudi letos učiteljice – planinske mentorice iz vseh šol v občini Ilirska Bistrica povabile prvošolce na prvi planinski izlet na enega od vrhov v okolici šol, ki jih obiskujejo.

Pridružili smo se jim na prvem pravem planinskem izletu na 799 metrov visoki vrh Sv. Ahec nad Jasenom in Ilirsko Bistrico. Prvi so vrh Ahca v spremstvu svojih učiteljic-mentoric obiskali prvošolci iz OŠ Antona Žniderščiča Ilirska Bistrica v sončnem petku 8. oktobra. Kar sedemdeset jih je bilo pod skrbnim vodstvom osmih mentoric. Resda jim je avtobus približal goro, pa vendar so v polurni hoji do vrha doživljali mnogo zanimivega: sprejel jih je gozd, poln drobnih presenečenj, mehka pot jih je vodila vse višje in višje, trkali so na vrata gozdne kočice, če bi morda Metka in Janko bila še doma, visoki bori so jim razkrivali zgodbo o nekdanjih smolarjih in načinu pridobivanja smole, prečkali so protipožarno poseko in zvedeli, kako so se domačini zavarovali pred širjenjem morebitnega požara, odkrivali so bogastvo gozdnih sadežev in rastlinja, pod vrhom so naleteli na prepoznavne terase, kjer so pred dvema tisočletjema prebivali nekdanji prebivalci – in trudni posedli v mehak gozdni mah.

Razživeli so se znova po malici: zapeli so in zavriskali. Visoko drevje jim je sicer zakrilo razgled po okolici, a vendar so med vejami videli Nanos, robove Čičarije s Slavnikom, Žabnikom in Učko, pod njo so slutili morje, nasproti so se dvigale strmine Grčevca, ki so zakrivale pogled na Snežnik.

Domače planinsko društvo je vsem malčkom poklonilo Dnevnik mladega planinca, v katerega so že lahko odtisnili svoj prvi planinski žig, doma pa bodo še z risbico v dnevniku »zapisali« svoje planinsko doživetje.

Takole nasmejani so se malčki s svojimi mentoricami postavili pred fotografski objektiv, potem ko so osvojili svoj prvi planinski cilj in dobili prvi žig osvojenega vrha v svoje planinske dnevnike, predno jih je avtobus odpeljal nazaj v dolino.

Foto: Vojko Čeligoj

Naslovnica planinske pobarvanke, namenjene prvošolcem in njihovemu prvemu stiku s planinskim svetom, delo mentorice Marte Bratovič in ilustratorke Sonje Munih.

Med prvošolci smo prvič zasledili tudi malčke, ki so letos zastavili šolanje v devetletki. Vsem je njihova mentorica **Marta Bratovič** pripravila domiselno »knjižico-barvanko« in na osmih straneh zapisala nekaj najvažnejših planinskih pravil, ki jih morajo pravi planinci poznati in spoštovati. Spremljajoče slike, delo ilustratorke **Sonje Munih**, so zamišljene kot pobarvanke, ki jih malčki z barvanjem soustvarjajo in sprejemajo kot svoj odnos do narave.

Planinski krst, ki so ga malčki doživeli pred odhodom v dolino kot pomemben del svojega planinskega uspeha, je šele razkril, kdo so bili tokratni planinski izletniki: srnice, medvedki, volkovi, ježki, veverice, lisice, zajčki, pa tudi planike, marjetice, bodeče neže in kdo ve katere še vse planinske živalice in cvetlice.

Že čez nekaj dni, v sredo, 13. oktobra, so sv. Ahec obiskali še prvošolci iz OŠ Dragotina Ketteja iz Trnovega pri Ilirski Bistrici s svojimi mentoricami in nekaj starši. Skupina je štela skoraj štirideset malčkov in prizori so se ponovili, ponovilo pa se je tudi prisrčno navdušenje otrok, ki so del dneva preživeli v naravi ob nevsakdanjih doživetjih in pomembnem planinskem podvigu.

Očitno se domačemu planinskemu društvu še dolgo ne bo treba bati za svoje mlado članstvo. Pa tudi tridesetletnica organizirane dejavnosti s planinsko mladino na Ilirsko-bistriškem, ki jo letos slavijo pod Snežnikom, je gotovo zanesljiva dolgoročna naložba v mlade.

Vojko Čeligoj

Splavarstvo na Dravi oživlja zaradi turistov

V Dravsko dolino zaradi Pohorja in Kozjaka prihajajo tudi planinci. Poleg tamkajšnjih naravnih in kulturno-zgodovinskih znamenitosti si lahko – kot dodatek avanturam v višinah – privoščijo tudi svojevrstno doživetje: vožnjo s splavom. To jim bodo omogočili Dravski splavarji oziroma kormoniš **Franjo Šarman** (tel. št. 041 570 028) iz Javnika pri Ožbaltu.

Splav, ki lahko sprejme 50 obiskovalcev, je izdelan po starih načrtih. Dodani sta le platnena streha in vrvna ograja. Poleg varnosti in udobnosti splavarji med dveurno ali štiriurno različico vožnje skrbijo tudi za zabavo svojih gostov, saj uprizorijo flosarski krst, in za njihove želodce, saj jim postrežejo s flosarsko malico: polento, golažem in črnim kruhom.

Če se bodo načrti uresničili, bo v Javniku v nekaj letih zrasla turistična vasica, v kateri bo tudi flosarski muzej.

A. Č.

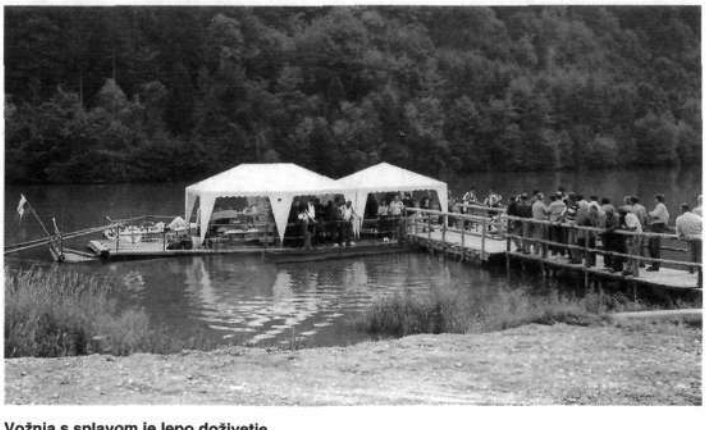

Vožnja s splavom je lepo doživetje.

Foto: A. Č.

Zahvalna maša planincev

Planinci in ljubitelji gora smo se zbrali v nedeljo, 24. oktobra letos, ob 16. uri v Marijini cerkvi na Homcu v nadžupniji Šmartno pri Slovenj Gradcu pri zahvalni maši. Želeli smo se zahvaliti Bogu, ker nam je dal nebo in zemljo, morje in kopno, plodna polja in naše čudovite gore. Dal nam je zdravje in spoznanje, da lahko to njegovo stvarstvo uživamo in občudujemo. Za uvod je bila prebrana čudovita misel pisateljice **Erne Meško**:

»V tišini gora, v nebesnih višinah pozabiš prav vse, lepota te obdaja vsenaokoli, prehaja vate in te osrečuje. Če so ti gore zavdale, se iz te opojnosti nikoli ne strezniš več. Skoprniš lahko od koprnenja, pozabiti jih ne moreš. V oblakih jih vidiš, v vetru jih slišiš, v sanjah jih uživaš, v samoti kramljaš z njimi in tvoje srce jih v mislih osvaja. Ne naveličaš se o njih govoriti, jih poslušati. Kakor se pretaka kri po naših žilah, tako vzporedno teče ta ljubezen. In kogar so zasnubile te planine, ostane njihov za vselej.«

Mašne prošnje pa so klicale k zavesti o varstvu naravnih lepot, k povezanosti in združevanju Slovencev tudi preko planinstva. O tem so že govorili naši narodni buditelji, duhovniki-gorniki, kot so **Jakob Aljaž, Valentin Vodnik, Simon Gregorčič** in drugi. Prosili pa smo seveda tudi, da bi bilo v gorah čim manj nesreč in da bi vsi prijatelji in planinci, katerih poti so se končale v gorah, našli svoj mir pri Bogu.

Ob pozdravu miru smo si s stiskom rok obljubili, da bomo mir in prijateljstvo, ki ga doživljamo v gorah,

prinašali v naš vsakdan in ga delili tudi z drugimi.

Mašo je vodil velik ljubitelj gorá dekan **Tine Tajnik** ob somaševanju gospoda nadžupnika **Franca Rataja** in kaplana **Romana** ob ubranem petju MPZ Kope. Po maši je bila še urica prijetnega druženja ob zvokih citer, skodelici čaja ali kozarčku vína.

Tine Šmon

Zaščita – Protection v Kranju

27. mednarodni sejem Zaščita – Protection, ki je bil v Kranju od 29. septembra do 2. oktobra, si je ogledalo več kot 10.000 ljudi. Na sejmu se je z opremo in sredstvi za reševanje, varovanje in zaščito predstavilo 160 razstavljalcev, pomembno vlogo pa imajo na tem sejmu tudi društvene dejavnosti s področja reševanja in preventive.

Gorska reševalna služba Slovenije se je letos predstavila na razstavnem prostoru Ministrstva za obrambo – Uprave RS za zaščito in reševanje, in sicer z demonstracijo tehnično reševalnih sistemov ter dajanjem napotkov in informacij.

V okviru sejma pa je bila tudi zahtevna vaja na območju Dobrče – reševanje ob letalski nesreči, na kateri so skupno preverjali svoje znanje in povezanost gasilci, reševalci, GRS, kinologi, letalci, operativni sistemi zvez... Take vaje so pomembne, saj se z njimi ugotovi utečenost posameznih ekip, pa tudi pomanjkljivosti, ki jih je potrebno odpraviti. Pokazalo se je dobro sodelovanje med ekipami.

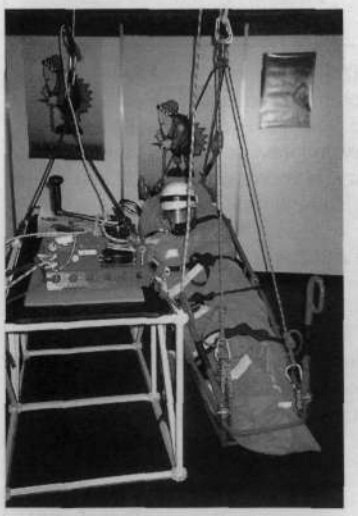

Moderna oprema za reševanje v gorah, zadaj nova maskota gorskih reševalcev

Veliko zanimanje so na sejmu zbudile tudi nove maskote civilne zaščite, gasilcev in gorskih reševalcev, katerih dobro medsebojno sodelovanje je pri vsaki akciji še kako pomembno. Zato se je oblikovalo tudi skupno geslo »Življenja rešujemo skupaj!«

Med obiskovalci sejma je bilo precej gorskih reševalcev, ki so si z velikim zanimanjem ogledali ponudbo opreme in sredstev za reševanje; zlasti so se ustavljali v paviljonu **Sreča Rehbergerja**, plezalca, ki zastopa firmo Montana.

Na sejmu in ob vajah se je pokazalo, da so preverjanja oz. vsakoletne osvežitve znanja nujno potrebne za vsa specializirana društva, kot so gasilci, ekipe prve pomoči, gorski reševalci, kinologi...

Srečanje pri Jelenovem studencu

Planinsko društvo Kočevje je letošnjega 2. septembra pripravilo srečanje planincev iz različnih krajev Slovenije in nanj povabilo tudi člane pobratimskih planinskih društev in sponzorje, ki so pomagali pri obnovi planinske Koče pri Jelenovem studencu na Mestnem vrhu.

Jutro je bilo hladno, toda pohodnike je Kalanova pot iz Kočevje do koče lepo ogrela. Ob desetih dopoldne, ko sva s kolegico Katico prišli do koče, je okoli nje ter okoli lesenih miz in klopi pred njo že dišalo po pripravah na golaž. Nekateri, ki so imeli na skrbi hrano in pijačo, so se ukvarjali s tem, midve sva se lotili kuhanja gobjega golaža, saj sva tik pod kočo nabrali ogromno vsakršnih gob.

Po kočevski transverzali je skupaj s številnimi pohodniki prišel tudi kočevski župan **Janko Veber**, ki je povedal, da je občina Kočevje ponosna na svoje planinsko društvo, zato mu po svojih močeh rada pomaga in mu še bo. »Naša želja je,« je dejal, »da bi se tudi PD Kočevje vključilo v turistično ponudbo Kočevske in sodelovalo pri promociji tega dela Slovenije. Ta planinska koča in Mestni vrh bi bila lahko vse leto zanimiva izletniška točka za turiste iz celotne Slovenije, obisk bi spodbudil kočevske planince, da bi kočo oskrbovali vse leto in imeli od tega korist, to pa bi bil eden od začetkov konkretne turistične ponudbe Kočevske.«

Predsednica PD Kočevje Milena Vlašič in kočevski župan Janko Veber
Foto: Živka Komac

Planinci, ki so bili to pot prvič na Mestnem vrhu, niso mogli prehvaliti markacij kočevske transverzale, ki da so enkratne, hkrati pa so nekateri pograjali organizatorje, da podatkov o svojih objektih in prireditvah, tudi pohodih, ne objavljajo tudi na internetu, ki postaja vse modernejši medij.

Jesensko sonce je toplo grelo, za še prijetnejše razpoloženje pohodnikov je poskrbel pevec s klaviaturo. Prisotne je seveda nagovorila tudi predsednica PD Kočevje **Milena Vlašič**. Pekli so kostanj, polharji so ponudili svoj ulov, planinke so narezale, kar so spekle, množica udeležencev je bila zadovoljna.

PD Kočevje je pobudnik podpisa listine o sodelovanju med planinskimi društvi, takšno listino pa je doslej že podpisalo s PD Dvor iz Novega mesta, Merkur, Iskra in Gorenjski tisk iz Kranja, ČZP Delo iz Ljubljane in Grafičar iz Zagreba. Tisti septembrski dan je bilo na pobudo predsednice PD Kočevje pri Jelenovem studencu na Mestnem vrhu prvo srečanje med prijateljskimi in pobratenimi planinskimi društvi, prihodnje leto bo kje drugje.

Živka Komac

Novogoriški planinci v Loški Koritnici

Bila sem že velikokrat na taboru in še nikoli doslej mi ni bilo žal, da sem se ga udeležila.
Tudi letos lahko to z veseljem potrdim in mislim, da lahko isto vzklikne vseh 35 mladih planincev, ki se je udeležilo tabora v Loški Koritnici od 21. do 31. julija. Bili smo različnih starosti in iz različnih šol, zato so nas neumorni vodniki po starosti razdelili v dve skupini. Vse dejavnosti v taboru in ture so bile načrtovane in prilagojene določeni skupini. Le iz kuhinje je tudi letos dišalo iz enega lonca po dobri hrani.
Na lepi jasi smo imeli v polkrogu postavljene šotore, na sredi je plapolala planinska zastava, ki smo jo po jutranji telovadbi ob planinski himni dvignili, zvečer pa spustili. Šotori so morali biti skrbno pospravljeni, saj je bila komisija, ki je ocenjevala, natančna in stroga.
V desetih dneh smo osvojili najbližje vrhove: Mangart (2679 m), Jerebico (2126 m), Veliko Babo (2016 m), Nemške glave (1597 m). Imeli smo planinsko šolo, v kateri smo se marsikaj naučili, tudi športne igre in likovne delavnice, in vsak dan smo se ob šaljivi pošti do solz nasmejali. En dan v tednu je bil rezerviran za kopanje v Čezsoči. Omenim naj tudi družabne večere, ki so nam ob tabornem ognju in zvokih kitare lepšali večere in nas povezovali.
Biti na taboru, spoznati planinstvo, prijetne ture v krogu prijateljev, opazovati naravo, to so razlogi, da se bom tudi naslednje leto udeležila tabora Mladinskega odseka PD Nova Gorica.

Tadeja Birsa,
Brje na Vipavskem

Po Čičariji od Slavnika do Učke

V organizaciji Obalnega planinskega društva iz Kopra je bil letošnjo pozno jesen XXI. pohod na Slavnik, zadnji tisočak na planinski poti od Maribora preko Triglava do Ankarana, in do Tumove koče (1028 m). Zbralo se je nekaj sto planincev iz Italije, Slovenije in nekaterih hrvaških krajev od Umaga do Zagreba.
Sedmerico članov Hrvaškega planinskega društva Železničar iz Zagreba so na Slavniku posebej prijazno sprejeli člani OPD Koper. Na Slavniku se namreč začne oziroma konča Istrska planinska pot (IPP) od Slavnika po Čičariji do vrha Učke, o kateri so začeli premišljevati leta 1970, odprli pa so jo 1. maja 1971 v času hrvaške pomladi.
Po slovesnosti pred Tumovo kočo smo se zagrebški »železničarji« odpravili preko mejnega prehoda Pasjak, od koder smo skozi Permane in Vodice odšli do Račne vasi, kjer smo počivali in obedovali iz nahrbtnikov. Gospodinja **Katica Živkovič** nas je sprejela s solzami v očeh in se enako tudi poslovila od nas; zdaj živi sama in v spominih, tudi na tiste iz leta 1971, ko smo iz Zagreba prišli preko Čičarije peš do tja.
V Lupoglavu smo se po zelo ugodnih cenah oskrbeli s potrebno hrano pri Samotoku, kjer celotna družina kmetuje in del svojih pridelkov (in še kaj drugega) prodaja v svoji trgovini.
Na vrh Učke smo prišli v megli, kar

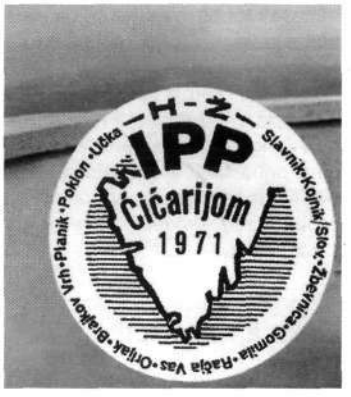

pa je bilo za tiste, ki so bili na gori prvič, vendarle veliko doživetje, saj so se megle prav tedaj začele trgati in so se začeli odpirati lepi razgledi. Na Poklonu in pod njim so bili iz neznanih vzrokov zaprti tako planinski dom kot hotel in motel.
Mimogrede velja omeniti, da so vasi v Sloveniji in na Hrvaškem po celotni Čičariji zelo lepo urejene, žal pa so na hrvaški strani Čičarije velik del še vedno zapuščene ali slabo naseljene, čeprav so tam zdaj že boljše življenjske razmere. Vsaj eden od objektov v Nugli je prav primeren za razvoj živinoreje v Čičariji.

Josip Sakoman

Planinska založba išče pisce planinskih vodnikov

Planinska založba pri PZS želi v bližnji prihodnosti ponatisniti vodnike Kamniške in Savinjske Alpe, Po gorah SV Slovenije in Posavsko hribovje. Želi tudi izdati nov vodnik po Dolenjski. Kdor čuti v sebi moč in veselje, da predela in dopolni in tako pripravi za ponatis katerega od navedenih vodnikov ali da sestavi izvirni vodnik po Dolenjski, naj, prosimo, pošlje pisno ponudbo do 15. januarja na naslov:

Božo Lavrič, predsednik Planinske založbe
Planinska zveza Slovenije
Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana.

Ponudbo lahko pošljete tudi po internetu http://www.PZS.si ali na e-mail: info@PZS.si. Vse podrobnosti bi določili v ustnem pogovoru, na podlagi katerega bi nato sklenili avtorsko pogodbo.

Založniški odbor
Predsednik
Božo Lavrič

beti

BETI priznana proizvajalka tekstilnih izdelkov z več kot 40 let zaupanja vredno tradicijo, vam je pripravila spodnje perilo **BETI THERM,** ki ima naslednje lastnosti:

- zadržuje telesno temperaturo in varuje pred mrazom,
- je antibakterijsko,
- ima mehak otip in se prilagaja telesu,
- je prijetno in udobno za nošenje,
- je pralno obstojno (preprosto vzdrževanje),
- se hitro suši,
- **OHRANJA ZDRAVJE.**

BETI THERM, perilo z že preizkušenimi lastnostmi, **priporočamo pri delu na polju, v gozdu, vinogradu** in tudi pri vsakdanjem nošenju. Zlasti nepogrešljive so spodnje majice in puliji v beli, marelični, temno zeleni in temno modri barvi.

POIZKUSITE, ZADOVOLJNI BOSTE!

Perilo **BETI THERM** pošiljamo po povzetju. **Cene so od 2.695 SIT naprej za majico s kratkimi rokavi, pa od 4.262 SIT naprej za puli z dolgimi rokavi.**

Beti therm polipropilensko pletivo zadržuje telesno temperaturo in prenaša vlago navzven.

Beti therm 100% bombaž pospeši prenos vlage.

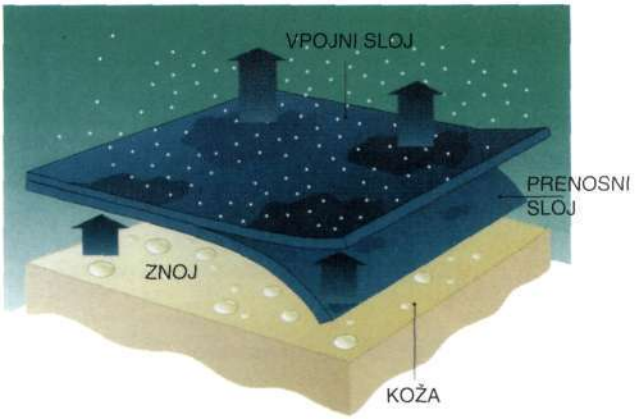

beti

BETI MODNA OBLAČILA d.o.o.
Tovarniška 2
8330 Metlika
Prodajna služba:
tel.: 068/638-175, 638-144
fax: 068/638-190
Industrijska prodajalna:
tel.: 068/638-170

BETI THERM®

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

BOREAL

Rohner
Mach dich auf die Rohner Socken.

CASCADE DESIGNS
THERM-A-REST
ENGLISH

FJÄLL RÄVEN

LEKI SPORT

karrimor

GRIVEL
MONT BLANC

GENTIC

TELESCOPIC POLES
MADE IN ITALY

HORIZONT
Sporti na prostem

EDELRID

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126